

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIV Broj 132 Travanj 2016. ISSN 1800-5179

DECENIJA
OBNOVE
NEZAVISNOSTI
HILJADU GODINA
DRŽAVNOSTI
2016

Da je vječna Crna Gora

LIJEPA NAŠA MAJSKA ZORO,
UVIJEK DA CRNA GORO

Sadržaj:

- 3** Lijepa naša majska zoro, uvijek DA Crna Goro
- 7** Građani ukazali povjerenje DPS-u
- 9** Dragocjeno iskustvo prve godine mandata
- 12** Nezaboravna terenska nastava – Šibenik, Zadar, Nin, NP Krka
- 17** Neraspadnuto tijelo sv. Leopolda B. Mandića u Zagrebu - dani milosti i radosti za Crkvu u Hrvata
- 22** Tako je govorio don Branko Sbutega
- 28** Dan kada je priroda promijenila izgled Crnogorskog primorja
- 31** Za radost nikad nije kasno – razgovor s Marijom Hećimović
- 34** Zaštita i valorizacija kulturne i arhitektonske baštine: Lazaret i kastelo u Petrovcu
- 38** Dubrovački simfonijski orkestar – na „A Tempo“ festivalu u Podgorici
- 41** Neprolazna ljepota glazbe Jakova Gotovca
- 46** Mezzosopranistica i profesorica solo pjevanja: Mirela Ščasni
- 50** Mladi Hrvati Boke
- 53** Fotografi amateri i oni drugi: In memoriam Anđelko Stjepčević
- 58** Aktualnosti
- 74** Kronika Društva
- 78** Vijek vaterpola u Kotoru
- 83** Novosti iz HNV-a
- 84** Ajdemo u planine!
- 87** Pothvat Iva Visina
- 94** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Andes
- 97** Kotorski notari
- 101** In memoriam Lepa Smoje

Poštovani čitatelji!

Pred vama je novi broj Glasnika koji vremenski pripada travnju, ali po naslovnici i nekim temama zalazi u svibanj. To je s razlogom učinjeno s obzirom na praznične dane pa će biti u vašim rukama na kraju prve polovine mjeseca.

Slogan „Lijepa naša majska zoro, uvijek DA Crna Goro“, simbolično sjedinjeni stihovi dviju himni, države Hrvatske i Crne Gore, poruka je ovog broja.

Prisjetili smo se obnove državnosti Crne Gore. Pokazalo se da referendum i nezavisnost Crne Gore nisu ugrozili mir i stabilnost u regiji, već je na tim osnovama Crna Gora uspjela unaprijediti odnose sa svim susjedima i afirmirati se kao činilac stabilnosti i suradnje.

Također smo se prisjetili don Branka Sbutega, velikog zaljubljenika u Boku, čije su misli i djela bili ispred vremena u kojem je živio.

U ovom broju govorimo i o velikom pothvatu Iva Visina iz Prčanja. Bio je „neustrašivi moreplovac, čije je putovanje zadivilo pomorske krugove i austrijske vlasti onoga doba i predstavlja jednu sjajnu stranicu historije našeg pomorstva“.

Jedna od tema je i katastrofalni potres koji je poharao Boku. Ostalo je zapisano kako je na sat-kuli u staroj gradskoj jezgri Kotora 15. travnja 1979. stao sat u 7 sati i 19 minuta. Nemilosrdna ruka prirode za samo nekoliko sekundi promijenila je mapu Crnogorskog primorja i njegovog zaleđa.

Zabilježili smo i veliki trenutak za Kotorsku biskupiju i grad Zagreb. Tijelo sv. Leopolda Bogdana Mandića, jednog od zaštitnika Godine milosrđa, sveca čijim se imenom s pravom ponosi Kotorska biskupija i grad Herceg Novi, u kojem je rođen prije 150 godina, izloženo je u zagrebačkoj katedrali. „Nadam se da će tijelo doći na štovanje i u Herceg Novi“, rekao je biskup Janjić.

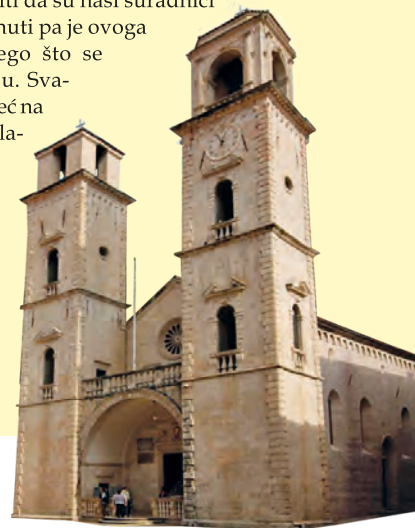
Mnogi naši sugrađani napustili su nas, ali i ostavili neizbrisiv trag svojim djelima: Anđelko Stjepčević - doajen fotografije iz Gornje i Donje Lastve, Lepa Smoje - jedna od legendi Splita, supruga Miljenka Smoje, preminula je u Splitu mjesec dana nakon svoga 96. rođendana.

Nismo zaboravili ni „male“ događaje i aktualne tople ljudske priče.

Inače, moramo se pohvaliti da su naši suradnici bili iznimno vrijedni i nadahnuti pa je ovoga puta pristiglo više tema nego što se moglo posložiti u ovom broju. Svakako da će naći svoje mjesto već na stranicama sljedećeg broja Glasnika.

Koristim priliku zahvaliti svima koji ulažu svoje znanje, vrijeme, energiju i ljubav u oblikovanje ovih stranica.

Vaša urednica
Tijana Petrović

1166. – 2016.

„Hrvatski glasnik“, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen „Nikša Bućin“, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** • **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Ćudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Boka News, HINA**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

PRIJE 10 GODINA CRNA GORA JE OBNOVILA SVOJU DRŽAVNOST

Lijepa naša majska zoro, uvijek DA Crna Goro

Sloganom „**Lijepa naša majska zoro, uvijek DA Crna Goro**”, simbolično sjedinjenim himnama Hrvatske i Crne Gore, Hrvati u Crnoj Gori krenuli su u zajedničku kampanju za vraćanje državnopravnog suvereniteta Crne Gore.

Trg Republike u Podgorici nakon proglašenja rezultata referenduma

Piše:
Tripo Schubert

Navršilo se deset godina od 21. svibnja 2006. godine kada su građani Crne Gore, u miru i demokratskom ozračju, pod budnom pažnjom do tada najvećeg broja inozemnih i domaćih promatrača, donijeli odluku da Crna Gora bude nezavisna, da se obnovi stara država i pridruži zajednici slobodnih zemalja. Tako su njezini građani, bez obzira na nacionalnu, etničku pripadnost, vjeru ili uvjerenje, oni koji žive u Crnoj Gori, kao i mnogi koji su iz inozemstva došli glasovati, u svečanoj atmosferi perom ispisali najsvjetlije stranice novije povijesti Crne Gore. Nagrade za takav rezultat referenduma ubrzo su stigle sa svih strana: u rekordnome roku uslijedila su priznanja najvećeg broja država; prijem Crne Gore u UN-u i drugim međunarodnim organizacijama; napredovanje u procesu europskih i euroatlantskih integracija. A nije to bio lagan put niti je išao prečicom.

„Bio je to trnovit put. Najprije, nije bilo izvjesno kakve su istinske namjere raznorodne koalicije koja je formirala vlast 1998. godine kada je riječ o razvoju i perspektivama Crne Gore, odnosima sa Srbijom, a ni budućnost SRJ nije bila jasna“, prisjeća se Branko Lukovac, inicijator i koordinator Pokreta za nezavisnu europsku Crnu Goru i nastavlja:

„Očekivanja Europske unije da će problemi u odnosima Srbije i Crne Gore biti riješeni formiranjem državne zajednice nisu se ostvarila. Iako je državna zajednica pridonijela smanjivanju zategnutosti u međusobnim odnosima te uspostavljanju normalne komunikacije između dviju država, bilo je jasno da dva državna entiteta tako različite veličine i snage ne mogu funkcionirati na način da se očuva istinska

ravnopravnost i s uspjehom zaštite interesi obje članice. U takvim okolnostima u nekim sredinama je već početkom 2004. godine inicirano formiranje širokog pokreta za nezavisnost Crne Gore koji bi poveo najširu akciju za organiziranje referenduma nakon isteka trogodišnjeg razdoblja državne zajednice, ne dopuštajući mogućnost da vlast, pod pritiskom Bruxellesa, ponovno odgodi referendum. Pokret je okupio sve snage u Crnoj Gori i izvan nje, koje su istinski opredijeljene za nezavisnost, u široki front koji će svojim angažiranjem dovesti do većinske potpore glasačima u odabiru nezavisnosti.

Miran, transparentan, demokratski referendum i njegovi rezultati mnoge su iznenadili. Kao nagrada uslijedilo je brzo priznavanje nezavisne Crne Gore od najvećeg broja država, prije svega susjeda, kao i prijem u UN-u i drugim međunarodnim organizacijama. Europska unija odlučila je nastaviti proces stabilizacije i pridruživanja. Pokazalo se da referendum i nezavisnost Crne Gore nisu ugrozili mir i stabilnost u regiji, već je na tim osnovama Crna Gora uspjela unaprijediti odnose sa svim susjedima i afirmirati se kao činilac stabilnosti i suradnje“, rekao je Lukovac.

Tadašnji predsjednik Hrvatskoga građanskog društva dr. Ivan Ilić komentirajući referendumski rezultat rekao je uz ostalo: „Mnogi će reći - očekivan rezultat ostvaren tijesnom većinom. Do prije mjesec dana većina stranih političara sa skepsom je promatrala predstojeće izjašnjavanje i moglo bi se reći u javnim nastupima favorizirala državnu zajednicu. Sada, odjednom, poslije uspješno organiziranog i transparentnog referenduma, stižu riječi pohvale i ohrabrenja te prihvaćanja novoga

političkog subjekta u Europi. To svakako ohrabruje. Veliki je rezultat ovog referenduma što su za nezavisnost glasovali pripadnici svih naroda koji žive u Crnoj Gori. Pokazalo se da je građanski faktor, koji je i u najtežim vremenima za Crnu Goru sačuvao razum i mir, i sada presudio. Hrvati u Crnoj Gori masovno su izašli na izborna mjesta i dali glas za nezavisnu Crnu Goru. Prema posljednjem popisu ima nas oko 1% i izborni rezultat je prelomljen u tih 1%.

Predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović izjavio je da je zadovoljan učinjenim u razdo-

Premijerski sat u Skupštini Crne Gore

blju nakon referenduma: „Neutralisana je jedna istorijska nepravda i vraćeno naše državno i nacionalno dostojanstvo. Ne vjerujem da ima Crnogorca koji nije ponosan na to. Crna Gora je danas još stabilnija. Ideja suživota i multietničke demokratije, koju je gotovo usamljeno čuvala tokom jugoslovenske krize, danas je formula života svih balkanskih društava. Danas je Crna Gora država na pragu NATO-a i lider evropske integracije regiona Zapadnog Balkana“, konstatirao je Đukanović te se osvrnuo i na one koji su zaslužni za nezavisnost i

koji su pomogli u obnovi nezavisnosti, a sada su ljuti jer im država nije uzvratila kako su oni očekivali. Rekao je kako su takvi očekivali puno od države, uglavnom bez nekoga novoga i boljega vlastitog angažmana. Država, ni ova ni prethodna ni bilo koja, ne osigurava ništa samim nastankom ili obnovom. Pametno vođene države stvaraju uvjete za stabilnost i poticaj da svaki pojedinac učini nešto dobro za sebe. Zato bismo svi bili puno odgovorniji i prema djelu koje smo ostvarili - nezavisnoj Crnoj Gori, a posebno prema sebi, ako bismo se umjesto ljutnje zapi-

tali, u Kennedyjevom stilu - Što mogu učiniti za Crnu Goru? I za sebe u njoj, naravno!“

Među prvim Vlada Republike Hrvatske priznala je republiku Crnu Goru kao suverenu i neovisnu državu i predložila je uspostavu diplomatskih odnosa između Zagreba i Podgorice. Uz odluku o priznanju, Vlada je usvojila i izjavu o odnosima Hrvatske i Crne Gore u kojoj izražava svoju spremnost razvijati s Crnom Gorom dobrosusjedске odnose i suradnju „na načelima ravnopravnosti i uzajamnosti, na crti pridruživanja euroatlantskim integracijama

Sa sastanka Vlade

te time pridonositi trajnom učvršćivanju suradnje između dviju država u interesu mira i razvitka“.

Predsjednik Mesić je, govoreći o hrvatskom priznanju Crne Gore, izrazio uvjerenost da će Hrvatska otvorena pitanja lakše rješavati sa samostalnom Crnom Gorom. Upitan znači li to konačan raspad bivše Jugoslavije, Mesić je rekao da još treba riješiti kosovsko pitanje. „Bilo je očito da će se jednog dana raspasti i provizorij državne zajednice Srbije i Crne Gore. Srbija je postala samostalna, iako to nije željela, što je jedinstven slučaj u povijesti“, dodao je Mesić.

Nedavno je premjer Đukanović u intervjuu TV CG rekao da su posljednje tri godine bile nateže u njegovoj političkoj karijeri. To je obrazložio na sljedeći način. „Prvo, Crna Gora se, tokom posljednje tri godine, suočila s ozbiljnim deformacijama u funkcionisanju političkog sistema, prouzrokovanim ne samo cijepanjem doslovno svih opozicionih stranaka, a onda i transferima poslanika iz jedne partije u drugu, nego i podjele unutar SDP-a, koja je gotovo dvije decenije bila koalicioni partner DPS-a. Drugi je proces pribli-

žavanja Crne Gore NATO-u, koji je, kao i svaka novina, kod dijela društva izazvao očekivanu reakciju: strah od novog i nepoznatog, strah od jasno definisanih pravila igre... Siguran sam da poziv Crnoj Gori za članstvo u NATO-u, usprkos brojnim unutrašnjim i spoljnim opstrukcijama, nije manje značajan za budućnost ove zemlje od same nezavisnosti...“

Na stalne izazove opozicionih stranaka, zahtjeva za njegovu smjenu i formiranja prelazne Vlade, Đukanović, siguran da vodi ispravnu politiku, siguran u potporu koalicijskih partnera, u godini jubileja i parlamentarnih izbora, vuče mudre, ali i rizične poteze. Prvo, krajem siječnja u Skupštini inicira postupak provjere povjerenja Vladi. Nakon izglasavanja povjerenja, odlučuje se na sljedeći korak. Ponudio je opoziciji da mimo izbornog rezultata uđe u vlast. Zašto? „Ako opozicija zaista vjeruje da DPS na izborima pobjeđuje zahvaljujući zloupotrebi državnih resursa u partijske svrhe, ponudio sam da preuzmu resore u kojima se navodno događaju zloupotrebe: Ministarstvo unutrašnjih poslova, koje kontrolira birački spisak, Ministarstvo socijalnog stara-

nja, preko kojega se realizuje socijalna politika, Ministarstvo poljoprivrede, koje ljude u ruralnom području intenzivno kreditira s namjerom da se pospješi proizvodnja hrane, na kraju, i najznačajnije ministarstvo u svakoj vladi - Ministarstvo finansija. Pored ovoga opoziciji je ponuđeno i mjesto potpredsjednika Vlade, kao i mjesta u 16 državnih institucija, 6 državnih preduzeća, učešće u sekretarijatima za finansije i lokalnim samoupravama“, rekao je Đukanović.

Na pitanje zbog čega je sve to ponudio, Đukanović odgovara: „Prvo, i DPS i ja znamo da se izbori ne dobivaju izbornim manipulacijama, nego isključivo zahvaljujući ozbiljnom političkom radu i povjerenju koje Vam birači ukazuju. Drugo, razlog za takvu ponudu je suštinski i dugoročniji. Povukao sam potez koji bi značio pokušaj prevazilaženja stanja podijeljenosti u društvu. Zato sam opozicionim strankama ponudio da zajednički organizujemo izbore, pokušavajući da im na taj način makar relativiziram alibi kojim uporno samoobmanjuju i sebe i dio javnosti, da, dakle, dan nakon što izgube, kažu da su izbori pokradeni.“

Gradani iskazali povjerenje DPS-u

Priredila:
Tijana Petrović

U Tivtu su 17. travnja održani izbori za lokalni parlament, na kojima je 11.113 građana biralo između 12 prijavljenih lista. Izlaznost građana na ovim izborima bila je znatno veća iako su ih bojkotirali Demokratski front (DF), Demos, URA i Demokrate Crne Gore. Ukupno je glasovalo 7.682 odnosno 69,3% birača, dok je 2012. glasovalo 6.389 odnosno 58,02% upisanih birača.

Na izborima koji su po mnogima bili test za one koji će se na jesen održati na državnoj razini, ideja bojkota opozicije doživjela je krah, tvrde analitičari.

Demokratska partija socijalista uvjerljivo je porazila konkurenciju i nakon 16 godina ostvarila apsolutnu vlast u ovome primorskom gradu. Prema podacima CDT-a, ta partija osvojila je 3.373 glasa, što je dovoljno za 17 mandata odnosno natpolovičnu većinu u novom sazivu lokalnog parlamenta koji ima 32 mandata.

Socijaldemokrate Ivana Brajovića, stranke koja se nedavno odvojila od SDP-a Ranka Krivoka-

pića, u svome "prvom samostalnom nastupu na izborima osvojile su četiri mandata, a po dva mandata pripala su SDP-u, Tivatskoj akciji, SNP-u, HGI-ju i DSS-u.

U parlament su s po jednim odbornikom ušli i Bokeški forum i Arsenal za Tivat. Izborni cenzus nisu prošle CDU, SRS i LP.

"Zahvaljujem Tivćanima na izlasku, na dostojanstvenom ponašanju i na povjerenju koje su nam iskazali. Ostvarili smo puno bolji rezultat nego na prethodnim izborima. Pobjedila je demokratija, pobjedila je zrelost. Nastavljamo da gradimo Tivat", rekao je predsjednik OO DPS Tivta

Siniša Kusovac. Upitan hoće li DPS i uz apsolutnu većinu uzeti u koaliciju neku od stranaka koje su se proteklih dana kandidirale za to, Kusovac je odgovorio da "DPS ne bi da vlada, već da služi Tivtu i Tivćanima".

Predsjednik Socijaldemokrate, Ivan Brajović, bio je vrlo zadovoljan glasovima koje je njegova partija osvojila u Tivtu i smatra da je to dobra uvertira u izbore na državnoj razini. "Pokazali smo da drugačija politička kultura može donijeti pravi rezultat. Željeli smo da pokažemo da smo bolji zato što nudimo bolje ideje i ljude koji su spremni da ih ostvare", rekao je Brajović.

Snežana Jonica, koja je vodila Izborni štab SNP-a, rekla je da je ta partija po broju glasova skoro ponovila svoj rezultat iz 2012. godine i naglasila da je DPS najveće povećanje svo-

ga izbornog rezultata ostvario u dijelovima grada gdje građani najgore žive i gdje su suočeni s velikim problemima, poput nedostatka vode. Izborni dan obilježila je znatno veća

izlaznost nego ranije i činjenica da su prvi put u Crnoj Gori upotrijebljeni uređaji za elektroničku identifikaciju birača.

Priopćenje **Ilije Janovića**, nositelja liste HGI-ja u Tivtu:

HGI je glas Hrvata u Crnoj Gori

U demokratskim društvima volja naroda se mora poštovati. U svakom slučaju.

Tivćani su iskoristili priliku, dali ocjenu i izabrali pobjednika.

Sve čestitke!

Pobjednik ih zaslužuje.

I narod – dobio je novu – staru vlast. Po svojoj mjeri i želji.

Svako natjecanje, pa i izbori, uz pobjednike, ima i poražene.

Hrvatska građanska inicijativa nije u potpunosti ispunila izborni zadatak: dva mandata su značajan gubitak, ali je gubitak povjerenja dijela glasača veći i složeniji.

Svima koji su nas u ovim izborima podržali zahvaljujemo i poručujemo da ćemo učiniti sve da to povjerenje opravdamo. Dva mandata u SO i dalje su značajni glasovi i to ćemo iskoristiti za dobrobit svih naših članova, vodeći računa o interesima svih građana Tivta i njegovog razvoja.

Onima koji su, vjerujući da čine pravu stvar, prešli na neku drugu stranu, također zahvaljujemo. Na opomeni, vjerujući da je iskrena.

Trećima, koji su birali vođeni nekim posve osobnim ambicijama i računima, zahva-

lujemo što su nas napustili i želimo im svaku sreću.

Krivce i propuste za neispunjenje izbornih zadataka HGI ne traži u biračima, drugim sudionicima izbora, tehničkim i organizacijskim pripremama i načinu provođenja izbora – prepoznat će ih u vlastitim redovima, svom programu i načinu djelovanja. To dugujemo sebi, to je dug prema svim Hrvatima u Crnoj Gori, to dugujemo našoj Crnoj Gori u kojoj smo svoji na svome, to dugujemo Hrvatskoj, našoj matici, koja je uz HGI od trenutka osnivanja, podupirući nas u svim aktivnostima, na svim poljima djelovanja.

Pred nama je velika zadaća: da analiziramo naš rad, utvrdimo i prevaziđemo propuste zbog kojih nismo ostvarili očekivani izborni rezultat. Mi to hoćemo i možemo, bez obzira na kratak rok. Na parlamentarnim izborima u listopadu na probi je naš politički identitet u Crnoj Gori.

Hrvatska građanska inicijativa nije samo politička partija – ona je glas hrvatskog naroda u Crnoj Gori pa je obveza svih članova HGI-ja, njenih organa i nositelja funkcija tim veća i značajnija. Sigurni smo da možemo riješiti sve probleme i prestići listopad!

Ilija Janović

Dragocjeno iskustvo prve godine mandata

Prihvativši funkciju predsjednika Društva bio sam svjestan činjenice da su moji prethodnici podigli visoko „letvu“ i da ću biti zadovoljan ako tu razinu očuvam.

Piše:
Marijo Brguljan

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore - Kotor svojim djelovanjem i aktivnostima u proteklom petnaestogodišnjem razdoblju potvrdilo je ulogu lidera u hrvatskom korpusu Crne Gore i postalo nezaobilazna adresa institucija obiju država.

Obnašajući funkciju predsjednika upoznao sam način funkcioniranja svih segmenata Društva, u kojemu je ustrojena dokumentacija na zavidnoj razini, sređena arhiva, financijska dokumentacija, korespondencija, evidencija članstva, fototeka, bibliografija objavljenih tema u Hrvatskome glasniku, elektronička verzija svih brojeva časopisa, uz ukoričene časopise od 2013. godine do danas i dr.

Posebno sam zadovoljan što je u protekloj godini održan velik broj kulturnih manifestacija, uspješno realiziran projekt Savjeta Europe preko Općine Kotor na temu upotrebe jezika manjine tiskanjem časopisa Hrvatskoga glasnika. U sklopu izdavačke djelatnosti tiskan je

treći tom periodike „Bokeški ljetopis“, kao i 10 brojeva časopisa Hrvatskoga glasnika. Mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ imao je uspješne nastupe u gradovima Crne Gore, kao i u Hrvatskoj i Makedoniji. U školu mandoline u Kotoru i Tivtu uključeno je više od dvadeset novih polaznika, što je jamstvo kontinuiranog rada mandolinskog orkestra.

Nezadovoljan sam radom svih podružnica, bolje reći neradom. U početku rada Društva Statutom je predviđeno postavljanje povjerenika po gradovima preko kojih se obavljao kontakt s članstvom i provodili zadaci Društva na terenu. Postavljen je i povjerenik u Zagrebu, da bi kasnije Povjerenstvo prešlo u Dubrovnik.

Četiri predsjednika HGD, Brguljan, Vičević, Ilić i Schubert

Marijo Brguljan, Danijela Vulović i Mirko Vičević

Kasnije su se formirale podružnice u Kotoru, Tivtu, Baru, Podgorici i Herceg Novom.

Sve podružnice u početku su dobro radile, osim u Herceg Novom, gdje je objektivno bio težak „teren“.

Unazad više godina rad u podružnicama u Kotoru i Tivtu potpuno se pasivizira, ne zakazuju se sastanci upravnih odbora i povremeno se neke aktivnosti provode uz veliki angažman Središnjice.

U Baru se dosta ozbiljno radilo dok se nije kadrovski Podružnica osiromašila te se u posljednje vrijeme samo organizira Božićni koncert uz angažiranje Središnjice. U međuvremenu je i formirana nova Udruga „Sveti Jeronim“ s kadrovima iz Podružnice HGD CG.

U Herceg Novom je zbog lošeg rada dobiveni prostor vraćen Općini, a novo rukovodstvo ne uspijeva aktivirati članstvo i

animirati veći broj Hrvata da se uključe u rad Podružnice.

Podružnica u Podgorici objektivno je bila najaktivnija dok nije došlo do njihovog navodnog nezadovoljstva s politikom Središnjice. U lipnju prošle godine rukovodstvo Podružnice, s izuzetkom Marina Čaveliša, potpredsjednika, formira novu Udrugu pod nazivom „Zajednica Hrvata i prijatelja Crna Gora“, prisvaja prostor koji je 2010. godine grad Podgorica dodijelio HGD CG i obmanom Agencije za izgradnju i razvoj Podgorice sklapa Ugovor o korištenju tog prostora.

Zbog ovakve situacije Upravni odbor odlučio je ukinuti sve podružnice i vratiti se na stari način kontakta s članstvom - postavljanjem povjerenika u gradovima i mjestima s hrvatskom populacijom.

Trenutno je najveći problem u Društvu nedostatak prostora za rad. Postojeći prostor is-

pod tribina zimskog bazena u Škaljarima nema dobre uvjete za rad i godinama se traži od Općine rješenje za ovo životno pitanje, ali bez uspjeha.

Moram napomenuti da u ovome mandatnom razdoblju imamo nesebičnu pomoć gđe veleposlanice Republike Hrvatske u Crnoj Gori, što se ne bi moglo reći za neke druge predstavnike hrvatskih udruga u Crnoj Gori od kojih sam, objektivno, očekivao veću potporu. Zašto?

S ovim dobrim i lošim stvarima idemo u susret redovnoj godišnjoj Skupštini koja će se održati u Kotoru 17. svibnja.

Na dnevnom redu je izvješće o radu i financijskom poslovanju u 2015. godini, prijedlog plana aktivnosti i financijski plan za 2016. godinu, kao i prijedlog izmjena Statuta.

Koristim priliku upoznati čitatelje Hrvatskoga glasnika o aktivnostima u 2016. godini:

Sa sjednice Upravnog odbora

VEĆ ODRŽANE AKTIVNOSTI

- Završna promocija **projekta SE-EU-Općina-HGD CG, 11. siječnja.**
- Humanitarni koncert pod nazivom „**Poklon djece starima**“, **21. siječnja** u domu starih „Grabovac“.
- **Tripundanski bal, 6. veljače** u hotelu Splendid.
- Promocija knjige Vlaste Mandić „**Botunade**“ u Dubrovniku, u organizaciji HGD CG i HMI-ja, **14. travnja.**

PLANIRANE AKTIVNOSTI

- Prezentacija kulturnog naslijeđa Boke kotorske pod nazivom „**Krajevi kao i bića imaju dušu**“ u Hvaru, uz sudjelovanje KUD-a „Jelsa“, **7. i 8. svibnja.**
- **Koncert** mandolinskog orkestra i zbora „Vida

Matjan“ na Cetinju, **krajem svibnja**, u povodu 10-godišnjice osamostaljenja CG.

- **Omaž Vicku Nikoliću**, uz prigodni program, **od 5. do 15. lipnja.**
- **Gostovanje** dječjega tamburaškog orkestra iz Križišća, **24./26. lipnja.**
- Sudjelovanje na **Reviji tradicijske odjeće** i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji **od 28. lipnja do 3. srpnja.**
- **Sudjelovanje mandolinskog orkestra** na Internacionalnom festivalu tamburaških orkestara u Bijelom Polju, **krajem mjeseca srpnja.**
- **Omaž Andriji Krstuloviću** i postavka izložbe njegovih eksponata na Cetinju u **mjesecu rujnu.**
- Proslava jubileja **15 godina HGD CG**, uz prigodan program, u **mjesecu rujnu.**

- Sudjelovanje na otkrivanju **spomen-obilježja** sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću u **drugoj polovici godine** u Herceg Novom.
- Promocija pjesmarice „**Čudesna Boka**“, autora Gracije Marovića u **listopadu.**
- Tradicionalni koncert „**Od Kvarnera pa do lijepe Boke**“, u povodu Dana Općine Kotor, **19. studenoga.**
- **Gostovanje mandolinskog orkestra** u Rijeci, Rimu i u Splitu, **krajem mjeseca studenoga – početkom prosinca.**
- Sudjelovanje **mandolinskoga orkestra** na dječjoj priredbi u katedrali sv. Tripuna na dan sv. Nikole, **6. prosinca.**
- Božićni **koncerti** u Baru i Kotoru u **mjesecu prosincu.**
- **Tiskanje** 10 brojeva časopisa „**Hrvatski glasnik**“.

Nezaboravna terenska nastava – Šibenik, Zadar, Nin, NP Krka

Piše:
Ana Šarčević

Netko mi je jednom rekao da su ljudi kao gradovi. Svačiji je karakter približno naštiman na frekvenciju izvučenu iz neke mreže ulica, kuća, ljubavi i predrasuda. Prostor pjeva; taj nečujni ton prolazi kroz nas ne ostavljajući traga, dok ne naiđe na nekog u kom se prepozna, odzvoni i stvori povratni signal, feedback, čudesnu muziku struje. Ako smo samo intervencije u prostoru, ograničenog dosega i vijeka trajanja, onda je jako bitno pronaći mjesto na kojem jače titraš. Netko se nađe odmah, tamo gdje ga podignu, netko se nastavi tražiti.

Više je razloga zašto otpočeti prilog ovim citatom iz knjige „Volite li Zadar“. Anti Perko-
viću možemo odgovoriti potvrdno. Titali smo u gradu s najljepšim zalaskom sunca, kako je to izjavio veliki redatelj Alfred Hitchcock, pomogavši time mnoga otvaranja očiju, posebno turističkim i marketinškim stručnjacima za promociju jednoga od zasi-

Pozdrav Suncu za početak upoznavanja zadarskih ljepota

gurno posebnijih gradova na Jadranu. Grada u kojem more pjeva, grada koji ove godine krase i titula najbolje europske destinacije po izboru čitatelja renomiranoga belgijskog portala „European Best Destinations“.

Sa Zadrom je Boka kotorska odavno (bila) povezana povijesno i kulturno. Mnogi od učenika ushićeno će komentirati kako je ovo u svemu njihova najbolja terenska nastava. Teško mi je ne složiti se s nji-

ma. Četverogodišnji rad na njegovanju određenih vrijednosti, odgoj uz obrazovanje, nekoliko terenskih nastava, rezultirali su učenjem koje se voli, željom da se neprestano produbljuju znanja, razvija ljubav i privrženost.

Od 7. do 10. travnja učenici hrvatske nastave iz Kotora i Tivta te dvoje učenika iz Bara (polaznici Male škole hrvatskoga jezika i kulture u Novome Vinodolskom, 2013. godine) proširivali su znanja o prirodnoj i kulturnoj bašti-

ni Zadarske i Šibensko-kninske županije te prezentirali kulturu i tradiciju Boke kroz pjesnički opus njezinih poznatih književnika. Kao njihova nastavnica sretna sam što su učenike na ovome putu pratile još i profesorice Dijana Milošević i Dijana Francesković te dopredsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Ljerka Sindik. Neumorne, predane i pune entuzijazma, nesebično su se angažirale da terenska nastava ostane djeci u najljepšemu sjećanju. Unutrašnjim klikovima za uspomenu će se sačuvati i njihovo spontano pjevanje u šetnji Kalelargom i rivom, a možda najviše uz noćnu igru svjetlosti instalacije „Pozdrav Suncu“ koje nas je sve pokrenulo da se odvažimo sudjelovati u zvonkoj radosti.

U Krešimirovu gradu katedrala bez premca

Prvi je dan terenske nastave bio predviđen za Šibenik. Sunce je lijepo pratilo našu šetnju do jednoga od najljepših trgova Republike Hrvatske gdje je zasjao UNESCO-ov biser, katedrala svetoga Jakova. Dočekao nas je župnik don Krešimir Mateša. Počevši od pročelja, preko bogate unutrašnjosti, doveo nas je do krstionice objasnivši mnoge važne detalje i zaokupivši pozornost svih iznimno nadahnutim i poučnim izlaganjem. Prepoznao je našu skupinu, znajući točno što nam treba reći, komentirali smo međusobno slažući se za zajedničku fotografiju. Zahvalivši na srdačnome dočeku, nastavili smo otkrivati ljepote Šibenika. Posjet obližnjemu akvariju oduševio je sve, a spreman odgovoriti na brojna pitanja naš je vodič komentirao da mu je drago što smo znatiželjni i

UNESCO-ov biser, katedrala sv. Jakova u Šibeniku

da smo kao prva organizirana grupa ove godine, otvorili sezonu. Poželjeli smo mu da zadrži entuzijazam.

Nakon posjeta Šibeniku, brzo je prošla vožnja do Zadra. Iako umorni od puta, smjestivši se u nedavno obnovljen Omladinski hostel na Boriku, prepustili smo se ljepotama zajedničkoga druženja, pjesme, stolnoga nogometa i drugih igara, a dobivši na kraju komplimente osoblja za pristojno ponašanje i poziv za ponovni posjet.

U gradu s najljepšim zalaskom sunca

Drugi dan smo poranili, uzbuđeni zbog svega što nas

čeka. Već u 9 sati bili smo u Domu županije gdje nas je dočekao zadarski župan Stipe Zrilić s pročelnicima Marinom Dujmović Vuković i Ivanom Šimunićem. Župan Zrilić poželio nam je dobrodošlicu i ugodan boravak u Zadarskoj županiji koju smo upoznali i kratkim filmom. Pohvalio je želju učenika da pohađanjem hrvatske nastave čuvaju hrvatski identitet u Crnoj Gori te prenio i pozdrave Grada Zadra čiji se predstavnici nisu mogli susresti s nama, ali i predsjednice Kolinde Grabar Kitarović koja je tih dana otvorila svoj ured u Domu županije. Zahvalivši na velikodušnoj pomoći u organizaciji naše terenske nastave, pozvali smo domaćine

Zajednička fotografija sa zadarskim županom Stipom Zrilićem i njegovim pročelnicima

U Domu županije predstavljamo naš rad i knjigu „Mic po mic“

u Kotor u lipnju na promociju knjige spisateljica Gubaš Štifanić i Akrap Sušac „Mic po mic“, a koju su ilustrirali i učenici hrvatske nastave.

Nakon zajedničkoga fotografiranja, spustili smo se do dviju instalacija arhitekta Nikole Bašića: „Pozdrav Suncu“ i „Morske orgulje“, odakle je otpočeo razgled grada uz lijepo vođenje Ane Vidov. Sveti Donat, Forum, katedrala svete Stošije, Kalelarga, Narodni muzej, Državni arhiv, Sveučilište u Zadru... teško je nabrojiti što smo sve vidjeli, a vrijeme je jednostavno proletjelo.

Program „Dan hrvatskoga pjesništva Boke u Zadru“ i predstavljanje u zadarskoj školi

Slijedio je posjet Osnovnoj školi „Stjepan Radić“ Bibinje. „Pozdravljam vas riječju ‘prijatelji’, iako se prvi put susrećemo, jer za nas vi niste gosti, niste turisti, već dragi ljudi s kojima želimo ostvariti bolje kontakte“, rekla je ravnateljica bibinjske škole Mirka Siki-

rić. Nakon obilaska izvanredno sređene škole, uslijedio je program kojim je škola predstavila svoj rad, ali i sustav osnovnoškolskoga obrazovanja u Hrvatskoj. Interpretacija ulomka iz Molièreovog „Škrtca“ učenika Luke Režana, a koji je pripremao za Lidrano, izmamio je mnogo smijeha i u konačnici veliki pljesak.

Učenici hrvatske nastave iz Kotora i Tivta svoj su rad predstavili prezentacijom, knjigom „Mic po mic“, a svoj zavičaj društvenom igrom posebno osmišljenom za svoje vršnjake iz ove škole, a kojoj su dali

Ispred Svetog Donata, bilježimo dok je sveže

naziv „Bokeljski izazovi“. U sklopu programa „Dan hrvatskog pjesništva Boke u Zadru“ predstavljeni su pjesnički opusi znamenitih pjesnika Boke: Viktora Vide, Frana Alfrevića i Miloša Miloševića. Nakon bogatoga domjenka, nastavilo se druženje i šetnja Bibinjem. Najmlađi su „provjerili“ školsku dvoranu igrajući nogomet, profesorce su uz kavu razmjenjivale iskustva i dogovarale buduću suradnju. S veseljem je dočekan vijest da će pojedini učenici bibinjske škole vjerojatno posjetiti i Boku kotorsku u sklopu svojega maturnog putovanja u Dubrovnik sljedeće školske godine.

Zadarski učenici spretni u poklonjenoj igri „Bokeljski izazovi“

U prvoj prijestolnici Hrvata

Trećega dana terenske nastave kišovito jutro nije moglo poremetiti uživanje u gradu duge tradicije i slavne prošlosti, smještenoga na otočiću povezanime mostom – Ninu. Najmanja katedrala na svijetu i najvredniji sačuvani spomenik starohrvatskoga crkvenog graditeljstva, crkva svetoga Križa ponudila nam je pribežište od kiše, ali i priliku da se nauči kako pomaci od pravilne osi u tlocrtu oblika križa nisu greške nastale neznanjem, već promišljeno djelo majstora i posljedica praćenja sunca. Crkva je služila kao svojevrsan sat i kalendar u dobu u kojemu je izgrađena. Za vrijeme hrvatskih vladara služila je kao dvorska kapela kneževa dvora koji se nalazio u neposrednoj blizini. Učenje se nastavilo u Muzeju ninskih starina, a potom i u Muzeju soli.

Slijedio je po planu posjet farmi magaraca. Tamo smo degustirali magareće mlijeko uz izlaganje domaćina o njegovoj ljekovitosti. Prilikom da hranimo magarce kukuruzom nismo propustili, oni hrabriji podragali su životinje, a sve smo i zabilježili za uspomenu.

Po povratku u Zadar ručali smo u restoranu „Dva ribara“. Pridružila nam se profesorica s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zadru Vanda Babić provjerivši funkcionira li sve kako je zamišljeno.

Mladi Hrvati Boke u eteru HRT Radija Zadar

Posjet studiju HRT-a i HRT Radija Zadar i pogled na sva studija i režije izazvao je buru oduševljenja, napose onih učenika hrvatske nastave iz Kotora i Tivta koji su vrlo aktivni u emisiji „Mladi Hrva-

Nakon Varaždina i Splita, Grgur Ninski u Ninu

Na farmi magaraca

ti Boke“, kao i onih koji vole slušati glazbeni sastav „Frajle“ koje smo zatekli kako snimaju intervju. Izlaganje rukovoditelja Odjela Hrvatske radiotelevizije Centra u Zadru Edija Škovrlja slušana je s velikim zanimanjem. „Ujedinjavanje televizijske i radijske redakcije, aktivno praćenje i korištenje društvenih mreža, pionirstvo u korištenju drona pomažu, ali je ipak za dobro

novinarstvo presudan ljudski faktor“, objasnio nam je Škovrlj. Bilo je i mnogo pitanja, a razgovaralo se i o suradnji, radijskome uključivanju, dopisništvu te se na kraju s priče prešlo i na djela. Nakon odlaska „Frajli“, u studiju je sve već bilo namješteno za veliki intervju s učenicima koji je za HRT Radio Zadar snimio energični voditelj Ivica Štorić. Iako je po planu slijedilo vrijeme za

Sa snimanja u radijskom studiju HRT-a

šetnju gradom, a sunce već prilično mamilo, s HRT-om se nitko nije želio rastati.

Ovaj intervju s našim učenicima pušten je u programu HRT Radija Zadar, a ujedno je pušten i na valovima Radija Dux u sklopu emisije „Mladi Hrvati Boke“.

U šarmantnoj ljepoti Nacionalnoga parka Krka

Posljednji dan terenske nastave bio je predviđen za posjet Nacionalnome parku „Krka“. Vožnja brodićem do impresivnoga otočića Visovca, smještenoga usred proširenja Krke, gdje je zelena voda rastvorila kršku visoravan iznjudivši harmoničan spoj prirodne i povijesne baštine, bila je divna prilika za fotografiranje. U raspjevanome raspoloženju brzo smo stigli, a dočeka nas je vodič koji nam je govorio o vrijednim eksponatima, te približio povijest otoka, franjevačkoga samostana i crkve koju krasi čak dva glavna oltara, a koja je po tome jedinstvena u Europi. Šarmantna hrid u obliju prirode, koju su redovnici

stoljećima marljivim radom pretvorili u otok pun stabala, šarenoga cvijeća, voća i povrća, neodoljivo nas je osvojila, pa iako smo imali predviđenih samo pola sata, brodić nas je čekao dok smo sve razgledali i dok smo razgovarali s prijateljem kotorskoga biskupa mons. Ilije Janjića, fra Matom Gverićem.

Šetnja kroz ljepote NP Krka

Zahvale

Na kraju valja još jednom istaknuti da smo na svim mjestima koja smo posjetili lijepo i srdačno dočekan. Zahvaljujemo za pomoć u organizaciji i realizaciji ove terenske nastave Zadarskoj županiji, te sponzorima iz Crne Gore: Antares, Dental Smile, Dentalux, Dom učenika i studenata „Spasić-Mašera“, Dom zdravlja Tivat, Francesković d.o.o., HGD CG, HGI, HNV CG, INA CG, Kotorska biskupija, Larisa Company, Ledo CG, Montefish, Općina Kotor, a na promotivnim materijalima i poklonima TO Tivat, TO Kotor te KZU „Napredak“ Gornja Lastva.

Dio sredstava bit će, također, financiran od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, na osnovi javnoga Konkursa za I. (prvu) raspodjelu financijskih sredstava za financiranje i sufinanciranje projekata iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2016. godini.

Neraspadnuto tijelo sv. Leopolda B. Mandića u Zagrebu - dani milosti i radosti za Crkvu u Hrvata

Sv. Leopold, jedan od zaštitnika Godine milosrđa, svetac je čijim se imenom s pravom ponosi Kotorska biskupija i grad Herceg Novi, u kojem je rođen prije 150 godina. U ovoj svetoj godini to je Lice koje nas privlači, lice Božje ljubavi.

Piše:
don Robert Tonsati

Dolazak neraspadnutog tijela sv. Leopolda B. Mandića u Zagreb, gdje je bilo izloženo javnom štovanju vjernika od 13. do 18. travnja 2016. godine, nije samo izazvao golemi interes vjernika i medija, nego je bio uzrok prave duhovne obnove u kojoj je sudjelovalo više od 200.000 ljudi koji su pristigli iz svih krajeva Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i drugih zemalja, poput Italije. Sve to

da priđu svečevu tijelu, iskažu mu štovanje i zatraže njegov zagovor. To je upravo i najbolji pokazatelj omiljenosti i poštovanja koje sv. Leopold uživa u našem narodu.

Svečanost dočeka svečeva tijela započela je 13. travnja u 17 h, koju je uz pjevanu molitvu večernje predvodio kardinal Josip Bozanić, zagrebački nadbiskup, uz suslavitelje pomoćne zagrebačke biskupe, biskupa križevačkog, članove uprave kapucinskoga reda te u nazočnosti vladike Porfirija, dok je događaj u cjelini preno-

pi, molitvena bdijenja i druge prateće duhovne programe, neprekidno je pritjecala rijeka ljudi koji su željeli biti dionici ovoga povijesnoga duhovnog događaja. Pomoćni zagrebački biskup, mons. dr. Ivan Šaško, u svojoj homiliji od 14. travnja naglasio je duhovnu važnost ovoga događaja: „Gledajući sačuvane zemne ostatke ovoga hrvatskog kapucina, vraćamo se na spomen onoga što je živio za zemaljskoga života. Prije svega, njegov je život bio prožet Bogom i vječnošću. I to je prvi odmak od suvremenih

Bokelji u nošnjama

mnoštvo vjernika okupio je sv. Leopold, jedan od zaštitnika Godine milosrđa, svetac čijim se imenom s pravom ponosi Kotorska biskupija i grad Herceg Novi, u kojem je rođen prije 150 godina. Takav priljev mnoštva vjernika pozitivno je iznenadio domaćine, ali i širu javnost. Pred zagrebačkom prvostolnicom stvorila se kolona ljudi dugačka 6 km, u kojoj su vjernici strpljivo i s poštovanjem čekali na svoju priliku

sila Hrvatska radiotelevizija. U pratnji talijanskih volontera, pripadnika humanitarne udruge „Croce verde“, svečvo tijelo stiglo je iz Padove na Kaptol u predviđeno vrijeme te su ga jedanaestorica bogoslova nakon kraće molitvene stanke pred katedralom unijela u zagrebačku prvostolnicu. Za vrijeme boravka svečevih moći u katedrali, uz predviđena misna slavlja koja su predvodili hrvatski bisku-

pokušaja da se čovjeku pristupa bez njegove upućenosti na Boga; da ga se svede na zemaljsku stvarnost. Ovaj nam susret govori da čovjek pripada Bogu, da je smisao naše zemaljske prolaznosti u vječnosti; da smo stvoreni za neraspadljivost te da svako nastojanje koje svijet rastavlja od Boga završava u besmislu. (...) Dok u staklenoj škrinji gledamo rekonstruiran dragi lik našega sveca, u tome se staklu

Mimohod

ovdje najprije odražava Kristov oltar. Nemoguće je vidjeti svetoga Leopolda bez oltara i euharistije. Isto tako, u staklu se odražavaju naša lica, lice Crkve. Svetoga Leopolda nije moguće vidjeti bez toga odraza naših života, ljudi koji pokraj nas mole, hodaju, trpe i zahvaljuju. Jer, to je lice Krista. U ovoj svetoj godini to je Lice koje nas privlači, lice Božje ljubavi.“ I doista je lik svetoga kapucina privukao mnoge: neke radi znatizelje, a puno više onih koji su došli radi molitve prošnje i zahvale. Od četvrtka 14. travnja na večer tijelo je preneseno u zagrebačku Dubravu, u crkvu sv. Leopolda, a dočekalo ga je gotovo cijelo naselje, kao i hodočasnici iz drugih krajeva glavnoga grada koji nisu uspjeli doći do svečeva tijela u katedrali. I sam trenutak prijenosa odgođen je zbog velikog mnoštva vjernika koji su se htjeli približiti svecu.

Dolazak tijela sv. Leopolda u Zagreb dočekan je s posebnom radošću i u Kotorskoj biskupiji. Nakon što je objavljena vijest o privremenom izlaganju svečeva tijela u Zagrebu, kotorski biskup mons. Ilija Janjić uputio je pismo zamolbe kapucinskoj upravi u Padovi, kao i mjesnom biskupu, u ko-

jemu traži da se tijelo sv. Leopolda izloži javnom štovanju vjernika i u njegovoj rodnoj biskupiji. Na pozitivan ishod te molbe svi su vjernici pozvani na molitvu. „Znao sam da će tijelo biti izloženo u bazilici sv. Petra u Vatikanu, ali nisam znao da će ići i u druga mjesta. No, kad sam čuo da tijelo dolazi u Zagreb, napisao sam pismo biskupu Padove i rektor u tamošnjeg svetišta. Sada sam u Zagrebu o tome razgovarao i s rektorom, kao i provincijalom Venetske kapucinske provincije. Nadam se da

će tijelo doći na štovanje i u Herceg Novi“, rekao je biskup Janjić u razgovoru za IKA-u. U organizaciji Kotorske biskupije, jedna grupa hodočasnika uputila se u Zagreb predvođena don Robertom Tonsatijem. Hodočasnici su sudjelovali na sv. misi u 9 h u Dubravi, koju je predslavio pomoćni zagrebački biskup mons. Mijo Gorski. Odjeveni u bokeljske narodne nošnje, našim vjernicima iskazana je čast čuvanja počasne straže pred tijelom sv. Leopolda tijekom sv. mise, a na kraju euharistije provin-

Hodočasnici iz Kotorske biskupije

cijal fra Jure Šarčević zahvalio je svima okupljenima na čelu s predsjedateljem te je posebno pozdravio hodočasnike iz Herceg Novog i Kotorske biskupije.

Kotorski biskup predslavio je misno slavlje uz tijelo sv. Leopolda u nedjelju, 17. travnja, u 11 h. Cijelu je misu uživo prenosila Hrvatska radiotelevizija. Prije mise posebnu pozornost privukao je ples kola sv. Tripuna koje je uz pratnju simfonijskoga puhačkog orkestra Hrvatske vojske izveo odred Bokeljske mornarice sastavljen od pet bratovština koje djeluju u Hrvatskoj: Zagreba, Rijeke, Pule, Splita i Dubrovnika. Pripadnici Bokeljske mornarice čuvali su počasnu stražu uz tijelo sv. Leopolda tijekom i nakon misnog slavlja. Uz biskupa Janjića koncelebrirali su provincijal Hrvatske kapucinske provincije i predsjednik Hrvatske konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica fra Jure Šarčević, provincijal Venetske kapucinske provincije fra Roberto Genuin, provincijal Hrvatske dominikanske provincije fr. Anto Gavrić, rektor svetišta sv. Leopolda Bogdana Mandića u Padovi fra Flaviano Gusella i gvardijan padovanskoga kapucinskog samostana fra Marco Putin, generalni vikar Beogradske nadbiskupije fra Leopold Rochmes i rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta Željko Tanjić. Euharistijskom slavlju nazočili su i metropolit SPC zagrebačko-ljubljanski Porfirije Perić s đakonom Branimirom Jokićem, izaslanik predsjednice Republike Hrvatske, kao i izaslanstvo grada Zagreba predvođeno gradonačelnikom Milanom Bandićem. U homiliji, biskup je pozvao na nasljeđivanje sv. Leopolda kojemu je jedini uzor i učitelj bio sam Krist te je potaknuo okupljeno mnoštvo i gledateljstvo da od-

Hodočasnici iz Kotorske biskupije

bace grijeh i zlo i da to učine pred predstavnikom Crkve u sakramentu ispovijedi kako bi mogli živjeti neopterećeni tminom grijeha i uživati u ljepoti duše.

Ispraćaj tijela sv. Leopolda iz Dubrave predvodio je zagrebački nadbiskup, kardinal Bozanić. Tijelo je nakon Zagreba odvezeno u Ljubljanu gdje je bilo izloženo u kapucinskoj crkvi, a nakon toga vraćeno u svetište sv. Leopolda Mandića u Padovi, gdje se s velikom pobožnošću štuje od njegove blažene smrti 1942. godine.

Stvarni učinak dolaska tijela svetoga Leopolda u hrvatski glavni grad još uvijek je nemoguće u potpunosti sagledati. Onkraj svjetala reflektora i bljeskalica, tiskanja s fotoobjektivima i mobitelima, svih mogućih gužvi i zastoja u prometu, ponegdje i negodovanja dijela medijske javnosti, ostaje nepobitna činjenica da je njegovo maleno tijelo okupilo oko sebe tako veliki broj ljudi koji su tražili snagu i utjehu. Ljepki lik malenog kapucina iz Herceg Novog izazvao je puno suza radosnica, pružio mir i

poticaj na pomirenje s Bogom i bližnjima. Poseban milosni dar ovog događaja je iznimno velik broj vjernika koji su pristupili sakramentu sv. ispovijedi. Ispovijedalo se gotovo neprekidno, od otvaranja crkvenih vrata pa do ponoći. A sakramentu su pristupali ljudi svih uzrasta. Živa crkva pokazala se u svoj svojoj raskoši: mise i cjelonoćna bdijenja bila su ispunjena mladima, mladim obiteljima s djecom, zborovima mladih i odraslih, vjernicima svih uzrasta koji su svojim sudjelovanjem potvrdili da ljepota svetosti uvijek privlači jednakom snagom sve uzraste i generacije. Hrvatski glavni grad bio je obasjan posebnim suncem Božjeg blagoslova koje je zasjalo prilikom dolaska neraspadnutog tijela njegova miljenika sv. Leopolda Mandića. Na nama, vjernicima Kotorske biskupije, ostaje da molimo da se nešto slično dogodi u njegovu rodnu kraju, a do tada da pomno prebiremo milosne trenutke njegove nazočnosti koju smo imali priliku posredno ili neposredno svatko na svoj način doživjeti.

Kutak za čitatelje

Bili smo dio hodočasničke „rijeka“

Piše:
Josip Usmiani

Veličanstvena „rijeka“ hodočasnika kreće se od Preradovićeve trga (Cvjetnog trga) do zagrebačke prvostolnice gotovo u tišini. Ulazimo u katedralu, naše duše su sve punije. Uskoro smo do sarkofaga, dodirujemo ga i klanjamo se posmrtnim ostacima sv. Leopolda Bogdana Mandića, tog velikana ljudskosti i dobrote. U ovoj godini milosrđa molimo zagovor za ujedinjenje svih kršćana na svijetu. Izlazimo iz katedrale puni nadahnuća i radosti. Ostaje dojam kako je mali korak do ostvarenja onog pozitivnog u ljudskoj naravi.

U TRAVNJU SE NAVRŠILO 10 GODINA OD SMRTI DON BRANKA SBUTEGE, SVEĆENIKA, TEOLOGA, FILOZOFA, ŽURNALISTA, PUBLICISTA, ENCIKLOPEDISTA, POLIGLOTA.

Don Branko Sbutega

Tako je govorio don Branko Sbutega

U svom relativno kratkom životu djelovao je na mnogobrojnim poljima ljudske misli tako da je i danas njegov duh prisutan na našim prostorima, u našim mislima.

Priredili:

**Josip Usmiani
i Tripo Schubert**

Prisjećajući se don Branka, velikog zaljubljenika u Boku, navodeći citate iz mnogobrojnih intervjuova koje je dao za medije, procijenite sami jesu li njegove misli i djelovanje bili ispred vremena u kojem je živio.

■ 1990. *Vjerska tolerancija i suživot*

„Kao Katolička crkva u Crnoj Gori, imamo specifičan položaj i odnos jer smo najmanja vjerska organizacija na tom teritoriju. Znači, fizički najslabija, a s druge strane smo povijesno najstarija vjerska organizacija Crne Gore. Iako smo dijaspora po broju, nijesmo dijaspora po ukorijenjenosti jer smo povijesno ukorijenjeni u taj prostor. Vjerska smo zajednica koja se vjekovima osipa iz povijesnih razloga. U tim pomacima, mi smo bili stiješnjeni, rubni i naučili smo da to podnosimo. Stvorili smo zaštitne mehanizme koji nijesu mogli biti ni u kakvoj agresiji, oni su bili civilizacijski mehanizmi. Jer, shvatili smo da je dijalog bio nužan put komuniciranja s okolinom, koji nije bio iz iste kulturne i vjerske sfere, i zato nijesmo na tom prostoru bili nikada kreatori tenzije. To možda objašnjava zašto je u Boki bio uvijek visok stupanj vjerske tolerancije i civilnog suživota.“

■ 1990. *Demokratske promjene*

„Što se tiče Crne Gore, duboko vjerujem da komunisti

u pretpostavci demokratskih izbora nužno silaze s političke scene. Pritom ne mislim na ljude, ne mislim da treba dokinuti ljude, oni se moraju mijenjati, ali pravila igre koja su nas dovela do životnog čorokaka, koji ima samo jedan izlaz, kretanje drugim putovima kroz život. Jedno od elementarnih prava koje se danas ostvaruje u svijetu jest to da je Crkva slobodna od države, znači slobodna i od politike, da živi svoj život i historijski rast i organiziranost na sebi primjeren način.“

■ 1990. *Crnogorska nacija i državnost Crne Gore*

„Dokle god budem čuo ijednog da mi kaže – Ja sam po nacionalnosti Crnogorac – vjerovat ću u postojanje crnogorske nacije. Vjerujem da je nemoguće da se na tisuće ljudi osjeća konstituiranom nacionalnom grupom, a da to nema svoje povijesno utemeljenje.“

■ 1990. *O kardinalu Alojziju Stepincu*

„Kada sam se odlučio da postanem svećenik, bilo mi je potpuno jasno da će kardinal Stepinac često biti postavljan između mene i ljudi koje ću susretati. To pitanje morao sam apsolvirati za svoju savijest, za svoj intelekt, da bih mogao poslije toga u miru dijalogizirati sa svijetom. Zahvaljujući tome što sam studirao u inozemstvu, bilo mi je dostupno mnogo više činjenica nego što ih je nudila službena historiografija i državna propagandistika. I moram reći da sam tokom utvrđivanja tih činjenica stekao duboko poštovanje

za ličnost kardinala Stepinca i duboki suosjećaj za tragiku njegove pozicije, koja je i njemu osobno učinila da mnogo u životu pati, i koja je vrlo nečasno manipulirana, ta biografija, poslije njegove smrti. Ima u vjerničkoj sudbini jedna strašno utješna misao, a to je da konačnu istinu o nama ne izriče povijest, nego Bog. Bez želje da sugeriram povijest povjesničarima, mislim da je on osobno u nesretnim vremenima i teškim odgovornostima, koja su mu ondašnja zbivanja nametnula kao nadbiskupu zagrebačkom na leđa, ne samo iz svog kršćanskog morala, nego i iz, kako slutim, svakog čvrstog karaktera, učinio sve koliko je mogao. Lakoća s kojom se olako blate biografije ljudi ne ide u prilog ni stupnju civilizacijske svijesti, ni stupnju moralnog odgoja onih koji to čine. Nemamo prava promovirati svoje želje bilo koje vrste blateći mrtve ili olako postavljajući sebe u poziciju božanske pravde. Čak i kad to nije zlonamjerno, odgovorni smo kad to činimo neodgovorno s nedostatnim kriterijima i kad pretendiramo da je naša istina o drugome jedina istina.“

■ 1995. *Crna Gora i Europa*

„Sama činjenica da se Crkva nije povukla s tih prostora govori o tome da taj prostor ima vrijeme ispred sebe, kako za katolike tako i za muslimane i pravoslavce. Mislim da je prisustvo Kotorske biskupije na tom prostoru, kao crkvenog pravnog tijela, vrlo bitno zato što je to najevidentnija veza toga prostora sa zapadnoeuropskim kulturnim, civilizacijskim i povijesnim tradicijama.

Likvidirati, u teorijskoj pretpostavci, katolike, njihove strukture, ne samo da nije valjano za dobrobit toga prostora, nego bi se time onemogućila jedina spona koja je ostala i preko koje se sutra može uspostaviti autentični dijalog s Eurom, kojoj taj prostor pripada.“

■ 2002. *Pomoć Hrvatske*

„Hrvatska bi nam mogla dati važnost barem kao dijaspori u Perthu. Ta bi nam pomoć dala važnost pred lokalnim stanovništvom i lokalnim autoritetima. Jer, logično je da unutar Crne Gore nitko neće biti veći katolik od pape, pa ni veći Hrvat od Hrvatske. Dakle, ako nam Republika Hrvatska pomogne u projektima – kulturnim, gospodarskim i na kraju civilizacijskim – koji žele korpus Hrvata i njene manjine podići na bolju građansku razinu, tada bismo stekli i ugled kod kuće, koji sigurno neće štetiti interesu Hrvatske. Za početak moglo bi nam se, recimo, pomoći da naša djeca dobiju hrvatsku povjesnicu, kako bi doznala tko su i kakva je njihova povijest. Mogao bi

se našoj djeci dodijeliti hrvatski pravopis i još mnogo toga.“

■ 2002. *Crkva u Hrvata*

„Termin ‘Crkva u Hrvata’ danas je u nesretnoj uporabi jer miriše na pravoslavnu autokefadu. Mislim da je kontraproduktivan. Bio je u uporabi i bio je toleriran kad je pitanje hrvatskog nacionalnog identiteta bilo upitno, a to je bilo u vrijeme SFRJ-a, a naročito pri raspadu Jugoslavije, kad su neki nacionalizmi bili dominantni nad političkim, kulturnim, ali i duhovnim prostorom.“

■ 2005. *Na tribini u Zagrebu „Europska budućnost Crne Gore“*

„Kada govorimo o jučer Crne Gore, onda moramo voditi računa o jednom specifičnom kontekstu iz kojega se ona danas izdvaja i izlazi. Prvo, slavila je skoro 250 godina jedne dinastije, a među slavenskim narodima tako duge dinastije ne postoje, osim Romanova u Rusiji. Dakle, bila je država...“

Nakon gubitka državnosti na Versajskom kongresu 1918. godine, na kraju je završila u

tvorevini Jugoslaviji. Danas, Crna Gora je de facto jedina od svih republika bivše SFRJ u kojoj su manjine baza njenih osjećanja...

Crna Gora je došla u ovo me momentu do te situacije da konačno može sebe birati. Međutim, Crna Gora nije imala i do danas nema kapacitet formirati viziju budućnosti u smislu da jasno može kazati – to i to je naš ekonomski program, a ovo je naš kulturni program... Mora se početi od države. Crna Gora morat će se znojiti da taj san ostvari. Ali njen san je njoj oduzet kao realnost 1918. godine i 2006. je godina njene odluke o svojoj sudbini.“

■ *Na dan Blažene Ozane, 27. travnja 2006. godine, prestalo je da kuca srce don Branka Sbutege.*

Želja mu je bila da zvona s katedrale sv. Tripuna zvene prigodom parlamentarnog izglasavanja neovisnosti Crne Gore. To Branko nije doživio. U to je duboko vjerovao. I zvonila su zvonila, možda kao posljednja njegova želja.

Don Branko Sbutege rođen je 8. travnja 1952. godine u Kotoru, gdje je završio gimnaziju. Studirao je medicinu u Beogradu, zatim filozofsko-teološkistudij u Zagrebu, Beču i Rimu. Za svećenika je zaređen 1979. godine na otoku Gospe od Škrpjela. Bio je župnik sv. Eustahija u Dobroti. Godine 1991. dobio je zaduženje od Hrvatske biskupske konferencije da u Padovi otvori Centar za pomoć izbjeglicama. Na povratku u Boku 1996. godine

osniva Caritas Kotorske biskupije. Umro je nakon teške bolesti u 54. godini života, 27. travnja 2006. godine.

O njemu je, između ostalog, rekao dr. Ivan Ilić, tada predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore – Kotor: „Don Branka Sbutegu su temeljno formirale tri stvari: intelekt, naobrazba i hrabrost. Kao intelektualac ‘par excellence’ bio je nenadmašan sugovornik i autoritet u mnogim temama duhovnog i svjetovnog života. Neobič-

no razvijen intelekt, izbrusjen vrhunskom naobrazbom, usmjerio je prije svega na izučavanje ljudi koji su mu bili najbolji objekt čuđenju svim njihovim različitostima. Hrabrost je ilustrativno pokazao na našim prostorima kad je već u početku rata osudio agresiju na Hrvatsku i radi toga za nekoliko godina morao napustiti Boku. Hrabrost je bila i oduprijeti se mišljenju i stavu većine i vlasti i zaštititi pravo pojedinca na mišljenje i privatnost...“

U SPOMEN DON BRANKU SBUTEGI

Misa zadušnica u crkvi sv. Eustahija

U subotu, 23. travnja, u crkvi sv. Eustahija u Dobroti održana je sv. misa za nekadašnjeg župnika župe sv. Eustahija, don Branka Sbutegu. Euharistiju je predslavio kotorski biskup Ilija Janjić, uz koncelebraciju mjesnog župnika don Pavla Medača te svećenika: don Filipa Janjića, don Milidraga Janjića, don Ive Ćorića, don Roberta Tonsatija i đakona don Dražena Kraljića. Koncelebraciji se pridružio i dr. sc. Fra Stipo Kljajić, koji kao voditelj duhovnih vježbi sestara franjevki boravi u Dobroti, a sudjelovao je velik broj časnih sestara, te mnogobrojni vjernici, rodbina, prijatelji pokojnog don Branka Sbutega.

Misa za don Branka Sbutegu u crkvi sv. Eustahija

Misa zadušnica u Bogorodičinom hramu na Prčanju

U ponedjeljak, 26. travnja, održana je misa koju je predslavio mons. dr. Ratko Perić, mostarski biskup. Misu je uvećao zbor sv. Mateja iz Dobrote.

Simpozij „Istina traži svjedoke“

Ekumenski centar s Prčanja, koji nosi don Brankovo ime, organizirao je 26. travnja u Kotoru simpozij prema don Brankovom geslu „Istina traži svjedoke“. Mnogobrojne uzvanike i sudionike simpozija u polivalentnoj dvorani crkve sv. Pavla pozdravili su kotorski biskup mons. Ilija Janjić, ministar kulture Crne Gore Pavle

Sвета misa na Prčanju

Sa simpozija

Goranović, gradonačelnik Kotora Aleksandar Stjepčević te don Ivo Čorić, predsjednik i upravitelj Fondacije Ekumenski centar „Don Branko Sbutega“.

„Ovaj današnji dan, kao i svi mi ovdje sabrani, svjedočimo don Brankovu širinu jer evo nas ovdje iz raznih krajeva i zemalja, iz Crne Gore, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, a među nama je i gospođa Agnes Rauš iz Luxembourga. Ovo je svjedočanstvo da don Branko nije poznavao niti priznavao ni međe ni granice komunikacije među ljudima. Don Branko nikada nije nastupao da bi pobrao hvale i pohvale ovoga svijeta, već da bi iznio svoj stav o stvarima koje se tiču svih i svakoga. Da istina ne ostane bez svjedoka!“ – istaknuo je don Ivo Čorić.

„Na desetogodišnjicu odlaska don Branka Sbutega i desetogodišnjicu obnove cr-

nogorske nezavisnosti za koju se svojski zalagao, tu smo da odamo poštu ovome odista posebnom čovjeku, njegovom intelektualnom i sveobuhvatnom angažmanu, pregaocu u očuvanju ideje o bogatstvu zajedništva i tolerancije kojim se naša država Crna Gora stoljećima ponosi“, rekao je između ostalog Pavle Goranović.

Kotorski biskup, monsinjor Ilija Janjić, u svome pozdravnom govoru istaknuo je kako je don Brankov rodni Prčanj dao mnogobrojne velikane, među kojima je i on sam, te govorio o don Brankovim mnogobrojnim talentima koje je znao iskoristiti i tako je postao prijatelj ljudima.

„Mislim da je suvišno veličati onoga koji ne može biti veličan koliko zaslužuje, koji ne može biti oplakan jer se takav proces ne završava... Ako smo od njega nešto naučili, naučili

smo se humanosti, zahvalnosti i plemenitosti. Naučili smo da život treba slaviti, da treba znati kad i kako pomoći drugome...“, poručio je gradonačelnik Kotora dr. Aleksandar Stjepčević.

Nakon pozdravnih govora nazočni su s pozornošću slušali obraćanje don Brankova brata, Njegove Ekselencije Antona Sbutega, veleposlanika Crne Gore u Italiji i San Marinu, koji je za ovu prigodu govorio o bratu, o njihovom zajedničkom odrastanju, nestašlucima, ali i velikoj mudrosti njegovog brata.

Don Anton Belan, generalni vikar Kotorske biskupije, govorio je o Branku i don Branku. O Branku u rodnome Prčanju te o don Branku u Rimu na studijama i kasnije dok su bili zajedno u svećeničkom zajedništvu Kotorske biskupije.

„Izbjegavao sam susret s njim u zadnjim danima njegovog života. No, nakon jednog zajedničkog susreta u Kotoru odlučio sam s još nekoliko kolega otići k njemu. U grupi se čovjek osjeća nekako jačim za susret s jednom stvarnošću koju emotivno ne želi prihvatiti. Ležao je u dnevnom boravku, raspoložen i spreman kao i uvijek za humor, s obaveznom cigaretom u ustima. Nisam ništa govorio, jako sam bio uznemiren. ‘De si, kukavico? Nema te, bojiš se! Štediš sebe. Ne želiš da te se bol dotakne’, obratio mi se. Nisam komentirao, sve je bila istina što je rekao. Nakon toga smo se pozdravili, a ja suzu nisam mogao sakriti. ‘Ludane ludi, bojiš se smrti!’ Više se nismo vidjeli. Tada se sjetih napada plača pred moje svećeničko ređenje na otoku od Škrpjela. Dao mi je tabletu za smirenje i poveo u sobu rekavši: ‘Sad plači do mile volje! Antone, borami, ti poslanje započinješ po papinskom ceremonijalu, pravo u sobu plača’, (u koje pape idu nakon izbora)“, rekao je između ostalog Belan. Na simpoziju su o don Branku govorili još i prof. dr. Tonko Maroević i prof. dr. Saša Brajović.

Muzička sjećanja

U dvorani muzičke škole „Vida Matjan“ u crkvi sv. Duha održan je muzički recital posvećen don Branku. Ratimir Martinović, pijanist i umjetnički direktor KotrArta, riječima i muzičkim djelima koje je don Branko volio slušati, a među kojima su skladbe Johanna Sebastiana Bacha i Frederica Chopina, vodio je posjetitelje glazbenim putovanjem kroz njihovo poznanstvo i prijateljstvo.

„Privilegija je bila družiti se s don Brankom, provoditi sate i

Ratimir Martinović, muzički recital posvećen don Branku

dane s njim u razgovorima na teme života, smrti, vjere, religije, umjetnosti...

Na njegov posljednji rođendan 8. travnja nisam bio u Kotoru. Telefonom smo se čuli, a on je rekao da je bolje što nisam tu jer ne bi volio da ga vidim u takvom stanju. Rekao mi je da mi pakuje note i da je smrt prodao tolikima pa je konačno vrijeme da je i on sam

kupi i da mu sviram Chopinov Nocturno”, ispričao je Martinović.

Velikom briljantnom Polonezom i Chopinovim Nocturnom Martinović je završio koncert uz veliki pljesak, a u crkvi sv. Duha dobri duh don Branka bio je prisutan u čaroliji crno-bijelih tipki pod prstima virtuoznoga glazbenika.

**NAKON 37 GODINA OD KATASTROFALNOG POTRESA JOŠ NISU
IZBRISANI TRAGOVI PRIRODNE STIHIJE**

Dan kada je priroda promijenila izgled crnogorskog primorja

*Ostalo je zapisano kako je na sat kuli u staroj gradskoj jezgri
Kotora 15. travnja 1979. sat stao u 7 sati i 19 minuta.*

Brodogradilište Bijela, 1979.

Priredio:
Tripo Schubert

Katastrofalni potres, koji je tada pogodio Crnogorsko primorje, imao je magnitudu od 7 jedinica Richterove ljestvice s intenzitetom od 9 stupnjeva Merka-

lijeve skale. Poginula je 101 osoba, a 1.700 je ozlijeđeno.

Nemilosrdna ruka prirode za samo nekoliko sekundi promijenila je mapu Crnogorskog primorja i njegovog zaleđa. Razoreno je 250 manjih i većih naselja s više od 60.000 objekata. Oštećeno je čak 540 spo-

menika kulture, uništeno oko 350 kilometara magistralnih i 200 kilometara regionalnih putova. Uništen je golemi dio modernih hotelskih kompleksa i odmarališta, više od 50 zdravstvenih ustanova, 570 objekata socijalne i dječje zaštite, 240 školskih ustanova...

Trg od oružja, Kotor

Toga zlokobnog jutra bez krova nad glavom ostalo je 80.000 stanovnika našeg Primorja. Procijenjeno je da je šteta koju je izazvao katastrofalni potres bila veća od 70 milijardi dinara. Od toga se više od trećine odnosilo na privredne objekte. Stradala je infrastruktura od Igala do rijeke Bojane, najviše u Luci Bar i Brodogradilištu u Bijeloj...

Brojke su ostale neumoljive, a slike jezive. Radio Titograd, koji je objavio vijest dopisnika iz Kotora, Tomislava Grgurevića, šokirala je javnost. „Kotora više nama... obala je potonula... Grad je skoro srušen... Stanovništvo napušta grad, bježi...“. S druge strane „Pobjeda“ u izvanrednom izdanju javlja: „U zemljotresu je drevni Kotor gotovo srušen, pokleknuli su stari ulcinjski grad i vremešno jezgro Budve, oburdale su se raskošne barske kule i zauvijek potonuli voltovi u živopisnim crmničkim selima...“

Strahote travanjskih ruševina nisu pokolebale akcije solidarnosti. U prvim momentima ljudi su samoinicijativno priskakali u pomoć ugroženima u osam naših općina, a ubrzo je organiziran Republički

Hotel Slavija u Budvi, 1979.

Hotel Fjord, Kotor, 1979.

štab civilne zaštite. U Saveznoj skupštini donesen je Zakon o obnovi Crnogorskog primorja. Sve republike tadašnje Jugoslavije godinama su solidarno sudjelovale u obnovi stradalog područja, pomoć je stizala iz cijelog svijeta. Ostali su zapisani mnogobrojni primjeri požrtvornosti znanih i nezvanih u pokušaju ljudi da nadjačaju sile prirode.

Tragovi prirodne nesreće odavno su u mnogim sredinama izbrisani, a moderna crnogorska turistička središta zauzimaju značajno mjesto na mapi svijeta. Tragovi i ožiljci su ostali, posebno u dušama onih koji su u toj katastrofi izgubili svoje najdraže.

Na žalost, i nakon 37 godina od potresa u staroj gradskoj jezgri Kotora ostale su još najmanje tri zgrade koje podsjećaju na taj dan, ali i opominju prolaznike na moguću tragediju jer se nalaze u ruševnom stanju. Uz to, od privrednih subjekata, ruševine stare tvornice sapuna „Riviera“ izgledaju sablasno i opominju općinske dužnosnike na nebrigu. Od hotelskih kapaciteta ostala je ledina s dva mala ruševna objekta, za sjećanje na porušeni elitni hotel „Fjord“.

Nadamo se da će se ovakvo stanje promijeniti u sljedećih 37 godina!

Današnji izgled ambijenta nekadašnjeg hotela Fjord

Fabrika sapuna Riviera, danas

Jedna od kuća u Starom kotorskom gradu, danas

Stari grad Kotor, danas

Za radost nikad nije kasno

Marija Hećimović

Naša draga prijateljica i dugogodišnja suradnica Marija Hećimović, bivša zaposlenica Hrvatske matice iseljenika (HMI) – Zagreb, otišla je u zasluženu mirovinu. Za **Hrvatski glasnik** tim povodom razgovarao je s našom Marijom Dario Musić. (**Naša** je bila uobičajena riječ u kontaktima s Marijom jer smo je uistinu takvom i doživljavali.)

D.M.: Dugi niz godina, rada, suradnje, iskustva, druženja s kolegama, hrvatskim udrugama i Hrvatima izvan Hrvatske, iseljenicima, vrlo je bogato razdoblje gdje ste se potvrdili

i pokazali koliko ste voljeli taj posao. Rad uvijek uključuje i srce. Kad radimo sa srcem, težak nam je odlazak u mirovinu. I sada ona uobičajena pitanja: Što namjeravate raditi? Kamo idete? Što planirate? Ili jednostavno pitanje: Kako se **naša Marija** snalazi u novonastaloj ulozi umirovljenice?

M.H.: Teško je dati određeni odgovor na to pitanje u ovom trenutku. Naime, osobe koji imaju više mirovinskog iskustva od mene kažu kako je potrebno dulje vrijeme da shvatiš kako si „definitivno“ zakoračio u novo razdoblje svoga života. To i sama osjećam jer mi ovih nekoliko mjeseci zapravo izgledaju kao dulji godišnji odmor. Vrijeme koje dolazi nastojat ću što bolje organizirati u skladu s mojom dinamičnom naravi. U svakom slučaju ću ga iskoristiti za putovanja, druženje s prijateljima i razne kulturne događaje u gradu. I na kraju, ali ne manje važno, nastaviti ću se baviti raznim fizičkim aktivnostima za održavanje tjelesne kondicije. Bicikl i jezero Jarun su mi pri ruci, a svakako ću nastojati ostvariti davnu želju za planinarenjem.

D.M.: Prisjećam se naših prvih susreta ne tako davne 2001. godine. Ipak, od tada je

prošlo 15 godina, a te godine osnovana je naša udruga Hrvatsko građansko društvo Crne Gore sa sjedištem u Kotoru, i tada smo prvu potporu potražili i dobili u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu na čijem čelu je tada bio ravnatelj, pok. Boris Maruna. Hrvoje Salopek i Marija Hećimović bile su prve osobe s kojima smo dogovarali buduću suradnju. Kakvi su bili Vaši dojmovi nakon tih prvih susreta s autohtonim Hrvatima Boke kotorske?

M.H.: Iskreno, bilo je to prelijepo iskustvo. Samu Boku kotorsku sam doživljavala zemljopisno, kao lijepi zaljev, ali pravu njegovu ljepotu spoznala sam preko ljudi koje sam upoznala u Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore i s kojima je od prvog trenu suradnja bila puna ljudskog poštovanja i topline. Oduševila me je vaša ljubav prema svemu što vas čini i okružuje. Uslijedilo je zatim i duhovno iskustvo na susretima i razgovorima u crkvama te drugim kulturnim znamenitostima koja svjedoče o bogatoj povijesti, kulturi i vjeri vas Hrvata u Bokokotorskom zaljevu.

D.M.: Nakon tih prvih susreta 2001. započeti su i značajni zajednički projekti na području

Marija Hećimović koordinator HMI , Tripo Schubert, Dario Musić HGDCG 2003. priprema manifestacije Tjedan Hrvata iz Crne Gore

kulture i očuvanja hrvatskog identiteta naše male hrvatske zajednice u CG. Jedan od prvih i najznačajnijih projekata bilo je organizirano slanje završenih srednjoškolaca iz CG, hrvatske nacionalnosti, na studije u Hrvatsku. Kakva su Vaša sjećanja na ta vremena?

M.H.: Mladi ljudi koji su dolazili na studij u Hrvatsku bili su najbolja potvrda onoga što sam upravo rekla. U prosjeku je godišnje dolazilo oko šest kandidata, što je hvale vrijedan broj s obzirom na brojnost vaše hrvatske zajednice. Susreti i dogovori s njima bili su pravo zadovoljstvo, a njihova

skromnost i nenametljivost olakšavali su mi posao koji sam obavljala. Uspjesi na fakultetu bili su im vrlo dobri, uz rijetke iznimke koje slobodno možemo zanemariti. Bilo je očito da je vaša mladost došla s namjerom da nešto dobro učini od svoga života i priliku koju su imali u Zagrebu ili Za-

dru dobro su iskoristili. Želim vjerovati da su i dalje uspješni u životu. Svakako treba naglasiti činjenicu da su osim Matice u to vrijeme i nadležna ministarstva u Hrvatskoj davala svoju punu potporu i to uvjetima upisa i stipendijama te smještajem u studentskim domovima.

D.M.: *Ne možemo a da se ne osvrnemo na nezaboravan projekt HMI-ja i HGDCG, manifestaciju „Tjedan Hrvata iz Crne Gore“, koji je održan u Zagrebu u rujnu mjesecu 2003., a u sklopu Tjedna manjina koji svake godine organizira HMI. Tu ste bili jedna od vodećih osoba u organizaciji toga spektakularnog događaja. Kakva su sada Vaša viđenja tog događaja?*

M.H.: Smatram da su ti tjedni bili cjeloviti programi koji su mogli Zagrebu prikazati čitavo bogatstvo koje pojedina hrvatska manjina ima i čuva u sredini gdje većinski narod nerijetko guši sva ta njihova nastojanja. Katalog koji je izdan prigodom održavanja vašega tjedna najbolje svjedoči koje ste bogatstvo prezentirali u Zagrebu i to prezentacijom izdavačke djelatnosti, izložbom slika i povijesnih izložaba, koncertima, nastupima ženske klape i kolom Bokeljske mornarice te kazališnim predstavama. Vjerujem da neću pretjerati ako kažem da Zagreb ni prije ni poslije nije imao takvu vrstu kompletne promocije Hrvata iz Boke kotorske.

D.M.: *Bilo je tu još puno aktivnosti i događaja u organizaciji HMI-ja, a u kojima su sudjevali predstavnici hrvatskih*

*udruga iz Crne Gore i Boke kotorske. Glavni koordinatorski je bio **naša** Marija. Danas, kada započinjete novi umirovljenički dan, nedostaje li Vam odlazak na posao, jutarnja kava i razgovor s kolegama iz ureda?*

M.H.: Moram priznati da ne. Možda se nekome neće svidjeti moja konstatacija da je zlatno doba Matice bilo nekako u vrijeme o kojem govorimo. Bilo je puno programa, imali smo odriježene ruke za raznoliku suradnju s hrvatskim manjinama i imali smo financijsku potporu za to. Bilo je puno entuzijazma i zajedništva kako u hrvatskim manjinskim zajednicama, tako i među kolegama u Matici. Šteta što su neke druge institucije preuzele dio našeg programa i onda ih smanjile do neprepoznatljivosti. U tom kontekstu gledajući, mnogo toga se promijenilo i nije mi teško pao odlazak iz Matice, ali pamtit ću samo lijepe dane i kolegice i kolege. Rado ću ponekad otići na kavu i šačicu razgovora.

D.M.: *Iza Vas je 21 godina predanog i uspješnog rada u Hrvatskoj matici iseljenika. Bilo je tu puno značajnih događaja, susreta, nekad vrlo značajnih, a ponekad je to trebalo jednostavno odraditi. Je li Vam u sjećanju ostao neki poseban događaj ili susret s nekom osobom ili osobama koji Vas se posebno dojmio i kojeg se danas rado sjećate?*

M.H.: Imala sam veliku sreću što sam došla raditi u Maticu. Znam da je to bio pravi posao za mene i da bi daljnje bavljenje pravom, koje je moja osnovna struka, bilo velika

pogreška. Stoga sam na poslu doživjela puno lijepih i nezaboravnih trenutaka, pa čak i prijateljstva koja su se produljila do danas. Ali postojao je jedan izniman susret i iznimna osoba koja se u svoj svojoj osebnosti pojavila kao čudesna svjetlost i, na žalost, prebrzo nestala, a to je don Branko Sbutega. Nemam odgovarajućih riječi i emocija da opišem iskustvo susreta s tim posebnim čovjekom. Divno je da ste ga imali i da je ostavio svoj neizbrisiv trag. I mi smo ga također imali, barem samo na trenutak, ali dovoljan da ga nikada ne zaboravimo. Željela bih Vam iskreno zahvaliti na ovom „razgovoru“ jer ste mi omogućili malo putovanje kroz ovih dvadesetak godina kojih ću se uvijek rado sjećati. Puno hvala i svim suradnicima i prijateljima iz Hrvatskoga građanskog društva na lijepoj i konstruktivnoj suradnji i na prijateljstvu koje mi i danas pružaju.

Odlazak u mirovinu je još jedno novo skretanje u životu, bogato uspjesima, novim iskustvima, navikama i prijateljstvima. Ako nas prati zdravlje i ljubav te razumijevanje obitelji i prijatelja, umirovljenički život može biti ispunjen i zanimljiv, a zapravo bit će onakav kakvim ga sami osmislite. U svakom slučaju - hrabro naprijed! Brinite se o svome zdravlju, redovitoj tjelesnoj aktivnosti, kako biste što dulje bili zdravi i pokretni. Članovi uređivačkog odbora Hrvatskoga glasnika i svi članovi ove naše male hrvatske zajednice šalju Vam najiskrenije čestitke sa željom da uživate u zasluženom mirovinu, okruženi ljubavlju i pažnjom obitelji i prijatelja.

Lazaret i Kastelo u Petrovcu

Ovo mjesto postalo je i svjedočanstvo jedne značajne stranice crnogorske povijesti, a spomen-obilježje neodvojiv dio kulturnog i prirodnog pejzaža Petrovca, koji treba s najvećim pietetom čuvati.

Goran Pajović (2015) - 3D Kastelo i Lazaret, prikaz stanja iz 1965.

Piše:
Marija Mihaliček

Petrovac, nekadašnja Kastel Lastva, mjesto je koje je od antičkih vremena bilo prepoznato kao prostor ugodnog života i umjetničkih ostvarenja, čije tragove nala-

zimo u rimskim mozaicima. Mjesto je to kojem su historijski slijed i političke mijene tijekom vremena donosile civilizacijske naplavine i od ovog njega stvarale, uz Budvu, središte kulture i duhovnosti Paštrovića. I to ne samo zbog obližnjih manastira Reževića,

Gradišta i njegovoga kulturnog naslijeđa, već i zbog poznatih ličnosti, jer Petrovac je uz mnogobrojne pomorce i kapetane dao i ljude od pera - Tomu Medinu, pustolova i književnika u XVIII. stoljeću, Marka Gregovića - jednog od prvih školovanih crnogorskih

slikara u XIX. stoljeću i niz ličnosti iz Petrovca i Paštrovića koji su slobodarskim idejama mijenjali noviju povijest. Među njima su utemeljitelji Crvene komune 1920. godine, mnogobrojni sudionici i žrtve Drugoga svjetskog rata i svih ranijih oslobodilačkih ratova.

Petovac je već između dvaju svjetskih ratova bio jedan od turističkih centara i mjesto koje je privlačilo posjetitelje ne samo prirodnim ljepotama, nego i svojim kulturnim naslijeđem. Danas grad rastućeg urbaniteta i turizma, koga nije zaobišla jedna od bolji suvremenosti – neprilagođena i agresivna gradnja, koja remeti pitomi pejzaž nekadašnje KASTEL LASTVE, uvale s pješćanom plažom, redom kamenih kuća i stjenovitim rtom na kome je kompleks kamenih zdanja: kuće lazareta i kastel - utvrda za obranu. Ovo kulturno-historijsko zdanje koje svjedoči o prošlosti Petrovca jedno je od uočljivijih u prostoru Paštrovića i jedan od simbola njegovih prelijepih vizura.

Kamena fortifikacija iz XV. stoljeća, u sklopu koje je bila kamena kula srušena u XIX. stoljeću, nazvana Kastelom, zbog svoje jedinstvenosti bio je pridodan imenu Lastva pa ju je tako učinio prepoznatljivom među mnogim istoimenim lokalitetima. Lazaret je služio za provođenje sanitetskih mjera i karantene za čitave posade pomoraca i oboljelih od zaraza, sagrađen u XVI. stoljeću. Kastelo je značio potvrdu strategijskog plana, a postojanje lazareta u čitavom nizu takvih objekata datira iz vremena Venecije kada su slični podizani u neposrednoj blizini pomorskih centara. Petrovački lazaret, uz onaj u Meljinama, i danas je primjer tih građevina, nekad važnih zbog svoje namjene, a danas spomenik graditeljstva kojemu treba

S izložbe Kastelo i Lazaret

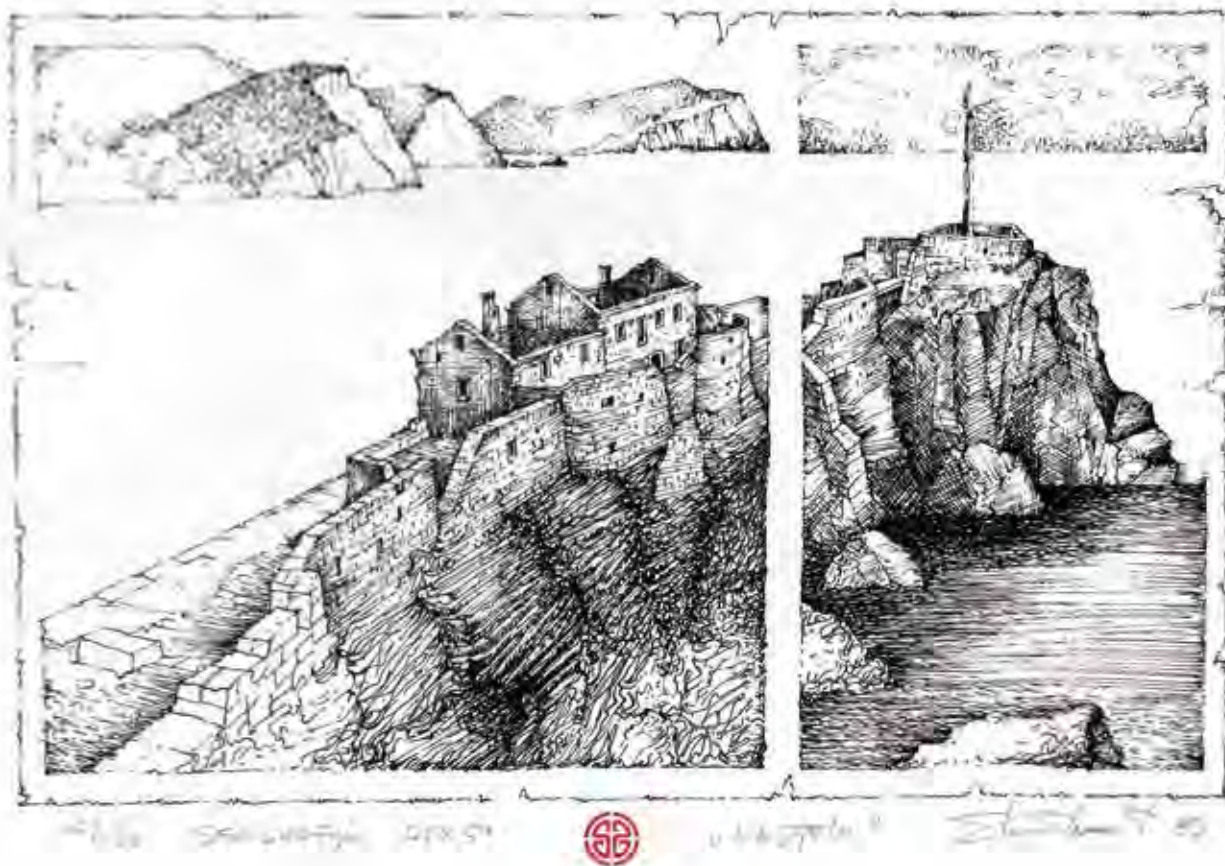
udahnuti nove sadržaje, uz poštovanje i primjenu konzervatorsko-restauratorskih mjera zaštite. Dio ovog ambijenta je memorijalno obilježje iz 50-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća, obelisk i ploče s uklesanim imenima ratnih stradalnika iz Petrovca i Paštrovića, na mjestu nekadašnjeg kastela. Ovo mjesto tako je postalo i svjedočanstvo jedne značajne stranice crnogorske povijesti, a spomen-obilježje neodvojiv dio kulturnog i prirodnog pejzaža Petrovca, koji treba s najvećim pietetom čuvati.

Kompleksna dokumentarno-likovna izložba koja elaborira ovu petrovačku baštinsku

temu pod nazivom **Lazaret i kastelo - nadahnuće i motiv**, u organizaciji OJU Muzeji - Kotor i JU Muzeji i galerije Budve, bila je prikazana u Galeriji solidarnosti u Kotoru.

Izložba je posvećena graditeljskom kompleksu kastela i lazareta, koji je status spomenika kulture dobio 1958. godine, a danas je kulturno dobro koje, na žalost, dijeli sudbinu mnogih vrijednosti stare arhitekture. Današnja zapuštenost, izloženost devastaciji i propadanju starog kompleksa utvrde i lazareta, memorijalne cjeline iz XX. stoljeća, ovom izložbom želi se istaknuti kako bi se aktualizirala potreba sa-

Slobodan Bobo Slovinić - KASTELO, (grafika, 1989.)

vjesnijeg odnosa prema ovom, ali i mnogim drugim kulturnim dobrima u Crnoj Gori.

Naporima stručnjaka triju generacija, za koje su KASTELO i LAZARET bili i nadahnuće, traže se novi sadržaji i prilagođavanje eksterijera suvremenim zahtjevima, ali služi i kao motiv i likovna inspiracija. Promišljanja na temu kastela i lazareta arhitekta i slikara Boba Slovinića, arhitekta Zorana Petrovića i Aleksandra Radojevića, arheologa Gorana Pajovića, ovako ujedinjena na izložbi zahvaljujući ideji i koncepciji mladog arheologa Petrovčanina Dušana Medine, potvrda su vrijednosti ovoga

kulturnog dobra, koje treba sačuvati.

Izložba dokumentira život ovog zdanja u više od pet desetljeća, od ruševina iz 60-ih godina do istraživanja i pokušaja njegovog oživljavanja 70-ih godina XX. st. te postavlja pred stručnu javnost još uvijek aktualna pitanja njegove zaštite i valorizacije. Ovakvom koncepcijom izložbe autor je obuhvatio nekoliko segmenata koji se mogu promatrati kao posebne cjeline.

Prva je fotodokumentacija postojećeg stanja kompleksa koju je Slobodan Slovinić snimio za potrebe izrade svoga diplomskog rada na Akademiji primijenjenih umjetnosti

u Beogradu. Slovinić je kao prvi student iz Crne Gore diplomirao 1966. godine na projektu ribljeg restorana "Lazaret" osmišljavajući eksterijer s kompletnom opremom: namještajem, rasvjetom, dekoracijom i vizualnim znakom. Projekt nije izveden, ali pomne studije svakog detalja prožete su izvanrednim osjećajem za ambijent i danas nakon pet desetljeća mogu se uzeti kao dobri primjeri promišljanja njegovanja duha ambijenta primjerenog staroj arhitekturi. U drugom segmentu izložbe Slovinić u uljima na platnu, akvarelima, kombiniranoj tehnici i grafici donosi likovni ciklus *Lazaret, Kastelo i Katiči*

(otočić pred Petrovcem), nastao od 1967. do 2015. godine.

Ovaj poznati crnogorski slikar interpretirao je petrovački motiv u nadahnutim likovnim vizijama prepunim simbolike i emocija. Ova likovna cjelina percipirala se u postavci sa svim karakteristikama posebne izložbe, pokazala je trajnu inspirativnu temu poetike, pridonijela je estetskom i umjetničkom ugođaju, a plemenitim porukama izrazila je Slovininovo stajalište već iskazano u prethodnom arhitektonskom promišljanju čuvanja autentičnosti ovog spomenika.

Treći segment postavke je izložba s arhitektonski projektom adaptacijom zapuštenog Lazareta u noćni bar „Castello“ čiji su autori arhitekti i sveučilišni profesori pok. Zoran B. Petrović i Aleksandar Radojević iz Beograda. Projektna dokumentacija, fotografije eksterijera i sačuvani inventar nekadašnjega noćnog bara svjedoče o pretvaranju starog ambijenta Lazareta u ugostiteljski sadržaj obilježen estetikom 70-ih godina prošlog stoljeća.

Četvrti segment je digitalni prikaz lazareta i kastela, rad arheologa **Gorana Pajovića**, koji je priredio 3D model kastela i lazareta na temelju Slovininove arhitektonske i foto dokumentacije iz 1965. godine.

Na otvorenju izložbe bio je prikazan kratki film s 3D rekonstrukcijom lazareta i kastela. Na taj način bilo je moguće sagledati strukturu autentičnog prostora ovoga kompleksa s tri objekta lazareta i internim uličicama te pokretnim mostom kojim se dolazilo do utvrde.

Ova multimedijalna izložba je dio projekta koji je uključio i Okrugli stol organiziran prošle godine u Petrovcu. Znanstveni radovi s tog skupa donijet će nova saznanja o ovome kulturnom dobru, a bit će objav-

Slobodan Bobo Slovinic (1965.)

Zoran B. Petrović i Aleksandar Radojević (1971.) - Adapritani Lazaret

ljeni u Zborniku (koji je u tisku). Projekt u koji su uključeni stručnjaci raznih profila, a osmišljen je zahvaljujući arheologu Medini i uz pomoć njegovog kolege Pajovića, dokumentira petrovački kastelo i lazaret kao iznimno kulturno

dobro, naglašava njegov povijesni značaj, ali i opominje na nesagledive posljedice neadekvatnog tretmana ovoga spomenika arhitektonske i kulturne baštine.

Dubrovački simfonijski orkestar – na „A Tempo“ festivalu u Podgorici

Deveta Beethovenova u čast desete, a u slavu petnaeste – jubilej za ponos

---

Piše:

Marina Dulović, prof.

Pod sloganom „Festival u svom gradu“, 13. travnja na velikoj sceni Crnogorskoga narodnog pozorišta otvoren je petnaesti Međunarodni festival „A Tempo“. U ime organizatora Muzičkog centra Crne Gore, direktor Žarko Mirković istaknuo je da

je „ovogodišnji festival usmjeren ka novim izazovima i novim partnerstvima, cijeneći prethodne domete i uvažavajući stare prijatelje bez kojih ovaj festival ne bi bio to što danas jest. U petnaestogodišnjem nizu, po izvođačkim imenima, trajanju, a prije svega po programskom konceptu, ovogodišnji festival doživljavamo kao veliki, sigurni da

ćemo nakon njegovog završetka zajedno dijeliti taj dojam“. Posebno značenje ovogodišnji festival ima jer se posvećuje desetogodišnjici obnavljanja crnogorske nezavisnosti i tim povodom u samoj završnici bit će izvedeno jedno od najznačajnijih djela klasične glazbe, monumentalna IX. simfonija Ludwiga van Beethovena. „Slaveći svoju zemlju, i slaveći

izvođenje poznatog djela *Slike* s izložbe predočavalo je publici različite prizore koji su prikazali muzičku galeriju prošlosti. Muzika je izazvala potpunu posvećenost članova orkestra, ali i publike, za koju je ovo bio poseban doživljaj. Ljepota tona, usklađenost ansambla, tehničko vladanje uz muzikalnost visokog ranga, dali su raznolikost i raskoš ovome djelu popularne, ali i zahtjevne izvedbe. Ovakvim izvođenjem Crnogorski simfonijski orkestar još jednom je potvrdio da je dosegno visoku razinu kvalitete i da se nalazi na listi ozbiljnih i cijenjenih ansambala. Koncert je izveden kako i dolikuje ovome festivalu, uz pravu dozu ukusa i stila.

Drugog dana festivala pod sloganom „Pjevanje i pojanje“ nastupio je mješoviti zbor RTS pod upravom dirigenta Bojana Sudića. Na repertoaru su bila djela Mokranjca, Tajčevića i Babića. Trećeg dana predstavio se Balet Albanskoga narodnog pozorišta, uz koreografiju poznatog koreografa Angelina Preljocaja, što je svakako bio poseban doživljaj za publiku koja u Podgorici rijetko ima priliku vidjeti i ovaj vid umjetničkog predstavljanja.

Sljedećeg dana, pod motom „Prijatelji stari, gdje ste...“ podgoričkoj publici u goste je stigao Dubrovački simfonijski

muziku, prvih dana proljeća zajedno slavimo i petnaest godina *A Tempa*, vjerujući u dugovječnost onoga što se stvara velikim radom i velikom ljubavlju“, istaknuo je Mirković. Dakle, „Deveta Beethovenova, u čast desete i u slavu petnaeste“, jubilej je za ponos.

Festival je otvorio ministar kulture Pavle Goranović, koji se publici obratio sljedećim riječima: „Festival *A Tempo* stasavao je kao središnje mjesto prožimanja muzičkog potencijala naše države, a historiju festivala obilježila su premijerna izvođenja mnogih značajnih djela, kao i nastupi mnogobrojnih domaćih i inozemnih muzičara. Ovaj festival je dokaz da se tradicija ne nasljeđuje, već stječe.“

Međunarodni festival *A Tempo* je važan muzički događaj koji ima za cilj jačanje suvremene crnogorske muzičke scene, posvećen je afirmaciji crnogorske kulture i predstavlja značajan poticaj ukupnome muzičkom stvaralaštvu naše države. Uz kontinuiranu podršku Ministarstva kulture, ove godine podržao ga je i glavni grad. U deset dana trajanja, uz selekciju dobro i kvalitetno osmišljenih programa, svakako predstavlja duhovno obogaćenje i poboljšanje ukupne kulturne ponude Crne Gore.

Festival je otvoren koncertom Crnogorskoga simfonijskog orkestra kojim je dirigirao maestro Grigorij Krasko. Pred prepunom dvoranom CNP-a izvedena su remek-djela klasične glazbe: Koncert za klavir i orkestar br. 2, u c-molu, Sergeja Rahmanjinova i zahtjevno djelo *Slike* s izložbe Modesta Musorgskog (orkestracija Morisa Ravel). Solističku dionicu Rahmanjinovog koncerta na klaviru izveo je mladi ruski pijanist Filip Kopačevski, koji je inače solist Državne akademske filharmonije iz Moskve. On je nakon koncerta istaknuo ugodnu suradnju i dobru komunikaciju s orkestrom, kao i zadovoljstvo reakcijom publike koju je na kraju nagradio Chopinovim Minutnim valcerom. U drugom dijelu koncerta,

orkestar. U ulozi dirigenta i pijanista našao se talijanski umjetnik Vittorio Bresciani. Na programu su bila djela „Koriolan“, uvertira Ludwiga van Beethovena, Fantazija u C-duru, op. 15, „Vanderer“ i Simfonija br. 4, u c-molu Franza Schuberta. Bresciani je studirao u Napulju i Ženevi, a studij kompozicije i dirigiranja završio je na Akademiji Santa Cecilia u Rimu. Posljednjih godina intenzivno nastupa kao dirigent-pijanist s mnogim orkestrima istočne Europe.

Dubrovački orkestar proslavio je 2015. godine devedesetu godinu postojanja. Nakon koncerta u Dubrovniku, dan ranije na tvrđavi Revelin, s istim programom predstavili su se i podgoričkoj publici uz lijep prijem organizatora i publike. Ovaj ansambl predstavlja važan segment raznolike i bogate kulturne tradicije grada Dubrovnika, koji je osnovan daleke 1925. godine na inicijativu mladih entuzijasta, maturanata Gimnazije. Djelujući bez prekida DSO obogaćuje život grada tijekom cijele godine, a posebno u vrijeme Dubrovačkih ljetnih igara kao njihov neodvojiv segment. Na repertoaru su djela različitih muzičkih pravaca i epoha, a svakako je zanimljiva u njiho-

voj biografiji suradnja s muzičarima svjetskoga glasa kao što su Lovro pl. Matačić, Antonio Janigro, Zubin Mehta, Pavle Dešpalj, Anton Nanut, David Ojstrah, Yehudi Menuhin, Mstislav Rostropovič, Svjatoslav Rihter, Stefan Milenković, Ivo Pogorelić, Miša Majski, Yuri Bašmet, Monika Leskovar... Na svom nastupu u Podgorici dirigent Bresciani je svojim znanjem, iskustvom i umijećem istodobnog dirigiranja i sviranja na klaviru uspio animirati muzičare, pokrenuti njihov potencijal i postići visoki umjetnički domet. Nakon koncerta podijelili smo dojmove s koncertnim majstom DSO-a, iskusnim violini-

stom Darkom Linarićem, koji je istaknuo da je atmosfera u publici, koja je došla u zavidnom broju, bila vrlo ugodna. „Na samom kraju čule su se i ovacije i svirali smo Sorkočevića ‘na bis’. Vrlo smo ugodno iznenađeni lijepom zgradom vašeg kazališta, kao i okruženjem s puno zelenila i parkova u blizini zgrade. Čuli smo da Crnogorski orkestar uskoro dobiva svoj akustički prostor za rad i predstavljanje, na čemu vam zavidimo. Naš orkestar je vrlo angažiran, puno radimo, izvodimo velika djela, ali na žalost ovaj ansambl još uvijek nema svoj prostor ni dvoranu. Vrlo smo zadovoljni našim večerašnjim nastupom, kao i onim noć prije u Dubrovniku. Vjerujem da će uspostavljena suradnja između dva orkestra i u budućnosti ići uzlaznom linijom.“

U očekivanju IX. simfonije Ludwiga van Beethovena, monumentalnog djela klasične muzike, uz sudjelovanje sto pedeset muzičara na sceni, vjerujemo u budućnost muzičkog festivala *A Tempo*, budućnost države, njenog kulturnog razvoja i prosperiteta. Tako je bilo u prošlosti, tako je danas, a vjerujemo da će biti tako i u budućnosti u koju gledamo s povjerenjem.

HOMMAGE SKLADATELJU JAKOVU GOTOVCU
(SPLIT, 1895. - ZAGREB, 1982.)

Neprolazna ljepota glazbe Jakova Gotovca

Gotovac 1919.

**U povodu 120.
obljetnice rođenja
skladatelja
Jakova Gotovca
i 80. obljetnice
praizvedbe
najizvođenije
hrvatske opere *Ero
s onoga svijeta*
u Zagrebu je 20.
veljače održan
svečani koncert
u palači HAZU-a
u izvedbi Zbora
HRT-a**

Piše:
Vesna Kukavica/ Matica

Svojim djelom inspiriranim narodnim izričajem, Jakov Gotovac je oblikovao hrvatski glazbeno-umjetnički nacionalni identitet, prije svega sa svojih osam velikih opera od kojih je najpoznatija *Ero s onoga svijeta*, velebno glazbeno djelo usporedivo s *Prodanom nevjestom* Bedřicha Smetane, skladano na libreto Milana Begovića, koje je diljem svijeta izvedeno više od 3.000 puta. S tom operom prepjevanom na devet jezika Hrvati su mogli ući na svjetsku pozornicu jer je riječ o jednoj od najboljih slavenskih komičnih opera kojom je Gotovac pozicionirao Hrvatsku u sam svjetski estetski vrh. Dijelovi iz opere *Ero s onoga svijeta* najizvođenija su djela hrvatske glazbe nakon nacionalne himne. Tim riječima obratio se mnogobrojnoj publici 20. veljače u palači Akademije u središtu Zagreba na svečanom koncertu posvećenom dvjema Gotovčevim obljetnicama predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić. Hvalio je i ostala Gotovčeva djela, poput *Simfonijskoga kola* i magične *Himne slobodi* koju je skladao u svojim tridesetim godinama na Gundulićeve stihove. Dojmljivom je ocijenio i Gotovčevu muzičku dramu *Mila Gojsalića*.

Jedan od najdominantnijih članova Akademije

U svome obraćanju Kusić je maestro Gotovca nazvao jednim od najdominantnijih članova Akademije, čiji se značaj zbog uloge u izgradnji hrvatskoga identiteta može usporediti s nobelovcima Lavoslavom Ružičkom i Vladimirom Prelogom, Nikolom Teslom,

Obitelj J. Gotovca

Miroslavom Krležom, Ivom Andrićem, Vlahom Bukovcem i Ivanom Meštrovićem ili s najistaknutijim Akademijinim predsjednicima Franjom Račkim, Tadijom Smičiklasom, Andrijom Štamparom, Grgom Novakom, Ivanom Supekom i Ivom Padovanom.

Na koncertu je nastupio Zbor Hrvatske radiotelevizije pod ravnanjem dirigenta Tončija Bilića koji je u pratnji Instrumentalnog ansambla izvrsno izveo Gotovčeve skladbe neprolazne ljepote kao što su *Zvonimirova lađa*, tri narodne pjesme iz Dalmacije (*O, more duboko*, *Marjane, Marjane* i

Omili mi u selu divojka), *Jadovanka za teletom*, *Dobra večer*, *uzorita* i fascinantni narodni obred u pet dijelova za muški zbor i instrumentalni sastav - *Koleda*.

Hrvatski skladatelj akademik Jakov Gotovac (Split, 11. X. 1895. - Zagreb, 16. X. 1982.) školovao se u Splitu i Zagrebu, gdje je studirao pravo po očevoj želji, ali i učio glazbu kod Antuna Dobronića i Josipa Hatzea. Usavršavao se na Muzičkoj akademiji u Beču (1920. -1921.) kod glasovitoga skladatelja Josepha Marxa. Glazbenu karijeru započeo je organizirajući orkestralnu i

Iako se nije bavio politikom, politika se u komunizmu bavila njegovim stvaralaštvom. Gotovcu su dva puta „napakirali“, kada nisu ništa drugo mogli, negativne ocjene o glazbi.

zborsku sekciju Filharmonijskog društva u Šibeniku. Uz plodan skladateljski rad dug pet desetljeća djelovao je od 1923. do 1958. g. kao operni dirigent u Hrvatskome narodnom kazalištu (HNK) u Zagrebu. Iako se nije bavio politikom, politika se u komunizmu bavila njegovim stvaralaštvom. Gotovcu su dva puta „napakirali“, kada nisu ništa drugo mogli, negativne ocjene o glazbi. Takva je zapravo bila klasifikacija opera *Kamenik* (1947.) i *Petar Svačić* (1971.), podsjetila je svojedobno na vrijeme glazbene cenzure muzikologinja Jagoda Martinčević. Prvo djelo nakon treće izvedbe skinuto je s repertoara, a drugo o zadnjem hrvatskom kralju nakon prvih pokusa te nije za Gotovčeva života ni izvedeno - jer bi takav potez tijekom hrvatskog proljeća još više provocirao ondašnju jugoslavensku histeriju.

Junaci iz našega naroda

Među sadržajnim motivima Gotovčevih djela ističu se junaci iz našega naroda, ljubavna lirika i humor. Gotovčeve su najuspjelije skladbe djelo za zbor *Koleda*, orkestralno *Simfonijsko kolo* i opera *Ero s onoga svijeta*, naglasio je tajnik Razreda za glazbenu umjetnost HAZU-a akademik Frano Parać, koji je uz predsjednika HAZU-a Z. Kusića govorio prije početka koncerta, dodavši da je Gotovac uz vršnjaka Krešimira Baranovića i nešto starijega Frana Lhotku najizrazitiji predstavnik glavne struje nacionalnoga glazbenoga smjera u Hrvatskoj. Osnovne značajke te struje, oslanjanje na folklor u okvirima kasnoromantične i neoklasicističke estetike, Gotovac je najuspjelije ostvario u domeni glazbenog kazališta, orkestralnog i zborskog žanra, rekao je

Gotovac 1980.

akademik Parać, istaknuvši da je bio iskreni skladatelj glemog talenta.

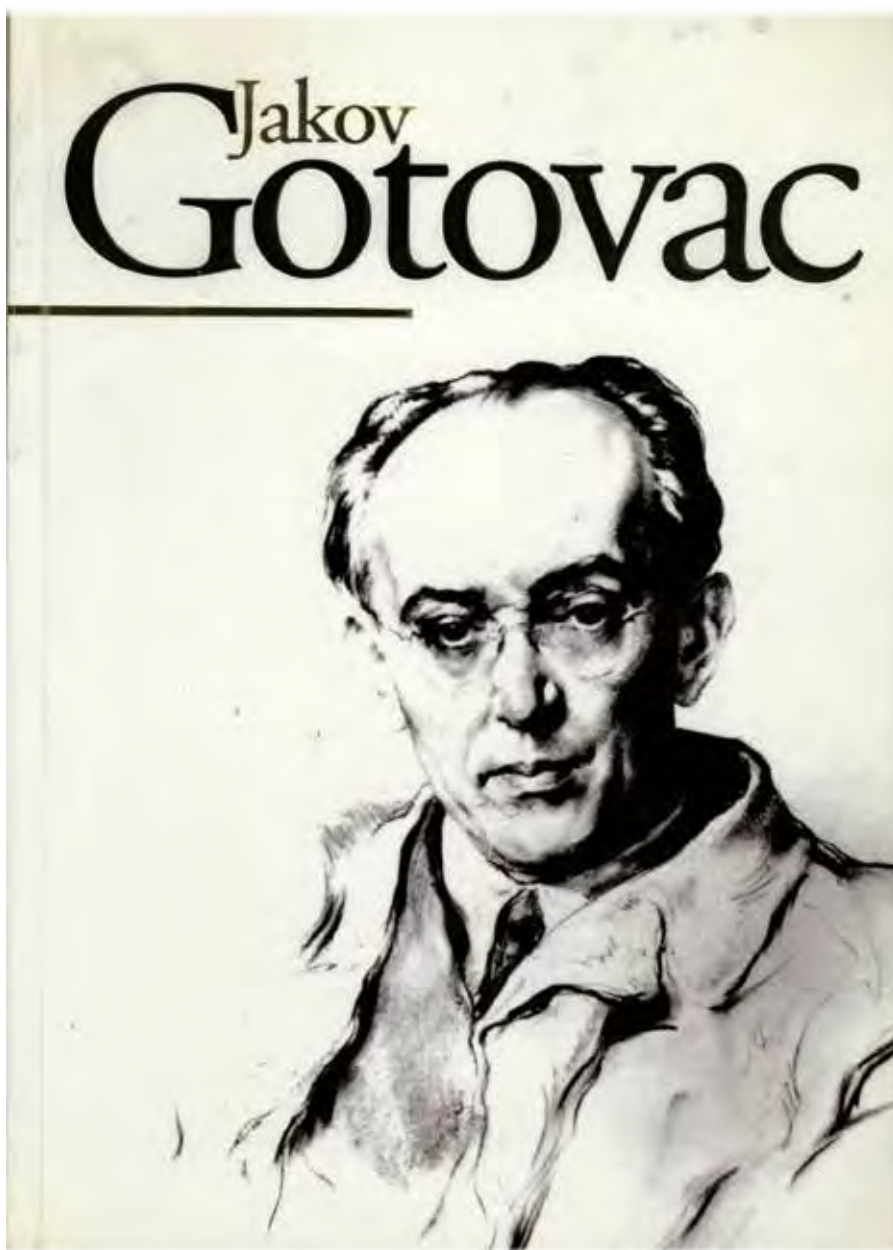
Na koncertu su uz članove HAZU-a bili i sin Jakova Gotovca skladatelj Pero Gotovac, predsjednica Odbora za znanost, obrazovanje i kulturu Hrvatskoga sabora prof. dr.

sc. Gordana Rusak, zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba Vesna Kusin, biskupski vikar za kulturu mons. Nedjeljko Pintarić, rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Damir Boras i mnogobrojni drugi predstavnici javnoga života.

Gotovčeva komična opera *Ero s onoga svijeta* od praižvedbe u Zagrebu u HNK2. studenoga 1935. gotovo ne silazi s repertoara svih nacionalnih kazališnih kuća.

Zapažena priznanja u inozemstvu

Gotovčeva komična opera *Ero s onoga svijeta* od prai-zvedbe u Zagrebu u HNK 2. studenoga 1935. gotovo ne silazi s repertoara svih naci-onalnih kazališnih kuća. Po-četkom ove godine, točnije 16. siječnja 2016., dogodila se pod ravnanjem maestra Nikše Ba-reze, u sjajnoj režiji Krešimira Dolenčića, sedamstota izvedba samo u zagrebačkoj Operi, što svjedoči o zanimljivosti djela koje u kontinuitetu potvrđuje svoju vrijednost, stvorivši tra-jan odnos s publikom i struč-nim ocjenjivačima u zemlji, ali i svijetu. Gotovac je među rijetkim hrvatskim skladateljima koji je uz sjajne uspjehe u domovini postigao i zapažena priznanja na više od sto me-đunarodnih opernih scena. Mnogobrojni osvrti o predsta-vama postavljenim na stranim pozornicama ocjenjuju *Eru* zaštitnim znakom hrvatske opere koji prenosi melodije, ri-tmove, pjesme i plesove svoje domovine u svijet, pri čemu su dramska riječ i glazba idealno isprepletene. Hvale tu bujnu orkestraciju, živahne ritmove, pjevnje vokalne linije koje ne-prekinuto izviru iz Begovičeva libreta, prepunog duhovitih stihova. „Držim da taj narodni izraz koji se pojavljuje u mojoj glazbi, biološki, iskonski no-

Jakov Gotovac – ur. J. Martinčević, MIC, Zagreb, 2003.

Među mnogobrojnim inscenacijama Go-tovčeva *Ere* ambijentalna je izvedba split-skoga HNK pod vedrim nebom na izvorno-me mjestu radnje na česmi u Vrlici. Vrlika je rodno mjesto autora libreta književnoga klasika Milana Begovića, koji je ondje cr-pio inspiraciju. U strukturu opere utkano je *vrličko kolo* uz autentične napjeve toga kraja koji su bili osnova nadahnuća skla-datelju Gotovcu. U ulozi seljaka Miće ista-

knuo se, uz naše poznate operne prvake, i tenor Miljenko Đuran, a u ulozi Đule so-pranistica Valentina Fijačko. Ta se vrlička izvedba HNK iz Splita, pod ravnanjem I. Lipanovića i u režiji K. Dolenčića, izvodi već dulje od desetljeća u sklopu *Splitskog ljeta* – očaravši domaćine i stotine tisuća turista željnih kulturnoga turizma Dal-matinske zagore nadomak žarkoga Medi-terana.

HNK Split *Ero s onoga svijeta*

sim u sebi... Povremeno sam uzimao kakvu temu iz nekih zbirki, ali sam komponirao u narodnom duhu, iz vlastitoga ja“, tim je mislima Gotovac objašnjavao podrijetlo narodnoga duha u svojim djelima.

plesni finale opere, *vrličko kolo* furioznog tempa, svojevrsna je oda pučkome stilu života u kojemu glazba prožeta etosom dalmatinskog zaleđa plijeni dušu gledatelja. Do zadnje inscenacije prije desetak godina

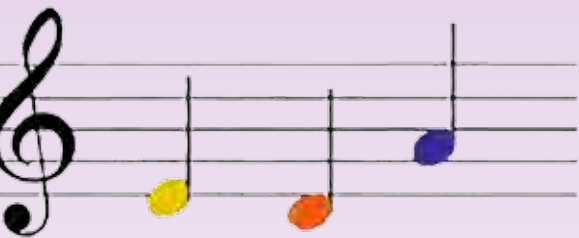
u režiji Krešimira Dolenčića, *Ero* je u Zagrebu doživio 12 premijernih izvedbi, a u njima su sudjelovale generacije najboljih zagrebačkih opernih i plesnih umjetnika.

Oda pučkome stilu života

Glavni lik opere *Ero s onoga svijeta* je Mićo, mladić iz bogate seoske obitelji Dalmatinske zagore. Dok pokušava u susjednom selu pronaći djevojku kojom bi se oženio, na majčin savjet prikazuje se kao siromah. Predstavlja se kao *Ero* s onoga svijeta i želi biti siguran da ga izabranica Đula iskreno voli. Uvjerivši mnoge kako je on *Ero*, za svakoga ima poneku priču s *onoga svijeta*. Iako je mnoge prevario, na kraju mu sve oprostite i on dobije djevojku koju ljubi. Fascinantan

Svečanim koncertom HAZU je proslavio obljetnicu Jakova Gotovca

MEZZOSOPRANISTICA I PROFESORICA SOLO PJEVANJA

Mirela Ščasni

Iako Kotor spada u kulturno razvijenu sredinu, nije bilo lako pokrenuti odsjek za solo pjevanje. Bilo je potrebno puno truda, jer je i Srednja muzička škola tek bila u povoju, ali želja da se mladi upoznaju sa mogućnostima novog vida učenja je bila dovoljno snažna.

Mirela Ščasni

Razgovor vodila:
Marina Dulović, prof.

„Kotor je imao sreće da u njegovo okrilje dođe Vida Matjan, Slovenka koju je krasi izuzetna širina područja glazbenog bavljenja i izuzetna radna energija“ - zapisao je u svojoj knjizi „Muzičke teme i portreti“ Miloš Milošević. Isto tako se može reći da su i Kotor i Herceg Novi, skoro pet decenija kasnije, također imali sreće da u njihovo okrilje dođe Mirela Ščasni, Beograđanka, mezzosopranistica i diplomirana profesorica solo pjevanja. Ubrzo po njenom dolasku

formiran je odsjek za solo pjevanje na novoosnovanoj Srednjoj muzičkoj školi u Kotoru i na poziv tadašnjeg direktora Nikše Čučića, a Mirela počinje svoj pedagoški rad.

Iako Kotor spada u kulturno razvijenu sredinu, nije bilo lako pokrenuti odsjek za solo pjevanje. Bilo je potrebno puno truda, jer je i Srednja muzička škola tek bila u povoju, ali želja da se mladi upoznaju sa mogućnostima novog vida učenja je bila dovoljno snažna.

Kakav je bio početak u kotorskoj školi?

“U mom pedagoškom radu sam se uvek trudila da dam svoj maksimum kako u radu sa mladim talentima tako i sa širenjem vokalne kulture i klasične muzike u svom okruženju, jer smatram da je to osnovni cilj svih nas iz oblasti kulture da se borimo u ovim vremenima kada nas napada šund i kontrakultura, na očuvanju pravih vrednosti i da izvršimo svoj uticaj na što veću populaciju.

Početak je bio za mene jako interesantan. Sve je bilo novo, sredina i rad sa decom, a i Srednja škola je bila u povoju i do tad nisu imali solo pevački

S kolegama na festivalu Bruna Špiler

odsek, tako da je i publici na koncertima to bila novina. Svi zajedno u školi smo razvijali i uživali u svakodnevnom rastu, kako po kvalitetu tako i po brojnosti polaznika. U početku je to bio samo izborni predmet sa 4-5 učenika i sa polovinom norme a kasnije se broj povećavao. Kolektiv je uvek bio divan, lepo su me primili i uvek sam se tamo osećala prijatno i dobrodošla”.

Nakon kotorske škole, gdje su rezultati solo pjevačkog odsjeka već bili očigledni, svoj pedagoški rad nastavili ste prvo u Herceg Novom, a kasnije i u Ulcinju?

„Da, prosto je bila potreba da se otvori solo-pevački odsek i u nižim školama u okruženju, da bi se u Srednju školu upisivali donekle oformljeni glasovi i da se već u nižoj školi odneguju na pravilan način vokalno talentovana deca.”

Brojna su priznanja i nagrade koje je sa svojim učenicima Mirela Ščasni ostvarila na raznim domaćim i međunarodnim natjecanjima, festivalima i manifestacijama. Baveći se pedagoškim radom u periodu od dvije decenije, brojne generacije mladih solo pjevača su nastavile bavljenje upravo ovim pozivom. Neki od njih djeluju na operskim scenama, a neki prenose znanje iz oblasti voklane glazbe radeći kao profesori u muzičkim školama.

„Smatram da kad se baviš ovakvom profesijom nedostatak konkurencije može da dovede do stagniranja i uljuljivanja u dotadašnje uspehe i da to ne bih sebi dopustila, stalno sam vodila računa na solo-pevačka takmičenja (Srbija, Bugarska, Italija...) Potrebno je bilo, da bi i oni ali i ja, videli na kom smo nivou i zadovolj-

stvo mi je da se pohvalim da smo svuda osvajali visoke nagrade (najčešće Prve i Specijalne). To nam je svakako bio veliki podstrek za dalji rad.

Upravo zbog toga su naši đaci uspevali da se upišu i svi odreda završe akademije u Beogradu, Zagrebu, Novom Sadu, Banja Luci, Sarajevu, Ljubljani, Skoplju... Želim da napomenem da u Crnoj Gori i dalje ne postoji solo-pevački odsek na Muzičkoj Akademiji na Cetinju. Ne znam iz kog razloga se ništa nije promenilo u organizaciji sada već tridesetpet godina stare Visokoškolske ustanove. Bez osnivanja solo pevačkog odsjeka na MA Cetinje nije moguće ustanoviti ni Operu u Crnoj Gori, što bi svakako uz Crnogorski simfonijski orkestar bio siguran put ka unapređenju muzičke kulture u afirmaciji talenata koji svakako postoje na ovim

prostorima. Ali, u nadi da će oni koji odlučuju čuti moje sugestije i nadanja, verujem u budućnost kulturnog razvoja ovog segmenta muzičke umetnosti.”

Mirela Ščasni je učestvovala je u radu mnogih žirija, osnovala Međunarodni festival Bruna Špiler, koji broji devetu deceniju postojanja, a također je širom Boke kotorske prepoznata kao organizator brojnih muzičkih projekata, kao što su „Pepeljuga i rok zvijezda“, „Đani Skikić“, „Les Misérables“, itd. Posebno će ostati zapamćena Pučinijeva opera „Sestra Anđelika“ čiji je ona idejni tvorac i realizator, a producent Muzička škola „Vida Matjan“ i Festival „Bruna Špiler“. Opera je premijerno izvedena u Kotoru u povodu 65. obljetnice osnivanja Škole, a reprizirana u Tivtu, Herceg Novom, Beču, Ljubljani i Podgorici na Bijelalu crnogorskog teatra.

Da li ste ponosni na projekt opere „Sestra Anđelika“ obzirom da su sve učesnice vaše bivše učenice?

„Kad se sad osvrnem na te dane osećam neizmernu sreću, zadovoljstvo i ponos. Ali dok je sve to trajalo sećam se koliko nam je svima bilo naporno da se izborimo sa svim teškoćama u radu i problemima na koje smo nailazili. Do tog ostvarenja ne bismo došli bez velike pomoći moje matične škole „Vida Matjan“ na čelu sa tadašnjom direktoricom Marinom Dulović. Zaista smatram da je to bio sjajan projekat, nešto sa čim je trebalo da se diči Boka i cela Crna Gora, jer je tako nešto teško izvodljivo i u većim gradovima sa velikim brojem profesionalnih pevača, a ne ovde sa samo mojim bivšim i tadašnjim đacima. Neverovatno je da su te mlade devojkice uspele da savladaju tako teško u tehničkom, a

Lijepa, nasmijana i puna pozitivne energije

još više u emotivnom smislu, poznato Pučinijevo delo i da ga iznesu u punoj snazi. Mnogima je to bio prvi izlazak na opersku scenu, a na kotorskoj premijeri vladala je neka posebna atmosfera uzvišenog događaja i energija koja je kružila između izvođača i publike. Kotorska publika, koja je prepoznata po rafiniranom muzičkom ukusu, te je večeri bila na nogama, a mediji su objavili ‘Opera za ponos škole i grada’.

Upravo je i poznati dirigent, kotoaranin Miro Homen, bio zatečen nivoom izvođenja jednog

tako zahtevnog dela od strane školskog ansambla.”

Festival Bruna Špiler je osnovan 2008. godine. Prepoznat je ne samo u Crnoj Gori, već i u okruženju kao manifestacija od značaja. Mladi solo pjevači rado dolaze u Herceg Novi u sve većem broju, što itekako potvrđuje kvalitet festivala i stručnost žirija koji se bira iz redova najreprezentativnijih glazbenih pedagoga. Da li će i ove godine biti tako?

„Festival je svake godine finansijski podržan od strane Opštine Herceg Novi i prepo-

znat je kao Festival od značaja za grad. Iz godine u godinu i broj sponzora se povećavao tako da smo uspevali da dobijemo razne stipendije i robne nagrade i da napredujemo uprkos teškim vremenima u kojima visoka kultura ima i svoju cenu. Obim festivala kao i apetiti su narasli do granica da mu je potrebna veća finansijska podrška koju trenutno Opština Herceg Novi više ne može da zadovolji. Festival je sada već veoma poznat i priznat širom Evrope i nadamo se da će uskoro biti uvršten u EMCY (European Union of Music Competitions for Youth) i zato nam je potrebna podrška i od strane države.

Pre par dana je uspešno završen IX Festival Bruna Špiler i svi takmičari, njihovi profesori, korepetitori i članovi žirija su se vratili kućama sa divnim utiscima i impresijama koje nisu krili. Atmosfera na takmičenju je bila odlična i pored takmičarskog duha i želje za pobedom, prevladala je ljubav prema najlepšem instrumentu, ljudskom glasu kao i želja za umetničkim napretkom i druženjem. Naročito su dobro funkcionisali Okru-

gli stolovi na kojima su pevači mogli da razgovaraju sa žirijem i da im ukažu na kvalitete koje treba još više da neguju, na mane i nedostatke kao i na načine kako da ih što pre i što bolje prevaziđu. Ove godine, kao i prethodnih, u žiriju su bili eminentni stručnjaci za solo pevanje i to: profesori solo pjevanja Tatjana Vasle, Ljubica Živković i Stojan Gančev, kao i dirigent Miroslav Homen. U ulozi supervizora takmičenja našla se naša istaknuta Kotoranka (i Novljanka - kako ona voli da kaže) Darinka Matić Marović, a za Umjetničkog direktora festivala imenovana je Radmila Smiljanić.

Kako provodite dane nakon još jednog uspješno organiziranog festivala? Uživajte li u prirodi, blizini mora i lijepog krajolika, daleko od užurbanog rodnog Vam Beograda?

„Zaista uživam i potpuno sam svesna lepote koja me okružuje u ovoj prelepoj Boki. I dalje imam puno ideja i nerealizovanih projekata (u pitanju je mjuzikl u kome bi bila zastupljena klapska muzika sa elementima klasične muzike) koje bi želela da sprovedem

u delo. U očekivanju potencijalnih sponzora i ljudi dobre volje, čekam neka srećnija vremena kada će biti više podrške i interesovanja za takvu vrstu projekata. Veselim se što će Herceg Novi biti proglašen za prestonicu kulture i želim da svi koji rade na polju kulturnog razvoja Boke kotorske u cjelini, istraju i nikada ne posustaju u svojim namerama ka pravim i istinskim vrednostima”.

Danas Mirela Ščasni živi u svojoj oazi, na kraju Igala, uz samo more. Ni to nije slučajno jer je porijeklom Dalmatinka sa otoka Kornati. Kao i uvijek vedrog duha, puna pozitivne energije i optimizma. Pored svoje obitelji koja joj je najveća podrška, život je posvetila utemeljenju solo pjevanja u Crnoj Gori i kreiranju glazbenog života kroz brojne projekte. Sada, uz Festival „Bruna Špiler“ nastavlja doprinositi kulturnom razvitku i unaprjeđenju sredine koja je za nju postala mjesto dobre energije i životnih navika, prenoseći ljubav prema solo pjevanju na sve svoje učenike.

S najdražima

*ONI ZNAJU DA JE CRNA GORA NJIHOVA DOMOVINA, POHAĐAJU
CRNOGORSKU ŠKOLU, A U SVOJE SLOBODNO VRIJEME
HRVATSKU NASTAVU*

Mladi Hrvati Boke

Mladi Hrvati iz Boke u posjetu Zadru

Piše:
Snježana Akrap - Sušac

Nakon šetnje „Opatijom bajnom“, obgrljena morem i kamelijama, nije me iznenadilo što su mi u hotelskoj sobi slike moga vrta i mojih kamelija, koje odavno nisu zapravo moje, stalno bile pred očima. Taj cvijet, uz mimozu, oduvijek mi je bio sim-

Dakle, mladi Hrvati Boke su nam nesvjesno očiteli lekciju o tome što su zavičaj i domovina, a što nacija. I ako nama nešto smeta u njihovu radu, problem je u nama. Oni takvih problema nemaju. Tim je veći uspjeh i smisao hrvatske nastave.

bol bokeljske ljepote i profinjenosti.

Što mi znači Boka i zašto sam otišla, pitanja su koja neću postavljati jer je sada to besmisleno. Ne znam bih li bila sretnija da sam ostala jer živim u doista prekrasnom dijelu Hrvatske - Istri. Ono što svi svjesno ili podsvjesno osjećamo je da nas nostalgijom čine godine koje prolaze i želje koje se više ne mogu ostvariti. Upravo zato me oduševljavaju mladi ljudi puni žara i entuzijazma, konkretno sada mislim na polaznike hrvatske nastave u Kotoru i Tivtu. Posramili su me svojim jasnim stavovima i čistim dušama, mene koja nisam imala hrabrosti nedavno objaviti tekst kojeg sam dugo godina željela napisati. Kako mi tzv. odrasli kalkuliramo i koliko smo podložni emotivnim ucjenama!

Kalkulirali nisu divljenja vrijedni učenici koji su na Radio DUX- u pokrenuli emisiju „Mladi Hrvati Boke“. Njihova mentorica, prof. Ana Šarčević, dopustila im je da sami odaberu naziv. I odabrali su! Moja je prva reakcija bila strah da im netko nešto ne zamjeri. Čega sam se plašila, pitam se sada. Zašto Hrvati ne bi smjeli reći da su Hrvati? Zar je sramota reći da si Hrvat ili Crnogorac ili Srbin ili Englez... mogla bih nabrojiti sve nacije. Svi smo mi ljudi jednako vrijedni i ne bismo trebali sebi dopustiti da svoju nacionalnu pripadnost skrivamo iza vjerske. Ovi mladi ljudi to nisu učinili! Njih sigurno nisu mučila ni razmišljanja poput moga jer nisu opterećeni prošlošću. Žive ovdje i sada neopterećeni pitanjima tko je od članova njihove obitelji, susjeda ili bilo

koga u bližoj ili daljoj povijesti gdje bio i što radio. Njih se to ne tiče. Oni znaju da je Crna Gora njihova domovina, pohađaju crnogorsku školu, a u svoje slobodno vrijeme hrvatsku nastavu, koju je legalno dopustila Crna Gora, a koju financijski podupire Ministar-

stvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Dakle, mladi Hrvati Boke su nam nesvjesno očiteli lekciju o tome što su zavičaj i domovina, a što nacija. I ako nama nešto smeta u njihovu radu, problem je u nama. Oni takvih problema nemaju. Tim je

veći uspjeh i smisao hrvatske nastave. Njezino se postojanje pokazalo posve opravdanim. Iz klupa izlaze samosvojni ljudi koji znaju gdje pripadaju i tko su. Veći cilj nije mogao biti

postignut. U njima se razvijala samo ljubav, njihova srca nitko nije punio nesnošljivošću ni mržnjom. Zato, iako nemam zasluga za to, ponosim se tim mladim ljudima, našom

suradnjom na knjizi za djecu „Mic po mic“ i čast mi je što sam bila gošća u emisiji „Mladi Hrvati Boke“!

Nešto posve osobno

Antun Gustav Matoš:

„Mladoj Hrvatskoj“

Naš ukus samo rijedak dojam bira

I mrzi sve što sličí frazi i pozi.

Tek izabranom srcu zbori lira

I nije pjesma koju viču mnozi.

Naš stih je život koji dušu svira.

Što može reći proza, dajmo prozi,

A strofa treba magijom da dira

I budi u nama ono gdje su bozi.

U vijeku, kada “misli” svaka šuša,

Mi, nimfolepti, skladno osjećajmo,

Jer cilj je svemu istančana duša.

Ljepoti čistoj himnu zapjevajmo,

Božanski Satir kad nam milost dade

Za cvjetni uskrs hrvatske Plejade!

ANĐELKO STJEPČEVIĆ

(Rođen 01. 11. 1941. godine. – preminuo 10. 04. 2016. godine)

Priredio:
Joško Katelan

Slučaj je htio da fotograf kojega smo odlučili predstaviti u ovom broju Glasnika, sasvim nenadano napusti ovozemaljski život i uskrati nas tako njegovih novih nadahnutih radova iz oblasti fotografije i filma. Svi- ma onima koji nisu nazočili komemoraciji organiziranoj u čast njegovog lika i djela, ovaj napis će omogućiti da se upoznaju sa njegovim djelom koje će živjeti vječno.

Nakon svega, dobrom duhu našega sela, koji nas je napustio tiho kako je živio, želimo poručiti da je trag koji je ostavio dovoljno jasan da ga slijedimo i od zaborava čuvamo sjećanje na njega

Fotografijom se bavi od 1958. godine, kada je završio kurs u foto klubu „1. Maj“ u Tivtu. Instruktor mu je bio Tonči Nikolić, fotograf iz Tivta. Ubrzo nakon toga učestvuje u formiranju sekcije foto amatera u Gornjoj Lastvi u okviru foto kluba „1. Maj“, a zatim pokreće inicijativu i 1961. godine osniva samostalni foto klub „Mladost“ u Gornjoj Lastvi čiji je i prvi predsjednik. U daljem radu Kluba još je 4 puta bio predsjednik, a više puta i sekretar. Raseljavanjem stanovništva iz Gornje Lastve Klub se seli u Donju Lastvu gdje i danas postoji.

Od samih početaka Anđelko je radio na osposobljavanju novih foto amatera. Tako je putem kurseva osposobio preko 100 foto amatera, a kada se klub „Mladost“ počeo baviti i filmskim stvaralaštvom, osposobio je više od 40 kino- amatera.

Kao izlagač. učestvovao je na 44 izložbe fotografija. Imao je dvije samostalne i 4 kolektivne izložbe, na kojima je osvojio preko 20 nagrada i priznanja. Nositelj je zvanja „Foto amater prve klase“, Foto saveza Jugoslavije.

Kao kino amater snimio je 7 autorskih filmova sa kojima je osvojio 5 nagrada. Najuspješniji film „Do posljednje kapi“ osvojio je 3. nagradu na festivalu „Žisel“. Najveći doprinos kao kino amater Anđelko je dao snimajući dokumentarne filmove iz života Gornje i Donje Lastve, Tivta i šire okoline. Snimio je kilometre filmske trake.

Anđelko je aktivan društveni radnik u „Narodnoj tehnici Crne Gore“ i šire. Obavljao je dužnost predsjednika Foto saveza Jugoslavije i foto kino saveza Crne Gore. Bio je učesnik na Kongresu organizacije fotografa Evrope u Kopenhagenu.

Cipoli

Kamenice

Lastva

Andelko - desno

Solana u Tivtu

Pariz - Ajfelov toranj

ORAŠIJE

Barka

Mreže

Detalj mlina

Mlinari

Za ogroman rad kao društveni radnik dobitnik je mnogih diploma i priznanja između kojih izdvajamo Zlatnu plaketu „Boris Kidrič“, najve-

ćeg priznanja „Narodne tehničke Jugoslavije“.

U povodu 50-te obljetnice rada kluba, Anđelko je pripremio knjigu o radu Foto kino

kluba „Mladost“ u tom periodu, koja zbog nedostatka financijskih sredstava još nije tiskana.

Mi koji smo imali privilegiju zvati Anđelka Stjepčevića prijateljem, ljudi koji su sa njime radili dok je bio predsjednik Općine Tivat, oni koji su radili sa njime u Foto-kino klubu, prijatelji sa posla u IN-DOK centru, njegovi bočari i nadasve njegovi seljani iz Gornje Lastve znamo da je otišao čovjek bez kojeg više nikada ništa od svega nabrojanog neće biti isto.

Neće biti isto u foto-kino klubu „Mladost“ čiji je bio osnivač i aktivni učesnik svih događaja vezanih za sve dobre i one manje dobre dane kluba. Njegovi prijatelji Kiko, Toni, Roko i brojni drugi sa kojima je ostvario najveće uspjehe u povijesti Kluba će dalje morati sami završiti i prirediti knjigu o foto-kino klubu, od osnutka do danas sa mogućim naslovom „Naših prvih 50 godina“. U toj knjizi će sa neskrivenim ponosom napisati da je njihov Anđelko snimio nebrojene fotografije i sedam autorskih filmova i osvojio pet nagrada. Najuspješniji film „Do posljednje kapi“ osvojio je treću nagradu „Žisel“. Svi njegovi dokumentarci se bave životom u Gornjoj i Donjoj Lastvi, te u Tivtu. Sve su to životne priče njegovih sugrađana na kilometrima trake.

Jedan je od osnivača „Društva prijatelja Gornje

Lastve“ i KZU „Napredak“ Gornja Lastva čiji je dugogodišnji predsjednik i tajnik. Radeći praktično svakodnevno u selu nije puno pričao o svojoj ljubavi prema selu, ali je radom svjedočio tu ljubav. Nije gubio vrijeme na isprazne priče već je svojim primjerom vukao sve naprijed. Njegova je kuća primjer očuvanja graditeljskog naslijeđa, a muzej u njegovoj kući primjer kako očuvanjem i najsitnijih detalja o životu u selu sačuvati od zaborava memoriju na prošla vremena i običaje. Živio je po načelu da se nečinjenjem ne može pravdati nedostatak novaca, već se sa velikim samopožrtvovanjem i ljubavlju može nadoknaditi njegov nedostatak.

Brižljivo je godinama prikupljao fotografije i dokumenta prošlih vremena i tako su nastajale brojne izložbe za mnogobrojnih Lastovskih fešta. Kao posljedica takvog rada nastala je knjiga „Stoljeće kulture u Gornjoj Lastvi“, koja govoreći o prošlosti postaje i pokretač budućeg rada „Napretka“.

Volio je boćanje i pčelarstvo. Pčelarstvom je zarazio brojne Lastovljane koji su mu neizmjereno zahvalni na pomoći prilikom prvih koraka u pčelarenju. Nekoliko je pisaca putopisa po Mediteranu na neobičan način pisalo o karakternim

osobinama ljudi koji žive u tom podneblju. Tako se u jednom od njih kaže da se karakter ljudi Mediterana najbolje zrcali kroz dvije igre, a to su boćanje i briškula i trešeta, pa se navodi da oni koji igrajući ih ne stvaraju neprijatelje u protivničkim ekipama već se u pobjedi i porazu ponašaju na isti način prema protivniku predstavljaju ono najbolje među ljudima tog podneblja, i tu je naš Anđelko bio među najboljima.

Ne treba ovo sjećanje svesti na puko nabranje svega onog što je Anđelko uradio u svom bogatom životu. Vjerujemo da život uvijek vraća samo ono što drugima od srca dajemo, onoliko koliko ga posvetimo dobrobiti zajednice i pomažući onima koji su pomoći potrebiti ... Vjerujući da je tako, možemo reći da je naš Anđelko živio „dram“ prekratko. Bilo je još toga što je htio uraditi i prikončati, želio je i htio još. Bolest je očito htjela drugačije. Nakon svega dobrom duhu našega sela, koji nas je napustio tiho kako je živio, želimo poručiti da je trag koji je ostavio dovoljno jasan da ga slijedimo i od zaborava čuvamo sjećanje na njega. Adio Anđelo već nam nedostaješ.

Polaznici prvog kursa 1960.

Polaznici I kino kursa 1970. D. Lastva

Polaznici III kursa 1964. G. Lastva

Kako u svakome članku nastojimo dati i neke korisne i zanimljive informacije iz oblasti fotografije, ovaj put dajemo kratak osvrt na ono „staro“ vrijeme kada su se fotografije izrađivale ručno, često u domaćoj radinosti. Ima još ljudi koji se nisu odrekli dobrih starih „Laica“ filmova, razvijača fiksira i sve te opreme u laboratoriju za izradu slika.

Dobar kućni laboratorij trebao bi sadržavati slijedeću opremu i pribor:

- Posude za razvijanje filmova od plastike ili nehrđajućeg čelika. Film se umeće u poseban spiralni držač koji sprječava dodir dva sloja filma u posudi.

Kad se film ubaci u posudu, može se raditi na danjem svjetlu. Te posude mogu biti kapaciteta od 1 čak do 10 filmova koji se istovremeno mogu razvijati.

- Razvijači su kemikalije koji omogućuju razvijanje filmova samo kao jednokratna mješavina ili za više puta.

- Fiksiri su kemikalije koje razvijen film fiksiraju i stvaraju kvalitetan negativ.

- Ispirajući su posude u kojima se običnom vodom ispiru ostaci kemikalija od razvijanja i fiksiranja.

Postupak razvijanja filma

Film izvađen iz kamere se stavlja u posudu za razvijanje te se ovisno o vrsti razvijača i osjetljivosti filma drži u

posudi. Temperatura razvijača mora se kretati od 20 - 25 stupnjeva. Za vrijeme razvijanja film se mehanizmom mora pokretati kako bi tekućina došla do svih površina na filmu.

Razvijanje filma traje oko 5 - 8 minuta, ovisno o osjetljivosti filma i temperature kupke. Isti postupak je i sa fiksiranjem. Dakle, fiksir ugrijati na 20 stupnjeva i film pokretati. Kada je film fiksiran, izvaditi ga i oprati pod tekućom vodom. Zatim se film suši ili na zraku ili u specijalnim sušilicama.

Kažu, tko se jednom zarazi ovim hobiem teško se odvikava, a užitek stvaranja je preveliki.

Državni ured za Hrvate izvan Hrvatske

Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske s ciljem očuvanja hrvatskog jezika i kulture te promicanja suradnje i povezanosti s Hrvatima i njihovim potomcima diljem svijeta **15. travnja 2016. godine objavio:**

JAVNI POZIV ZA DODJELU NAKNADA/STIPENDIJA ZA UČENJE HRVATSKOG JEZIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ZA INTERNETSKO UČENJE HRVATSKOG JEZIKA U AKADEMSKOJ GODINI 2016./17.

Na Javni poziv mogu se prijaviti pripadnici hrvatskog naroda, njihovi supružnici, kao i prijatelji hrvatskog naroda i Republike Hrvatske koji njeguju hrvatski identitet i promiču hrvatsko kulturno zajedništvo, s navršenih 18 godina života, završenom najmanje srednjom školom te s prebivalištem izvan Republike Hrvatske ili pak s prebivalištem/boravištem u Republici Hrvatskoj najviše zadnje dvije godine zaključno s danom objave Javnog poziva.

Sve ostale pojedinosti navedene su u tekstu Javnog poziva koji je dostupan na mrežnim stranicama www.hrvatiizvanrh.hr također na engleskom i španjolskom jeziku.

ROK ZA SLANJE PRIJAVA JE 16. svibnja 2016. godine

Imenovan novi barski nadbiskup

Papa Franjo imenovao je početkom travnja za novog barskog nadbiskupa Roka Donlešaja, svećenika iz Prizrena. Ovo je bilo prilično iznenađenje i u visokim krugovima Katoličke crkve jer je riječ o svećeniku koji se do sada nije puno spominjao u medijima. Donlešaj trenutno obavlja dužnost župnika parohije svetog Antuna u Prištini i ekonoma Prizrenske biskupije. Rođen je 10. veljače 1961. u Veležu, pokraj Prizrena, gdje je završio osnovnu školu. Studij filozofije i teologije završio je na Teološkom i Filozofskom fakultetu u Rijeci. Zaređen je 1987. kao svećenik Prizrenske biskupije. Nakon toga je službovao u nekoliko parohija na Kosovu. Bio je direktor "Radija Marija", ugledne katoličke lokalne radio stanice i suradnik časopisa za religiju i kulturu "Drita". Dosadašnji nadbiskup monsinjor Zef Gaši napunio je u prosincu 2013. godine 75 godina i stekao pravo

na mirovinu, ali je odgađao povlačenje s mjesta barskog nadbiskupa sve do imenovanja novog. Sada će nositi titulu "nadbiskup u miru", kao i njegov prethodnik monsinjor Petar Perkolić. Donlešaj će biti 62. barski nadbiskup od osnivanja najstarije "žive" institucije u Crnoj Gori, 8. siječnja 1089. godine.

portalanalitika.me

451 godina od smrti blažene Ozane

Dana 27. travnja 1565. godine u Kotoru je umrla Blažena Ozana Kotorka - zaštitnica grada. Bila je dominikanka i vizionarka. Rođena je 1493. godine u Relezima u Lješanskoj nahiji. Tijekom svog života prešla je iz istočnog pravoslavlja u katoličanstvo. Kako je zapisao don Niko Luković u svojim knjigama o ovoj svetici, mladost je provela kao pastirica, a s četrnaest godina zaposlila se kao služavka u kući kotorskog plemića Aleksandra Buće. Ostalo je zapisano u kronikama da je, slušajući na Veliki petak propovijed o Isusovoj muc i smrti, odlučila da će, Isusu za ljubav, provesti ostatak života kao "zazidana djevica". Od 1514. provela je sedam godina u sobici pokraj crkve sv. Bartolomeja. Nakon toga preselila se u ćeliju pokraj crkve sv. Pavla. Takvim načinom života proživjela je 51 godinu, imajući snažan uticaj na društveni život Kotora. Jedni su joj se preporučivali u molitvi, drugi tražili savjete u najrazličitijim životnim prilikama. Ozana je utjecala i na smirivanje svađa među građanima i političkim grupama. Umrla je 27. travnja 1565. godine, a njezino tijelo čuva se u crkvi sv. Marije Koledate od 1807. godine kada je ukinut samostan uz crkvu svetog Pavla gdje je do tada počivala. Papa Pio XI. proglasio ju je 1927. godine Blaženom promovirajući njezin život kao primjer za jedinstvo krišćana.

Tijekom istraživanja u crkvi svetog Pavla identificirani su položaj i ostaci isposnice ove

svetice. Isposnica se nalazila u podnožju brda Sveti Ivan uz samu crkvu svetog Pavla s vanjske strane. Pod i jedna strana njezine isposnice činila je sama stijena. „Bio je to vrlo uzak i tjesan prostor visine oko 2 metra u kome je Ozana provela 44 godine, s malim prozorom koji je gledao u samu crkvu", rekla je Radio Kotoru arhitektica Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika culture - Kotor Zorica Čubrović, sudionica u istraživanjima. Ona navodi da su vrata isposnice, koja su bila okrenuta prema samostanu dominikanki trećeretkinja, bila zazidana. U vrijeme Blažene Ozane, kako je zapisano, živjelo je još devet tzv. „zazidanih djevice". One su boravile i uz ostale crkve u Kotoru, svetog Bartolomeja, Gospe od zdravlja i drugih.

Radio Kotor

Tradicionalna večer Bokeljske mornarice

Tradicionalna večer Bokeljske mornarice održana je u subotu 2. travnja u Poslovnome centru Vukšić. Za dobru zabavu potrudili su se klapa „Prima vera“, muzički sastavi „Lungo Mare“ i „Škovacijera“.

Večer Bokeljske mornarice organizira se tradicionalno kao znak međusobnog zajedništva, ali i zahvale prijateljima, sugrađanima, dobročiniteljima, simpatizerima...

Bokeljska mornarica Kotor, njegujući stoljetnu tradiciju i čuvajući najodličnije ljudske vrijednosti generacijama Kotorana i Bokelja, uz svoje Statutom određene protokolarne nastupe, nastoji organizirati i sudjelovati u što većem broju kulturnih, društvenih i zabavnih manifestacija grada i cijele Boke.

Boka News

Vlastine „Botunade” u Dubrovniku

U Narodnoj je knjižnici Grad, točnije u Salo-
či od zrcala spisateljica Vlasta Mandić 14. trav-
nja predstavila svoju novu knjigu „Botunade”,
a riječ je o knjizi koji na satiričan i humorističan
način, spajanjem prošlosti i sadašnjosti, prikazu-
je život u Kotoru. Iako arhitektica po zanimanju,
Mandić je već prije sa svojim radovima privukla
pažnju mnogih čitatelja u Crnoj Gori, ali i regije.
Tako je primjerice knjiga „Bokeška kužina” dose-
gla zapaženu čitanost, a autorica izuzetan uspjeh.
Promociju u Narodnoj knjižnici Grad or-
ganizirali su Hrvatska matica iseljenika
Dubrovnik te Hrvatsko građansko druš-
tvo Crne Gore. Među gostima iz Crne Gore,
knjigu je predstavio novinar i publicist Mašo Čekić.
Glazbenu podlogu promociji dala je ženska klapa
„Bisernice Boke” koju je , kao i školu baleta u Koto-
ru, osnovala sama autorica davne 1979.

dubrovacki.hr

Fotografsko umijeće Tivćana u Galeriji ljetnikovca Buća

U Galeriji ljetnikovca Buća 20. travnja otvorena je izložba umjetničkih fotografija pod nazivom "Okom Tivćana". "Repertoarskom politikom Centra za kulturu, mjesec travanj u prostoru Galerije Buća predviđen je za mjesec fotografije i zaista me veseli činjenica da smo na jednome mjestu okupili jedanaest autora koji se bave fotografijom, a upravo Tivćana. Fotografija obično predstavlja bilježenje nekog trenutka, odnosno vremena, a kada je izradimo ona u svima nama budi neku emociju, odnosno osjećaj koji je imao autor u trenutku nastanka te fotografije. Ja vama želim da, gledajući ove foto-

grafije, osjetite djelić te emocije ili svega onoga što je osjećao autor u trenutku stvaranja upravo svih ovih fotografija", rekao je umjetnički direktor Centra za kulturu Dragan Laković prilikom otvorenja izložbe.

Ove godine sudjeluje jedanaest autora među kojima su: Krsto Kiko Tomičić, Anton Gula Marković, Roko A. Stjepčević, Dragan Rajčević, Ana Marković Andrašić, Momčilo Macanović, Vlado Moškov, Darko Vrcan, Mihael Đuričić, Zoran Radonjić i Vladislav Trapara.

Svojim radovima odabrali su najrazličitije motive - od modne fotografije, pejzaža do portreta.

Radio Dux

KOTOR SUBJEKT, TEMA, JUNAK I INSPIRACIJA

Izložba fotografija Facebook grupe “Kotor i mi” pod nazivom “Kotor, Kotor, Kotoru” otvorena je 20. travnja u Galeriji solidarnosti. Otvaranje izložbe najavila je Maja Danilović, a otvorio ju je stomatolog Jovica Latković koji je istaknuo da naziv Facebook grupe, vlastita imenica mijenjana u prva tri padeža, pokazuje tko je glavni subjekt, glavna tema, glavni junak i inspiracija ove izložbe.

“Možda nije uobičajno da jedna fejsbuk grupa organizuje ovakve izložbe, ali ako vam kažem da je na stranicama naše fejsbuk grupe objavljeno oko 6.000 fotografija, jasno vam je, volimo da fotografiramo, volimo da izlažemo fotografije, što je važan segment naših fejsbuk aktivnosti. Na kraju bih se poslužio riječima dragog mi sugrađanina Jovice Martinovića koji je rekao da se Kotor ne može voljeti sterilno. Ne možete reći: ‘Volim Kotor!’ i da se na

tome vaš odnos prema Kotoru završi. Svaki čovjek ima neke svoje posebne talente, neke svoje potencijale i upravo te potencijale treba aktivirati i staviti u službu ovoga čudesnoga grada sa svim njegovim manama i vrlinama”, dodao je Latković.

Organizaciju izložbe pomogli su Mjesna zajednica Stari grad, “Luka Kotor”, OJU “Muzeji” Kotor i kotorska Turistička organizacija.

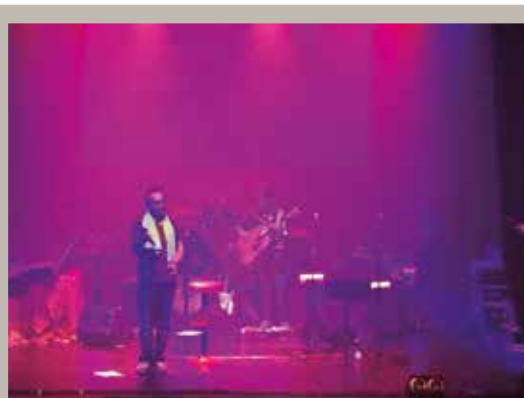
Radio Kotor

Zajednica Talijana Crne Gore na dar Kotoru

Zajednica Talijana Crne Gore u suradnji s Veleposlanstvom Italije u Podgorici, Općinom Kotor, Narodnim sveučilištem iz Trsta, Talijanskom unijom, Regijom Friuli Venezia Giulia i Ternom Crna Gora organizirala je u Kotoru, krajem travnja, tri manifestacije.

U crkvi sv. Pavla upriličena je 28. travnja izložba talijanskog umjetnika Flavija Favellija i kustosa Ludovica Pratesija, pod nazivom "Montenegro Amaro". Izložba je upriličena kao omaž poznatome talijanskom likeru Amaro Montenegro koji je tijekom 130 godina postojanja postao simbol tradicije i posebnosti Italije. Ovo poznato aromatično piće ime je dobilo u slavu i čast crnogorske princeze i talijanske kraljice Jelene.

Izložbe crteža talijanskog umjetnika Leonarda Belaspige, pod nazivom "Na krilima bure, uz poklič lava, na tragu Venecije, od Trsta do Kotora", otvorena je 29. travnja u kotorskoj Galeriji solidarnosti. Nakon izložbe, u Kulturnom centru "Nikola Đurković" održan je spektakularan koncert talijanskog sastava "Il mio canto libero" koji nastupa u čast legendarnome talijanskom tandemu Lucio Battisti i Mogol. Publika je imala priliku uživati u velikome scenskom spektaklu koji ima izrazite glazbene i scenske kvalitete, prepustiti se putovanju punom emocija uz repertoar tih dvaju velikih umjetnika.

Dokumentarni film „Modri kavez“ u Kotoru i Tivtu

Srednja pomorska škola Kotor sinoć je obilježila 167 godina postojanja premijernim prikazivanjem dokumentarnoga filma „Modri kavez“ o pomorcima u kinu Boka, splitske rediteljice **Brune Bajić**.

Mnogobrojne uzvanike pozdaviio je direktor **Veljko Botica**.

„Nadamo se da će, kako i predviđa plan i program razvoja do 2020. godine, pomorac iz Crne Gore pronaći u našoj školi sve ono što mu je potrebno, u smislu profesionalnog razvoja, od početka pa do zadnje godine plovidbe. Mislim da smo, u tom pogledu, na dobrom putu. Prvi predstojeći korak je vraćanje Više pomorske škole za koju smo aplicirali. Nadamo se da ćemo do 2017. godine školi ponovno vratiti ime koje je nekada imala i nazvati je Pomorskom akademijom“, naglasio je Botica.

Mlada splitska rediteljica Bruna Bajić zahvalila je Srednjoj pomorskoj školi iz Kotora koja je prepoznala njezin stvaralački rad i istaknula bogatu pomorsku tradiciju koja povezuje Kotor sa Splitom i Dalmacijom.

„**Modri kavez** je dokumentarac koji je posvećen emotivnom životu pomoraca i svih nas. Radeći ovaj film, pokušavala sam izdvojiti sve ono što nas veže i ono što nas razdvaja. Trideset godina tata je bio na moru, trideset godina smo se opraštali, pozdravljali, čekali, nove godine dočekivali na radio željama, trideset godina smo živjeli odvojeno, a u stvari duboko povezani...“, uz ostalo je poručila rediteljica Bajić.

Film prati i knjiga „**Rediteljski memoari – put u Modri kavez**“ koja donosi osobno iskustvo i govori o tome kako je film nastajao.

Na proslavi su bili prisutni ministar pomorstva i veza Ivan Brajović, zapovjednik Vojske Crne Gore Darko Vuković, direktor Luke Kotor Vasilije Kusovac, direktor TO Kotor Mirza Krčić i drugi uzvanici.

Film je prikazan i u tivtskom Centru za kulturu.

Boka News

Stoliv – Centralna manifestacija „Fešta kamelija”

Prigodnim kulturno-zabavnim programom 3. travnja održana je u Stolivu centralna manifestacija „Fešta kamelija”. Na ponti je priređen kostimirani igrokaz koji simbolizira donošenje prvih sadnica kamelije iz Japana u Boku, koju su donijeli naši pomorci prije nekoliko stoljeća. U ulozi kapetana našao se glumac Miljan Stešević, a žene koja čeka Nađa Mirković.

Divan sunčan dan i nekoliko stotina posjetilaca, koji su dočekani uz priganice, rakiju i suhe smokve, uživali su u jedinstvenom ambijentu koji nude Boka i Stoliv. U ime domaćina i organizatora goste su pozdravili Vinko Vujović, predsjednik NVO „Kamelija” i Romeo Mihović. Feštu je službeno otvorio Mirza Krcić, predsjednik TO Kotor.

Posebni gost na fešti bio je predsjednik društva uzgajivača kamelija iz njemačkoga grada Achena,

Hartmut Esen, koji je uručio nagradu za najbolje uređen đardin Kreši Tomiću iz Kostanjice.

Izložba cvijetnih aranžmana kamelija, koja je par dana ranije otvorena u Muzeju grada Perasta, preseljena je u Dom kulture u Stolivu gdje su posjetioči bili u prilici pogledati vrlo zanimljive kreacije, kao i literarne radove učenika kotorskih škola na temu kamelije.

Za najljepši cvijetni aranžman proglašen je rad Kola – fjaka do Perasta, autorice Mice Čavor.

Na plaotu ispred Doma kulture nastupili su KUD „Boka“, članovi plesnog kluba „Infinity” iz Kotora, Nikolina Petričević na trubi, aktivist Ilko Marović koji je govorio stihove pjesme Gracije Marovića u čast kameliji.

Planinari iz Kotora organizirali su izlet do Gornjeg Stoliva za sve goste.

Dobrom rasploženju pridonio je Boka bend, a vrijedni domaćini pripremili su 300 kilograma mušalja na buzaru. Sve je zaliveno vinom i dobrom pjesmom.

Organizatori fešte su Udruženje „Kamelija” i Mještina zajednica Stoliv.

Boka News

Zvonko Milas novi predstojnik Državnog ureda za Hrvate izvan RH

U ponedjeljak 4. travnja 2016., u Državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske obavljena je primopredaja dužnosti između novog predstojnika g. Zvonka Milasa i bivše predstojnice Darie Krstičević.

Krstičević je novome predstojniku predala Izvješće o primopredaji vlasti, u kojemu je predstavljen protekli rad Državnog ureda te najvažniji projekti i aktivnosti koji su u tijeku.

Predstojnik Milas zahvalio je Krstičević i svim službenicima Ureda na dosadašnjem radu. "Uvjeren sam da ćemo zajedničkim, predanim radom ostvariti sve zacrtane ciljeve u interesu daljnjeg povezivanja, jačanja suradnje između naše zajedničke domovine i svih Hrvata izvan Republike Hrvatske", istaknuo je predstojnik Milas tijekom primopredaje i prvog zajedničkog sastanka sa službenicima Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Zvonko Milas imenovan je predstojnikom Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske na 12. sjednici Vlade Republike Hrvatske,

Tri desetljeća od nezaboravne titule Primorca

Dana 27. travnja navršilo se 30 godina od dana kada je Vaterpolo klub Primorac iz Kotora osvojio titulu prvaka Jugoslavije. Tog 27. travnja 1986. godine Kotorani su, praćeni nezapamćenom potporom svojih navijača, popularnih "Beštija", na bazenu "Nikša Bućin" svladali dubrovački "Jug" i tako ostvarili povijesni uspjeh.

Andrija Popović, Blaženko Radnjić, Vasko Lalošević, Zoran Kovačević, Radule Dragović, Emil Nikolić, Ranko Perović, Mirko Vičević, Draško Krivokapić, Zoran Gopčević, Zoran Nikčević, Dragan Strugar, Veselin Marković, Duško Ćirković i ostali predvođeni trenerom Pavlom Vičevićem i predsjednikom kluba Antunom Panom Miloševićem postali su šampioni u vrlo jakoj konkurenciji tadašnje SFRJ.

Samo tri dana nakon ovog pothvata stigao je novi. Primorac je 30. travnja u finalu Kupa u Kruševcu pobijedio splitski "Mornar" i osvojio dvostruku krunu.

Uspjeh je to veći kad se zna da su svi igrači te šampionske generacije izdanci kotorske škole vaterpola čije je temelje postavio legendarni trener Trifun Miro Ćirković.

Radio Kotor

Princ Nikola II. Petrović Njegoš sastao se s papom Franjom

Princ Nikola II. Petrović Njegoš boravio je 27. travnja u posjetu Svetoj Stolicu i tom prilikom imao odvojene susrete s papom Franjom i kardinalom Pjetrom Parolinom, državnim tajnikom Svete Stolice.

Iz Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija priopćeno je da su tijekom susreta s papom

Franjom obostrano istaknute i visoko vrednovane historijske i tradicionalno prijateljske veze i suradnja Crne Gore i Svete Stolice. Pozitivno je ocijenjena uloga dinastije Petrović u približavanju dvije kršćanske vjere i snaženju ekumenskoga dijaloga.

Princ Nikola posebno je apostrofirao pitanja iz područja ekologije, kao i aktualnu migrantsku krizu i pohvalio napore pape Franje na tom planu.

“Tijekom sastanka s državnim tajnikom Parolinom sugovornici su konstatairali da Konkordat između Kneževine Crne Gore i Svete Stolice, historijski dokument, zaključen još u vrijeme knjaza Nikole I., predstavlja temelj današnje uspješne bilateralne suradnje naše zemlje i Vatikana. Također je istaknuto da je Konkordat predstavljao i dobru osnovu za zaključenje Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolice, što je dalo značajan poticaj daljnjem razvoju bilateralnih odnosa i produbljivanju ukupnih međusobnih veza dviju zemalja”, navedeno je u priopćenju.

Na kraju posjeta Vatikanu princ Nikola II. odlikovao je Ordenom Reda Danila I. od Crne Gore visoke vatikanske uglednike, predstavnike talijanskog plemstva, kao i diplomate akreditirane pri Svetoj Stolicu, uključujući i crnogorskog veleposlanika Veselina Šukovića.

Posjet je realiziran uz pomoć Veleposlanstva Crne Gore pri Svetoj Stolicu.

Vijesti.me

Strani mediji o Crnoj Gori – Najveća tajna Balkana na otvorenom

Vrijeme je da počnete učiti o Crnoj Gori jer su se stvorili uvjeti da ta zemlja postane najatraktivnija turistička destinacija na Balkanu, pišu strani mediji o Crnoj Gori.

U tekstu pod naslovom “Crna Gora: Najveća tajna Balkana na otvorenom”, na popularnom britanskom portalu TNT magazine, autorica Sofi Ibutson, nazivajući Crnu Goru jednom od posljednjih velikih divljina Europe, ocjenjuje da mlada europska država ima dovoljno netaknute prirode za sve vrste istraživanja – za planinare, bicikliste ili zaljubljenike u zimske i vodene sportove.

“S ambicijom da se natječe s francuskom rivijerom, stvaranje primorskih odmarališta i marina na vrhu je liste prioriteta. Porto Montenegro već ima vezove za jahte od 450 metara, a Luštica Bay marina može usidriti brodove do 35 metara dužine. Jacht klubovi, restorani, hoteli i prvi golf teren s 18

rupa već su u igri tako da možete odmah ostaviti Monte Carlo i pripremiti sa za sezonu sa stilom u Crnoj Gori”, navodi TNT.

Predstavljajući Luštica Bay, kao projekt Orascoma, švicarski Bilan ocjenjuje da je “ugledna kompanija ozbiljan primjer zainteresiranim stranim investitorima koji žele ulagati u Crnu Goru”.

“Mala zemlja je biser koji je ostao netaknut i stoga očekuje da će privući sve veći udio od 343 milijuna turista koji svake godine posjećuju Mediteran”, navodi Bilan.

Za azerbajdžanski Business Time Crna Gora je nevjerojatna zemlja.

“To je vrlo mlada europska država koja istodobno ima bogatu prošlost i puno arhitektonskih i kulturnih spomenika. Iako zauzima mali dio Jadranske obale, ima slikovite obalne linije... Ova mala zemlja ima puno aduta: stari Perast, Petrovac, maslinike u Baru i Tivtu, crkve, manastire i muzej Cetinja te još puno toga”, navodi azerbajdžanski Business Time.

Navodeći napore Crne Gore na stvaranju najpovoljnijeg ekonomskog ambijenta za poslovanje koje

privlači investitore, Business Time ističe Lušticu Bay kao “izvanredni turistički projekt velikog opsega”.

“To je prvi jedinstveni rezidencijalni grad, najveći u ovom dijelu Europe s opsegom ulaganja od 1,2 milijarde eura”, navodi se u tekstu “Crna Gora – budućnost turizma”.

“Prije nego što nastanu gužve, bukirajte aranžmane i iskoristite sve što Crna Gora pruža”, poziva čitatelje TNT magazin.

Boka News

"European tourism star" za Turističku organizaciju Kotor

Na svečanom zatvaranju drugog Festivala turizma i strategije u tvrđavi Revelin – Dubrovnik upriličeno je svečano proglašenje pobjednika i najboljih projekata, odnosno gradova. Dodijeljene su i nagrade "European tourism star"/"Europska turistička zvijezda".

Turistička organizacija Kotor je filmom "Kotor za sva doba" osvojila "European tourism star" u kategoriji audio vizualno. Direktor TO Kotor, Mirza Krčić, istaknuo je da je ovo deveta po redu međunarodna nagrada te da su on i njegovi suradnici ponosni na činjenicu da su primili još jedno značajno priznanje u iznimno jakoj konkurenciji.

Dodjela je upriličena tijekom svečane večere na kojoj su bili prisutni svi sudionici Festivala - uz Dubrovnik njih 17: Rueil Malmaison, Bad Homburg (Njemačka), Bromla (Malta), Chisinau i Orhei (Moldavija), Ferrara (Italija), Graz (Austrija), Herceg Novi i Kotor (Crna Gora), Le Touquet, Nimes, Ouistrehem Riva-Bella i Rueil-Malmaison (Francuska), Plovdiv (Bugarska), Požarevac (Srbija), Sarajevo (Bosna i Hercegovina) te Solin i Zagreb iz Hrvatske, i svi oni prijavili su svoje projekte na ovo natjecanje.

Festival je službeno otvoren 28. travnja pod nazivom "Izazovi kulturnog turizma u Europi".

tokotor.me

PRIMORAC TREĆI NA NESLUŽBENOM PRVENSTVU EUROPE

Vaterpolisti Primorca, igrači godišta 2004. i mlađi, osvojili su treće mjesto na međunarodnom turniru „Tomo Udovičić” koji je početkom travnja održan u Dubrovniku. Uspjeh kotorskog tima dobiva na značaju kada se zna da je riječ o natjecanju koje je neslužbeno prvenstvo Europe.

Sudjelovale su 22 ekipe: iz Hrvatske, Crne Gore, Srbije, Slovenije, Španjolske, Italije, Njemačke i drugih zemalja.

Kotorani su pobijedili Cavtat 9-1, Barcelonu 6-3, Crvenu Zvezdu 7-0, KPK 5-2, Jadran Split 9-0. U polufinalu su poraženi od Partizana 9-4, a u meču za treće mjesto bili su bolji od talijanskog Posilipa 9-6.

Pod vodstvom trenera Mladana Tujkovića i njegovog pomoćnika Blaženka Radnjića ovaj uspjeh ostvarili su: Jakov Bulajić, Neđo Baštrica, Josip Reichel, Pavle Krivokapić, Miloš Vukšić, Timor Maksutov, Milan Vulović, Nikola Branković, Nikola Vukčević, Balša Vučković, Balša Đurović, Luka Samardžić, Viktor Šćepanović, Tim Perov i Vanja Golubović. Uz ekipu su bili i tajnica Kluba Tijana Petrović te doktorica Bruna Lončarević.

Od crnogorskih ekipa Jadran Carina je bio šesti, a Cattaro 13. Prvo mjesto na turniru osvojio je Partizan koji je u finalu bio bolji od KPK 10-7.

Radio Kotor

29. 3. 2016. **Javna rasprava o Zakonu o manjinama**

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organiziralo je javnu raspravu u određenom broju gradova u Crnoj Gori o pitanju prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Na javnoj raspravi u Tivtu bio je prisutan u ime HGD CG Tripo Schubert.

Malobrojnima okupljenima u multimedijalnoj dvorani Općine Tivat na početku sastanka obratio se predsjednik radne grupe koja je pripremila prijedlog Zakona, generalni direktor Direktorata za zaštitu i unapređenje prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Crne Gore, Leon Đokaj. On je istaknuo da se predloženim izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama preciznije definira institucionalna potpora ostvarivanju manjinskih

prava i sloboda, posebno u dijelu koji se odnosi na raspodjelu sredstava za realizaciju značajnih projekata za manjinske nacionalne zajednice i njihov nacionalni, kulturni, jezični i vjerski identitet. Dobar dio dokumenta odnosi se na reforme Fonda za manjine i uvođenje dvaju stupnjeva prilikom odlučivanja o financiranju projekata. U javnu raspravu uključio se predstavnik Hrvatskoga građanskog društva, Tripo Schubert, koji je istaknuo nekoliko kon-

kretnih primjedbi, posebno dio prijedloga Zakona koji definira rad Fonda za manjine i način donošenja odluka o raspodjeli sredstava za projekte značajne za manjinske zajednice. Veliki dio primjedbi odnosio se i na mogućnost pronalaženja zakonskoga okvira za financiranje tiskanih medija i glasila nacionalnih zajednica izvan apliciranja na natječajima Fonda. Javna rasprava traje do 1. svibnja, a Ministarstvo je dužno u roku od sedam dana od završetka javne rasprave o tome objaviti izvještaj i pročišćen tekst Zakona.

30. 3. 2016. **Suradnja s nevladinim organizacijama**

U prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava održan je I. kvartalni sastanak za 2016. godinu Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i nevladinih organizacija koje se bave pitanjima unapređenja i zaštite manjinskih prava. U ime HGD CG na sastanku je bio prisutan Marin Čaveliš.

5. 4. 2016. Prijem kod predsjednice Općine Herceg Novi

Predsjednica Općine Herceg Novi, Nataša Aćimović, sastala se s predstavnicima Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore u povodu obilježavanja 150 godina od rođenja sv. Leopolda Mandića i postavljanja kamene spomen-ploče na njegovu rodnu kuću na Škveru.

Na sastanku su bili prisutni prvi predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Tripo Schubert, predsjednica podružnice Herceg Novi Sanja Crnić i član Upravnog odbora hercegnovske podružnice Vicko Martić. U razgovoru su sudjelovali i savjetnik predsjednice Općine Herceg Novi Mladen Ivanović, tajnica za kulturu Tamara Lepetić i konzervator Goran Skrobanović. Dogovorena je suradnja u organizaciji programa u povodu godišnjice rođenja velikog sveca Rimokatoličke crkve i ekumenista, koji je rođen u Herceg Novom. Najavljeno je i formiranje radne grupe za pripremu događaja.

Predstavnici Hrvatskoga građanskog društva iskazali su zadovoljstvo što Općina Herceg Novi postavlja obilježje sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću.

„Zahvalni smo što će se ova ideja, za koju smo se i sami zalagali još od 2005. godine, sada i realizovati. Zadovoljni smo raspoloženjem u Opštini Herceg Novi“, rekla je nakon sastanka Sanja Crnić. Također, predsjednica Općine izvijestila je predstavnike HGD CG o projektu kandidature Herceg Novog za Europsku prijestolnicu kulture 2021. godine, ističući da očekuje potporu Zajednice Hrvata Boke, koja je od velikog značaja za ovaj projekt.

7. 4. 2016. Javna rasprava o Zakonu o manjinama

Na javnoj raspravi u Podgorici bio je prisutan u ime HGD CG Marin Čaveliš, koji je dao niz konstruktivnih primjedbi na predloženi tekst izmjena Zakona.

13. 4. 2016. Nadzorni odbor pregledao financijsku dokumentaciju

Nadzorni odbor u sastavu: Slavko Marović, predsjednik i članovi Andrea Marić i Ivica Biskupović, izvršio je uvid u rad Upravnog odbora, pregled završnog računa za 2015. godinu i financijsku dokumentaciju te konstatirao da je UO radio u skladu sa Statutom Društva, da je financijska dokumentacija uredno vođena i praćena odgovarajućom dokumentacijom.

14. 4. 2016.
Promocija knjige „Botunade“ u
Dubrovniku

U Narodnoj knjižnici Grada, točnije u „Saloči od zrcala“, predstavljena je 14. travnja knjiga „Botunade“, autorice Vlaste Mandić. Riječ je o knjizi u kojoj se na satiričan i humorističan način, spajanjem prošlosti i sadašnjosti, prikazuje život u Kotoru. Iako arhitektica po zanimanju, Mandić je već prije sa svojim radovima privukla pažnju mnogih čitatelja u Crnoj Gori, ali i regije. Tako je primjerice knjiga „Bokeška kužina“ dosegla zapaženu čitanost, a autorica izniman uspjeh.

Promociju u Narodnoj knjižnici Grada organizirali su Hrvatska matica iseljenika Dubrovnik te Hrvatsko građansko društvo Crne Gore - Kotor. Knjigu je predstavio novinar i publicist Mašo Čekić.

Za glazbeni dio programa na promociji bila je zadužena ženska klapa „Bisernice Boke“ koju je, kao i školu baleta u Kotoru, osnovala sama autorica davne 1979.

15. 4. 2016.
Sastanak Upravnog odbora

Na dnevnome redu ovog zasjedanja Upravnog odbora našle su se teme koje će biti predmet rasprave na predstojećem sastanku Savjeta Društva, koji treba predložiti Skupštini na usvajanje. Raspravljalo se o izvješću o radu i financijskom poslovanju u prošloj godini, kao i o planu aktivnosti i financijskom planu za 2016. godinu. Članovi Upravnog odbora su informirani o aktivnostima koje se provode na planu osiguranja prostora za rad Društva u staroj gradskoj jezgri, o inicijativi za po-

stavljanje spomen-obilježja sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću na njegovoj rodnoj kući u Herceg Novom, kao i o inicijativi za postavljanje spomen-ploče u grčkome gradu Nafaktosu poginulim mornarima iz Boke kotorske u Bitki kod Lepanta. Posebno zanimanje izazvala je informacija o Podružnici Podgorica i formiranju nove hrvatske udruge pod nazivom „Zajednica Hrvata i prijatelja - Crna Gora“.

18. 4. 2016.
Sastanak uređivačkog odbora

Hrvatski glasnik br. 131 prihvaćen je sa zapaženim zanimanjem i uz pohvale od čitatelja, kako po zanimljivim temama, tako i po uspješnom dizajnu i tehničkoj opremljenosti. Planirano je da novi broj izađe iz tiska početkom svibnja, za koji su odabrane „udarne“ teme.

18. 4. 2016. Revija tradicijske odjeće

Na poziv Hrvatske matice iseljenika prijavili smo našu predstavnicu na Reviju tradicijske odjeće i za izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji, koja će se održati u Tomislavgradu u razdoblju od 28. lipnja do 3. srpnja. Naše Društvo na Reviji će predstav-

Marin Čaveliš iz Podgorice, Ilko Marović iz Kotora, a zbog zauzetosti nisu bili prisutni Vladimir Marvučić iz Bara i Ljerka Sindik iz Kotora te zbog bolesti Sanja Crnić iz Herceg Novog. Međutim, svi oni su upoznati s materijalom i dostavili su pismenim putem svoja mišljenja o svim točkama dnevnoga reda.

ljati Aleksandra Milović iz Bara u barskoj nošnji.

19. 4. 2016. Sastanak u Općini Herceg Novi

Predsjednica Općine Herceg Novi Nataša Aćimović pozvala je predstavnike HGD CG na dogovor o usuglašavanju teksta na spomen-ploči sv. Leopoldu. U razgovorima su sudjelovali Tripo Schubert, Vicko Martić, Mladen Ivanović, Tamara Lepetić i Nataša Martić. Schubert je predao dopis Kotorske biskupije kojim je dana suglasnost na mjesto gdje bi se postavila ploča i predložen tekst. Očekuje se odluka Skupštine Općine Herceg Novi.

26. 4. 2016. Sastanak Savjeta HGD CG

Članovi Savjeta su predsjednici podružnica, a predsjedavajući je predsjednik Društva. Na sastanku su bili prisutni

*SJEĆANJA UVAŽENOG VATERPOLSKOG POSLENIKA
I ZALJUBLJENIKA U VITEŠKI VODENI POLO*

(8)

VIJEK VATERPOLA U KOTORU

Sve ono što iz moga pera bude napisano, a vezano za ovu temu, baziraće se isključivo na mom prisjećanju priča pokojnih aktera, ili, pak, mojoj participaciji u nekim dešavanjima

---

Piše: **Dragan Đurčić,**
umirovljeni vaterpolski poslenik

U prethodnih sedam nastavaka pisali smo, uglavnom, o dvadesetogodišnjoj uspješnoj „Mirovoj eri“ u kotorskom vaterpolu. To je bilo vrijeme stvaranja „Primorca“ u jedan od četiri stuba jugoslovenskog vaterpola i početak „osvajanja Evrope“. No, taj period, iako respektabilan i obećavajuće potencijalan za ostvarenje velikih djela, ne karakteriše osvajanje velikih trofeja i zadovoljenje nezasićenih apetita kotorske vaterpolo publike, već ostaje kao dobra škola kako se od provincijskog kluba, mukotrpnim i temeljitim radom, uprkos mnogim afericama i nezadovoljstvima, stvaraju preduslovi za dostizanje „vaterpolskog Olimpa“. O tome ćemo pisati u narednim nastavcima, koje možemo podvesti pod radni naziv „**Pavlova era**“. I najpovršnijim poznavateljima kotorskog vaterpola odmah će biti jasno o kome je riječ. Naravno, o Pavlu Vičeviću, jednoj od legendi kotorskog vaterpola, plivanja, fudbala (i velikog i malog)... Ovdje, ipak, govorimo samo o vaterpolu. Igrač „samonastao“ u Primorcu, kojeg nikad, od pionirskih dana do penzionisanja, nije napuštao. Uporni i veliki igrač, koji je dogurao i do „B“ reprezentacije Jugoslavije, što je u to vrijeme zaista bio veliki uspjeh. Svima nam je ostalo u sjećanju njegovo plivanje za loptu na početku četvrtina. Mislim da je bio u tome najuspješniji u Primorcu, a možda i u Jugoslaviji. Tačno je da je u Primorčevim ekipama bilo i brzih plivača (recimo, Fičo, Đoko...), ali njihove „prvotimske karijere“ su bile mnogo kraće od Pavlove. Igračku karijeru je, bez ljutnje, završio kao rezervni golman („za slučaj potrebe“), u periodu dok se ta pozicija još nije bila stabili-

zovala u „Primorcu“. Karijeru je nastavio kao trener mladih kategorija „Primorca“ i reprezentacije Crne Gore. Naravno, nismo zaboravili ni njegovu „prinudnu godinu“ (1966-tu) na klupi „Primorca“, kada je uspio i da sačuva prvoligaški status.

U ovim nastavcima akcenat ćemo staviti na njegov trenerski rad i učinak u VK „Kotor“. Krenimo...

1979. godina – I liga – IV mjesto (od dvanaest); Kup SFRJ – polufinalni turnir.

Bojan-Bobo Bijelić, Vladan-Bunjo Dudić, Zoran Gopčević, Stojan Kostić, Zoran-Ljuti Kovačević, *Milorad Krivokapić*, Vesko Marković, *Andrija Popović*, Petar Porobić, Milivoj Radulović, Dragan-Šako Samardžić, Želimir-Pura Uljarević, Slobodan Vičević; trener Pavle Vičević.

Iz sastava ekipe vidljivo je da je Pavle ukazao povjerenje omladincima (Bobo, Bunjo, Ljuti) iz svog pogona, da je u ekipu vratio i provjerenog Miška, te da je zamolio Sloba da odigra dio sezone. To je sve, uz ogromne poteškoće, o kojima ćemo pisati, dovelo do neočekivanog visokog plasmana u I ligi. U Kupu SFRJ, ekipa nije imala snage da preskoči polufinalni turnir. Ukratko, uspješan Pavlov start na klupi VK „Kotor“.

Inače, 1979. godina za Kotorane je bila „istorijska i prelomna“. To je godina katastrofalnog zemljotresa (15. aprila) i svih muka na koje takva prirodna kataklizma stavlja narod. Nije ni čudo što se naša generacija, za razliku od prethodne koja je vrijeme dijelila na „prije i poslije rata“, opredijelila na aktuelniju razdjelnicu „prije i poslije potresa“. Mnogo je karte i tinte potrošeno na lične i kolektivne štorije pune patnji, borbi za samoodržanje,

optimizma, ponekog razočarenja („nekom zemljotres, nekom dobrotres“)... Naravno, vaterpolskim post-potresnim mukama nije bilo kraja, a o tome smo dužni da pišemo. Mali zatvoreni bazen, zajedno sa svojim vlasnikom – Hotelom „Fjord“, svršio je „šoto tera“, ljetni bazen značajno rovinat; riječju – u Kotoru više nije bilo uslova za bavljenje vaterpolom! Morali su se tražiti privremeni modaliteti opstanka. Srećom, proradila je jugoslovenska solidarnost sa žrtvama zemljotresa u Kotoru. Mnogi klubovi ponudili su svesrdnu pomoć – među njima prednjačili su dotadašnji veliki konkurenti i rivali: Jug, Solaris, Partizan, Mladost... Nisu bili rijetki ni pojedinci koji su smatrali svojom dužnošću da pomognu kotorski klub. Svima im veliko Hvala!

Za ovu priču, čini mi se da je ipak najvažnije i najinteresantnije pomenuti dvonedjeljni boravak prve ekipe VK „Kotor“ na Rijeci. Domaćin „Primorje“ je u svakom smislu bio pravi domaćin. U tome je prednjačio Zdravko-Ćiro Kovačić, legendarni golman jugoslovenske reprezentacije, a tada na funkciji direktora „Jugolinije“. Podsjetimo se da je Ćiro Kovačić slovio za najboljeg golmana svijeta pedesetih godina XX vijeka, te da je 1984. godine, kao prvi Jugosloven, „ostavio otisak noge“ u Kući slavnih sportista Svijeta! Boravak na Rijeci, povremeni izleti u Trst i druge dogodovštine, uz redovni trening, kao da su ublažavale kotorsku stvarnost, koja nije izlazila iz glava tih mladih ljudi.

U poslovima oko zbrinjavanja građana i otklanjanja neposrednih šteta od potresa uključili su se i vaterpolisti. Spomenimo samo dva primjera – Ivan Županović je u okviru Opštinskog štaba civilne zaštite mobilisan kao najod-

Pavle Vičević

govorniji za smještaj stanovništva u Opštini Kotor. Samim tim, morao je da smanji svoje predsjedničke aktivnosti u organizaciji I FINA kupa; Milivoj Radulović je dobio visoko priznanje Predsjednika Tita – medalju za požrtvovanje i hrabrost.

Prva prvoligaška utakmica te sezone igrala se u Kotoru na improvizovanom plivalištu 10. juna. Koja je to trebala biti simbolika – KOTOR – PRIMORJE! Dojučerašnji sparing partneri na Rijeci. Prepuno gledalište, željno vaterpola. Poluvrijeme, nakon uzbudljive i superiorne, ali neefikasne igre domaćina završilo je neriješenim rezultatom (2:2). U 45 sec III četvrtine, Porobić pogađa prečku i lopta pada na gol liniju, sudija daje znak da se igra nastavi, jer golni sudija nije reklamirao pogodak, jedan „neodgovorni“ navijač preskače ogradu, nasrće na sudiju Željka Klarića i udara ga u glavu. U gledalištu nevjerica i tajac. Sudija, shodno Pravilima, prekida utakmicu, piše se službeni protokol, dis-

ciplinska prijava... Postiđeni gledaoci, nakon nekog vremena iščekivanja i iščuđavanja, mire se sa istinom i napuštaju bazen. Poslije toga, problemi i muka prelaze na mene. Na dežurstvu sam u Kancelariji VSJ u Beogradu. Redovno je kolo, primam izvještaje delegata, faksove, izdajem naloge, upoznajem sredstva informisanja o rezultatima tog kola... Zazvoni telefon, javlja se Đuro Kolić, delegat utakmice Kotor-Primorje. Umjesto uobičajenog „zdravo Zorane, kako si...“ (ni do današnjeg dana ne ide mi u glavu zašto me Đuro oslovljavao sa „Zorane“, mada je nepogrješivo znao i pisao „Dragan“!), uslijedilo je mučno i po dubrovački otezano „...u Kotoru ti je utakmica prekinuta...“, uz temeljito i detaljno obrazlaganje svih detalja. Očigledno ga je poremetio moj šok i dobri moj Đuro me počeo tješiti i uvjeravati da je domaćin preduzeo sve radnje na nebezbjednom plivalištu i da incident nije posljedica nikakve režije ili organizovanog divljanja, već naprosto neuravnotežen potez „neodgovornog gledaoca“. Napomenuo mi je da će on razgovarati sa „disciplinskim sucem“. Faks se užario primajući silnu dokumentaciju! Što sada uraditi? Najlakše je registrovati utakmicu službenim rezultatom, proslijediti prijavu nadležnom disciplinskom sudiji, ali kako se izvući iz istine da se na dobročinstvo Riječana odgovorilo zlom radnjom!? Od tog pritiska nisam mogao pobjeći. Osjećao sam potrebu da se javim Čiru i pokušam mu se izviniti. Onom istom Čiru koji je bio izvrstan domaći kotorskom klubu petnaest dana i onom Čiru sa kojim sam proveo sedam nezaboravnih dana na FINA kupu. Nisam imao snage da to uradim telefonom. Sakrio sam se iza karte i napisao mu par ličnih rečenica.

Poslao sam to faksom. Nakon nekih pola ure, sa druge strane telefonske linije obavijestila me sekretarica da bi direktor „Jugolinije“ želio da razgovara sa mnom. Nakon uspostavljanja veze, poprilični tajac i lagani jecaj. Dobri naš Čiro jedva je dolazio do riječi, tješio me i tražio milost za izgreznika...! Kao da su se zamijenile uloge krivca i žrtve? Dok sam ja iskazivao gnušanje i žaljenje, Čiro je govorio: ti si još mlad i ne shvataš da se ljudi u kriznim momentima ponašaju izvan razuma, da je „šport šport, a život život“ ...!

Epilog svega je bio: utakmica je registrovana službenim rezultatom 0:5, prvostepeni sudija je kaznio domaćina zabranom igranja uz prisustvo publike na 5 (pet) utakmica, drugostepeni disciplinski sud je tu odluku preinačio na samo 1 (jednu)!, uz obrazloženje da su na tome insistirali rukovodstvo utakmice i gosti!? A ja sam napokon shvatio da se veliki sportista i sportski radnik postaje samo ako si veliki čovjek! Kao Čiro, Đuro, Žele... i mnogi ini!

Ovaj incident, koji bi u normalnim prilikama bio žestoko sankcionisan, svrstao se u kolateralu potresa, kako bi rekli moderni političari. VK „Kotor“ nije imao većih posljedica, osim gorčine u ustima zbog bespotrebnog incidenta. Srećom, to nije isuviše negativno uticalo na ekipu, pa je na kraju osvojeno, neočekivano, visoko IV mjesto u I ligi.

„Nomadska sezona se nastavila“. Lijepo je bilo mijenjati sredine, ali je to ipak uticalo na spremnost i uigranost ekipe.

Kup SFRJ – polufinalni turnir kao da je bila prava mjera nedovoljno spremne ekipe.

Seniorska ekipa, bez reprezentativaca, osvojila je turnire u Sirakuzi i Peskari (organizator komunistički list „Unita“).

A što se dešava sa „katorskim vaterpolo dvojcem“ na čelu Vaterpolo saveza Jugoslavije?

Početkom godine Predsjedništvo VSJ je potvrdilo odluku Arbitražne komisije o prelasku Dordža Popovića iz VK „Kotor“ u VK „Partizan“. U stvari, odbacilo je zahtjev za zaštitu zakonitosti Registracionog pravilnika, kojeg je podnio predsjednik Ivan Županović. Katorski vaterpolo establišment ogorčen je takvom odlukom.

Na nivou vaterpolo organizacije aktiviran je, kod političara već aktuelan, princip „jednogodišnjeg (čitaj: listopadnog!) mandata“ na rukovodećim funkcijama u Jugoslaviji. Iako je protiv takve primjene u sportu bio protivan Vidoje Žarković, tada potpredsjednik Predsjedništva SFRJ (drug Tito je bio doživotni predsjednik Predsjedništva SFRJ, a potpredsjednici su se, kao predstavnici federalnih jedinica, imenovali sa jednogodišnjim mandatom). Odakle mi to? Naprosto, na koktelu kojeg smo obavili u Hotelu „Metropol“ povodom organizacije Prvog FINA kupa u vaterpolu, drug Vidoje je to apodiktčki kazao, odgovarajući na Mirovo pitanje što o tome misli. Možda širem čitateljstvu nije poznat dio iz biografije Vidoja Žarkovića – on je bio dugogodišnji generalni sekretar Plivačkog saveza Jugoslavije iz kojeg se iznjedrio i VSJ 1971. godine, te je bio rado viđen gost na vaterpolo manifestacijama. No, inicijatori (čitaj: VK „Partizan“) bili su uporni, pa je krajem godine Ivana Županovića na funkciji predsjednika VSJ zamijenio Celestin Sardelić, predsjednik Vaterpolo saveza Hrvatske. Ivica ostaje kao član Predsjedništva VSJ i Predsjedništva JOK (Jugoslovenski vaterpolo komitet).

A Miro? Pod njegovim rukovodstvom, seniorska reprezentacija osvaja CAN-AM-MEX turnir. Zemljotres ih zatiče na beogradskom aerodromu na putu za Bukurešt. Reprezentativci iz Boke to teško podnose.

Svjetska plivačka federacija (FINA) povjerila je VSJ organizaciju I FINA kupa u vaterpolu! VSJ se odlučio da taj turnir (od osam reprezentacija) održi u dva grada – otvaranje i prva tri kola u Beogradu (na Tašmajdanu), a preostala četiri kola i zatvaranje u Rijeci (na Kantridi). Beogradski dio odradila je kancelarija VSJ, a riječki poseban odbor na čelu sa Zdravkom Čirom Kovačićem. Naravno, koordinacija ova dva dijela odbora je bila izvanredna, bez ikakvih bitnih razmišljanja. U sjećanju su nam ostala noćna bdijenja po opatijskim restoranima, a naročito u „Bevandi“. Uživali smo u štorijama Čira, Coše, Salka, Orlića, Lambija, Johana, Miše Radana... Tada sam iz prve ruke saznao i „misteriju“ oko isključivanja Orlića i Salka Ivkovića iz „Juga“.

Osvojili smo III mjesto, a kao organizatori dobili komplimente u superlativu. Možda je za to zaslužan i onaj pečeni vo na Adi Ciganliji!?

Centralni sportski događaj 1979. godine u Jugoslaviji bila je organizacija Mediteranskih igara u Splitu (MIS), početkom septembra mjeseca. Koliki je značaj Država davala tom događaju najbolje govori podatak da je Pokrovitelj bio drug Tito, a na čelu Organizacionog odbora MIS drug Stane Dolanc, formalno Savezni sekretar za unutrašnje poslove, a narod mu je dodijelio epitete: „svemoćni“ i „gospodar naših života“.

Zdravko-Čiro Kovačić

Od strane VSJ, u Organizacionom odboru MIS bio je i Ivan Županović.

Split je živio za taj događaj. Izgradilo se mnoštvo sportskih objekata (fudbalski stadion i kompleks bazena na Poljudu, dvorana Gripe...), saobraćajnice, otvoren tunel ispod Marjana, rekonstruisane fasade mnogih palača i grada – riječju: Split je postao evropski grad! Od Makarske do Šibenika sve je bilo podređeno i živjelo se za MIS! Zaista je bilo naporno i lijepo biti u Splitu u septembru 1979. godine.

Mislim da je to bilo prvo veliko takmičenje u Jugoslaviji odrađeno elektronskom obradom podataka, od akreditacija, preko informisanja na sportskim terenima, do svakodnevnih zvaničnih biltena. Sve je to odradila grupa sposobnih i vrijednih mladih sportskih funkcionera na čelu sa Stjepkom Bradarićem, Žarkom Bubalom, Madlenom Svagušom, Titom Kiriginom, Ivicom Precijem... A sve su to bili ljudi od vaterpola! Kao

Milorad Krivokapić u akciji

jedan od vaterpolo šrafčića te ogromne organizacije, bio sam ponosan na činjenicu što sve Jugoslavija može uraditi u sportu!

Vaterpolo reprezentacija osvojila je **I mjesto i briljirala je na MIS-u.**

Ogroman doprinos ovom uspjehu dali su i kotorski reprezentativci – golgeter Zoran Gopčević i izvanredni golman Milorad Krivokapić.

Srećan sam zbog dva tridesetogodišnja jubileja VK „Kotor“ koja su se u aprilu navršila: 27. aprila 1986. osvojili smo Prvenstvo SFRJ, a samo par dana kasnije, 30. aprila 1986., osvojili smo Kup SFRJ. Sve smo to, s mnogim Kotoranima, proslavili 1. maja 1986. na Vrmcu.

Znam da se ponavljam, ali mi je ovo dužnost i nužnost da opetujem:

Ukoliko ovo pisanje izaziva pažnju čitatelja, apelujem na

sve vaterpolo poslenike da sa svojim priložima i komentari-
ma doprinesu stvaranju objek-
tivnije slike o Vijeku vaterpola
u Kotoru. Dosta smo dobili od

vaterpola, pa mu nešto mora-
mo i vratiti! Molim Vas!

Po želji autora,
tekst nije lektoriran.

Detalj s otvaranje Mediteranskih igara u Splitu 15. rujna 1979. godine, pred 50000 gledatelja

Predstavnik HNV-a u Savjetu za dijasporu - Marin Čaveliš

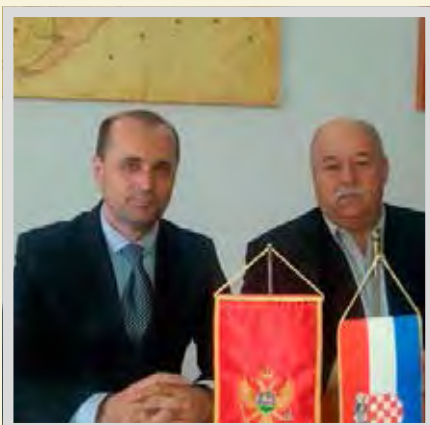

Izvršni odbor HNV-a jednoglasno je odlučio da će predstavnik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, odnosno Hrvatskoga savjeta u Crnoj Gori u Savjetu za dijasporu odnosno suradnju s iseljenicima biti Marin Čaveliš, koordinator Odbora za znanost i informatiku HNV-a, član HGD-a Kotor i HGI-ja. Gospodin Čaveliš je i član Radne grupe za izradu prijedloga Nacrta Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola.

Savjet za suradnju s iseljenicima formira Vlada Crne Gore, a predstavlja

savjetodavno tijelo koje sudjeluje u kreiranju i provedbi Strategije, Akcijskog plana za realizaciju Strategije, kao i ukupnih aktivnosti suradnje s iseljenicima. Njegovo formiranje od iznimnog je značaja za područje iseljništva. Uz predstavnike tijela državne uprave, općina i drugih institucija i organizacija, u Savjet su predloženi i kandidati iz iseljeničkih organizacija, kao i iz reda istaknutih javnih osoba.

Radni posjet Hrvatskome nacionalnom vijeću

Ministar za ljudska i manjinska prava dr. Suad Numanović posjetio je 2. travnja Hrvatsko nacionalno vijeće i tom prilikom razgovarao s predsjednikom vijeća, gospodinom Zvonimirom Dekovićem, o aktivnostima koje ovaj nacionalni savjet provodi na unapređenju i promociji očuvanja nacionalnog, jezičnog i kulturnog identiteta pripadnika/ca hrvatske nacionalne manjine.

Ministar je naglasio važnost uspješne suradnje Ministarstva, nacio-

nalnih savjeta manjinskih naroda i Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina. Također je istaknuo da rezultati zajedničkog djelovanja jedino mogu biti mjerljivi benefitima koje pripadnici/e manjinskih naroda osjećaju. On je zahvalio Hrvatskome nacionalnom vijeću na aktivnoj suradnji u zakonodavnome dijelu u području zaštite i unapređenja prava manjinskih naroda. "Doprinos predstavnika/ca manjinskih naroda u ovome dijelu od posebnog je značaja, posebice u procesima europskih i euroatlantskih integracija Crne Gore, kada imamo jasnu obvezu da nam zakonodavni okvir bude kompatibilan s međunarodnim standardima", naglasio je Numanović.

Deković je istaknuo značaj dobre suradnje koju i ovaj nacionalni savjet ostvaruje s resor-

nim Ministarstvom. On je, također, pohvalno govorio i o suradnji s Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina te objasnio da je komunikacija s ovom institucijom poboljšana, što će nesumnjivo dati vidljive rezultate na polju promocije i očuvanja baštine i ove nacionalne manjine.

Na sastanku je razgovarano i o izvještaju utroška sredstava vijeća za 2015. godinu, kao i ključnim aktivnostima čiju realizaciju ovaj nacionalni savjet planira u tekućoj godini.

Krajem lipnja pravac Krivošije ili Cuce!

Već zamišljam naša jutra na svježem planinskom zraku. Budim se uz cvrkut ptičica, suprug smrknuta lica mrmlja kako su turisti manje naporni od muha i komaraca, a dječica se pokrivaju jastukom po glavi, moleći i nas i ptičice za malo tišine

Napisala:
Snježana Akrap- Sušac

Sve je počelo čitanjem ožujskog broja „Hrvatskog glasnika“. Naime, urednica je spomenula kako je uplovljavanjem broda „Berlin“ počela sezona. Naglo sam problijedjela, a pred očima mi se stvoriše stotine turista. Gužva, ne možeš na miru popiti kavu, posvuda „palice“ za samofotografiranje ili modernije za „selfi“ (ako u jednoj rečenici ne upotrijebiš makar tri engleske riječi, onda si seljačina kojeg svi gledaju sa sažaljenjem). Ljudi, taj nam se tsunami približava i što nam je činiti? Ja sam odlučila, tj. gotovo odlučila: krajem lipnja pravac Krivošije ili Cuce! Objavljujem kapitulaciju! Lipanj i rujan bit će mi posve dovoljni za kupanje, a dva najtoplija mjeseca provest ću s obitelji među pastirima. Možda ovo nisam smjela ovako javno priopćiti jer bi mase mogle slijediti moj primjer. Nadam se da neće; još nije postalo otmjeno spavati blizu štale i umjesto Chanella mirisati kravlje balege.

Već zamišljam naša jutra na svježem planinskom zraku. Budim se uz cvrkut ptičica, suprug smrknuta lica mrmlja kako su turisti manje naporni od muha i komaraca, a dječica se pokrivaju jastukom po glavi, moleći i nas i ptičice za malo tišine. Ne dam se smesti!

Veselim glasom pozivam ih na doručak. Sve ukusno i zdravo! To ih je malo razveselilo. Zadovoljstvo je trajalo koliko i doručak. Kad su djeca shvatila da trebaju dva mjeseca biti bez interneta, objavili su nam rat. Prvo su pola sata neutješno plakali, a onda su se počeli pakirati s namjerom da se pješice vrate doma. Suprug i ja smo bili izloženi nizu ucjena: od toga da više neće učiti pa do toga da će nas prijaviti centru za socijalni rad zbog maltretiranja, tj. mobinga, kako bi se danas reklo.

Dobro sam parirala djeci sve dok šokirana nisam shvatila da im se suprug polako priklanja. Njemu je bi nezamisliv život bez televizora. Valjda je mislio da će visiti s grane i crpsti energiju iz majčice ze-

mlje! Udružili su se i počeli ismijavati moje ideje da čitamo, igramo društvene igre, a posebice da sami pravimo sir i neke druge proizvode. Vrlo brzo sam postala i nekulturna mama koja će propustiti tolike koncerte, predstave, izložbe... Pitali su me smije li uopće jedna profesorica uskratiti sebi duhovnu hranu.

Nisam šutjela, ali su kao nikad na sve imali odgovor! Tako su prepune plaže postale stječišta različitih kulturnih miljea. Gradske gužve postale su potvrda naše urbane pripadnosti, dokaz da nismo provincija. Ta su djeca i njihov otac nekim čudom postali gorljivi ljubitelji umjetnosti. Na kraju bi me natjerali da se predam i prihvatim činjenicu da „oni vole more...“

Vratili bismo se prije večeri. Vidim sliku našega dnevnog boravka: muž zadovoljno gleda televizijski program, djeca ne čuju kad im se obraćam jer imaju slušalice, ali me svi primijete kad u najljepšoj haljini, dotjerana, okrenem prema njima papir na kojemu piše:

„Hladnjak je pun zdrave hrane. Poslužite se, a ja se idem duhovno uzdizati.

Voli vas vaša profesorica!“

Poštovana urednice Tijana,
veselim se svemu što najavljujete za predstojeću sezonu. Nazočit ću većini događanja. Kažem većini jer smo u obitelji našli kompromis - dva vikenda mjesečno provest ćemo na Krivošijama!

„Dosta mi je bilo i kupanja,
Sunčanja, gnjavaže...
Sačuvaj me, Bože,
Sačuvaj me, Bože,
Naročito plaže...”

NEŠTO POSVE OSOBNO:

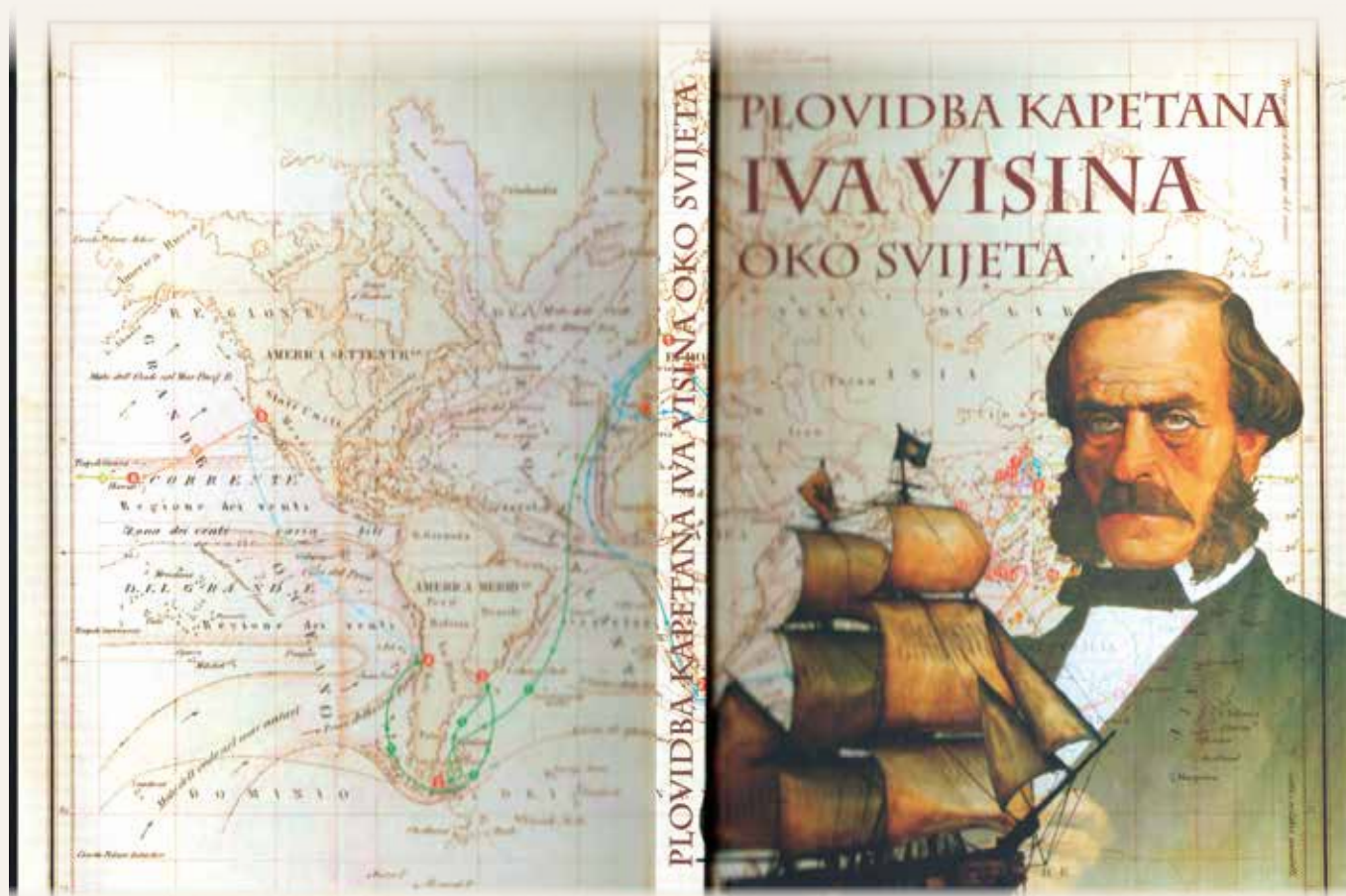
Miluje me val

Za jedan dan
Dok miluje me val
Kad dragi sjedne
Kraj mene na žal
Kad ne znam
Je li more ili dragi
Podario mi san
Ljepotom i ljubavlju
Obasjan
Izdržat ću sve nevere
Izdržat ću sve nevjere
Na odlasku reći:
„Sanjah krasan san!”

Pomorski muzej Crne Gore Kotor, obilježavajući jubilej 210 godina rođenja kapetana Iva Visina, promovirao je drugo izdanje knjige „PLOVIDBA KAPETANA IVA VISINA OKO SVIJETA” autora Petra Palavršića i Slavka Dabinovića, na engleskom jeziku.

Pothvat Iva Visina

Don Niko Luković u „Glasu Boke“ iz 1934. godine kaže za Visina da je bio „neustrašivi moreplovac, čije je putovanje zadivilo pomorske krugove i austrijske vlasti onoga doba i predstavlja jednu sjajnu stranicu historije našeg pomorstva“.

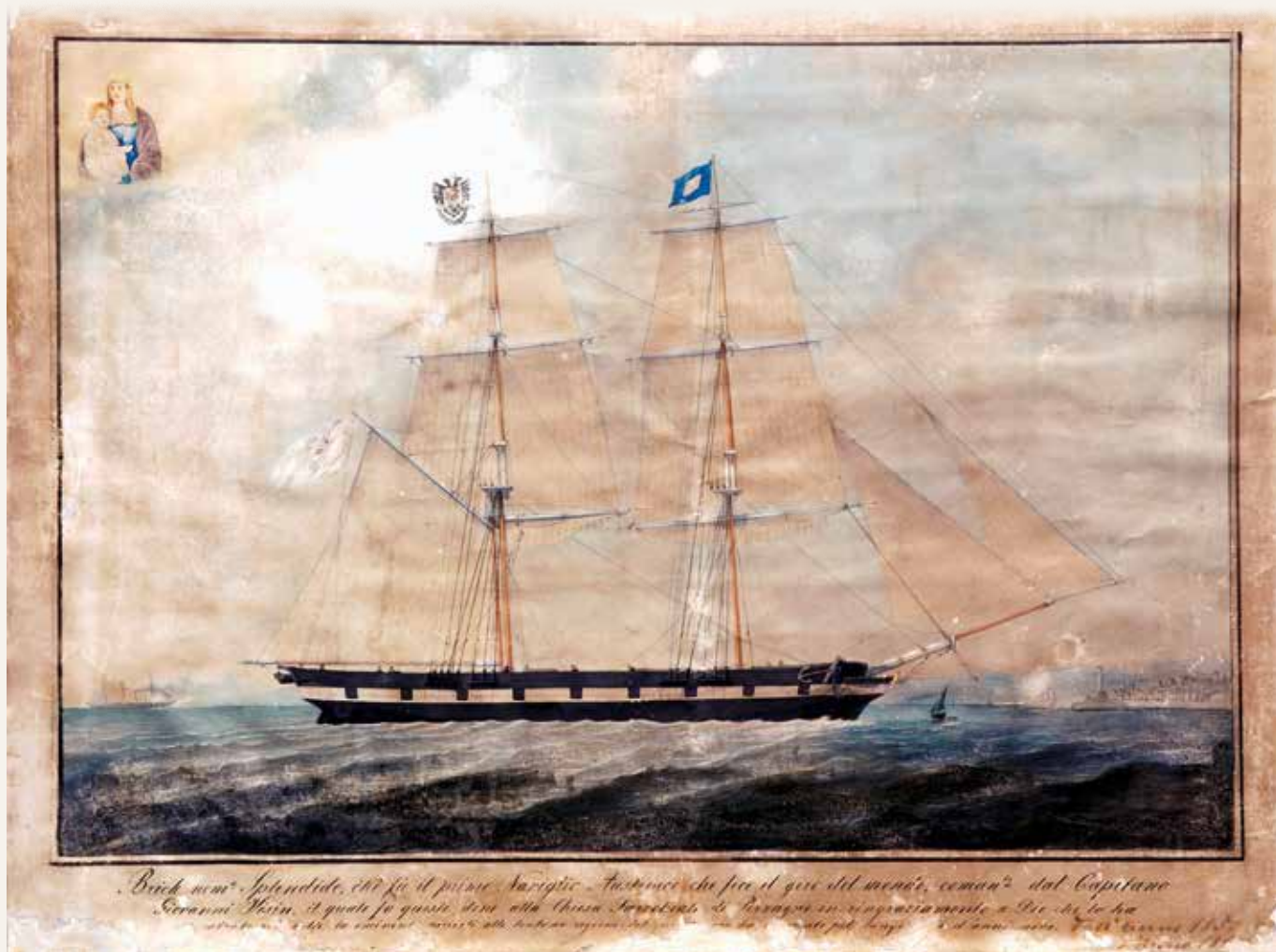
**Priredio:
Tripo Schubert**

Knjigu „Plovidba kapetana IVA VISINA oko svijeta“ predstavili su kustosica Radojka Abramović, povjesničarka umjetnosti i kapetan Vjeko Radimir.

„Novo izdanje knjige obogaćeno je svim raspoloživim arhivskim podacima koji su do sada bili nepoznati široj čitalačkoj publici; dokumentacijom Arhiva, Lučke uprave Rose, podacima iz Godišnjaka ‘Annuario Marittimo’ od 1854. do 1897. godine. Korišteni su i Regesti marittimi Croati, Padova, iz 1985. godine, autora Nikole Čolaka, podaci Istorijskog arhiva Herceg Novog, tako da su u knjizi prepravljeni čak i neki sitni detalji ve-

Promotori Knjige

Brik Splendido, akvarel iz Bogorodične crkve na Prčanju

zani za Visinov tačan datum rođenja, godinu polaganja kapetanskog ispita, mjesto polaganja ispita za zvanje kapetana itd. Ono što ovo izdanje čini potpunijim i privlačnijim je i tekst obogaćen slikama luka XIX. vijeka, pomorskim kartama, planovima i vedutama gradova, i kao kruna svega, knjiga je prevedena na engleski jezik. Knjigu je prevela mlada profesorica engleskog jezika mr. Ana Brdar. Prevod knjige na engleski jezik od velike je važnosti za mladi pomorski naraštaj jer će na engleskom jeziku, koji će im biti neophodan u praksi na brodovima, prateći rute kap. Visina, savladati brojne geografske pojmove i nazive, pomorsko-navigacionu, oceanografsku i meteorološku terminologiju. Zenit velikih geografskih otkrića bilo je razdoblje od polovine petnaestog do polovine šesnaestog vijeka. Ovo zlatno doba zaokruženo otkrićem Amerike označilo je sasvim izmijenjenu sliku svijeta, progres u poznavanju geografije, astronomije, ali i sasvim izmijenjene društveno-političke odnose, nova demografska i privredna kretanja, upoznavanje novih kultura i kontinenata, nametanje velikih evropskih pomorskih država Portugalije i Španije, kasnije Holandije, Engleske i Francuske, kao kolonijalnih sila, što je ujedno označilo kraj srednjeg vijeka i početak novog doba. Dakle, Novo doba i Novi svijet. Velika pomorska putovanja i otkrića, od ogromnoga geopolitičkog značaja, ponos su zaljubljenika u pomorsku prošlost jer se zna za ogromna samoodricanja proslavljenih morskih hodočasnika (spomenimo Kolumbovo otkriće Amerike, tri putovanja Džejmsa Kuka, pomorske podvige Vaska de Game, Bartolomeja Dijaza, Magelanov put oko svijeta.) Dugovjekovna plovidba svijetom jedrenjaci-

Ivo Visin

ma pri kraju zenita jedrenjaka, poput svijeće koja se na zalasku najljepše rasplamsa, ili sunca koje je najintenzivnije na zalasku, krunisana je Visinovim podvigom, a njegovo putovanje uvršteno u evropski najslavnije pomorske podvige“, rekla je uz ostalo Radojka Abramović.

Abramović je svojim izlaganjem opisala plovidbu Iva Visina od početne luke Antwerpena pa do krajnjeg odredišta - luke Trst.

Vizin je naručio jedrenjak tipa brik kod najpoznatijega riječkog brodograditelja An-

drije Zanona. Impresioniran ljepotom broda, nazvao ga je „Splendido“ (Sjajni). Bio je dug 30 m, s 311,5 tona nosivosti, s dva jarbola, s križnim jedrima i dva topa.

Svoje putovanje oko svijeta Visin je započeo u veljači 1852. godine iz luke Antwerpen za Valparaiso (tada daleki Čile), s deset članova posade. Uz kapetana Vizina, s Prčanja je bio i noštromo (vođa palube) i poručnik Federiko Belavita. Ivo Visin bio je pomorac snažnog autoriteta, izvrstan navigator, a imao je vrlo jak ego, nevjerovatnu ambiciju,

visoko samopouzdanje. Znao je dobro u kakvu se avanturu i rizik upušta pa je prilikom isplovljavanja poslao poruku svom rođaku, poznatom brodovlasniku Špiru Visinu: „Ili slavniji i bogatiji od tebe, ili mrtav.“ Kod rta Horn, poslije višednevne borbe s olujnim morem, briku „Splendido“ lomi se glavni jarbol pa se morao vratiti u Montevideo, da bi nakon dva mjeseca otplovio za San Francisco, baš u vrijeme kada Kaliforniju trese „zlatna groznica“ pa ga sva posada napušta, ostaje jedino vjerni Belavita. Kada je kompletirao novu posadu, nastavlja putovanje za Honolulu, pa Australiju, između filipinskih i indonezijskih otoka i vodama Kineskog mora i Sundskih otoka do obala Kine.

Nakon šest godina plovidbe po Pacifiku, prebrodivši mnoge navigacijske teškoće, tajfune, pa i gusare, kreće ka Rtu Dobre Nade pa na kraju uplovljava u luku Plimut jer je ta luka blizu Antwerpena, odakle se uputio na neizvjestan put.

Na svoje posljednje putovanje krenuo je 11. 7. 1852. godine iz Plimuta, a u Trst je doplovio 30. 8. 1859. godine. Ivo Visin prešao je u 30 obavljenih putovanja više od 100.000 nautičkih milja, 1.440 dana na moru i 1.317 dana u lukama, ukupno 7 godina, 6 mjeseci i 19 dana. Povratak kap. Vizina u Trst pobudilo je veliko zanimanje javnosti jer je to bio prvi brod pod austrijskom zastavom, bokeljski brod s vlasnikom i kapetanom Ivom Vizinom, koji je otkrićem novih pomorskih ruta unaprijedio razvoj austrijskih trgovačkih veza s Azijom i Australijom. Svi brodovi koji su se prilikom Visinova uplovljavanja zatekli u tršćanskoj luci srdačno su, oglašavanjem brodskih sirena, pozdravili dolazak „Splendida“.

Federiko Belavita

Kapetan Vjeko Radimir u svom izlaganju posjetiteljima iznio je na zanimljiv način, komparirajući današnje vrijeme plovidbe s onim iz vremena Visinovih putovanja, veličinu Vizinova uspjeha, plovidbe oko svijeta.

Na prijedlog Ministarstva financija car Franjo Josip odlikovao je Iva Visina i Federika Belavitu. Na svečani način, dana 31. 7. 1860. godine, u Trstu na ratnom brodu-fregati „Belona“, koja je za tu svr-

hu bila doplovila u tršćansku luku, kapetanu Visinu predana je **počasna bijela zastava Merito Navali**, s viteškim križem reda Franje Josipa, a Belaviti „zlatni križ za zasluge“, kao i brevet kapetana duge plovidbe.

Ivo Visin bio je predložen i za crvenu počasnu zastavu koja se daje za ratne zasluge zato što je 1853. u blizini kantona u Kini s uspjehom odbio napade četiriju gusarskih brodova.

Počasna bijela zastava utemeljena je carskim patentom dana 16. travnja 1850. godine. Dijeli se u dvije klase: bijelu i crvenu. Duga je i široka četiri metra. Bijela ima na svilenom polju carski grb sa zlatnim natpisima: s jedne strane „Merito Navali“ (za pomorske zasluge), a s druge strane „Viribus Unitis“ (zajedničkim snagama). Davala se pomorskim kapetanima koji bi s uspjehom prvi otvorili nove trgovačke veze s dalekim krajevima ili bi se uopće na svojim putovanjima pokazali zaslužnima za unapređenje plovidbe i pomorske trgovine. Kapetan odlikovan ovom zastavom imao je pravo da je izvjesi na stražnjem jarbolu (albero di maestra) svoga broda. Austrijski ratni brod ili tvrđava trebali su ga pozdraviti s istim brojem topovskih hitaca s koliko je on pozdravio ratni brod ili tvrđavu. Prilikom davanja počasne zastave postupalo se vrlo oprezno i strogo tako da je Visin bio prvi i jedini pomorac kome je to visoko odlikovanje bilo dano.

Počasna crvena zastava imala je iste ukrase kao i bijela s natpisom „Fortitudini navali“ (za pomorsku hrabrost). Davala se pomorskom kapetanu trgovačke mornarice za herojsko djelo na moru u vrijeme rata. Jedini čovjek koji

je dobio ovu zastavu bio je pomorski kapetan Anton Celestin Ivančić iz Malog Lošinja.

Počasna zastava Merito Navali

Ivo Visin proglašen je počasnim građaninom grada Trsta.

Nakon povratka u rodni Prčanj najprije je bosonog otišao do Bogorodičina hrama u brdu nad mjestom, zahvalio je Bogorodici jer je smatrao da je za zasluge na moru najzaslužnija ona, kao i za to što se živ vratio u mjesto svog rođenja. Bogorodici Putevoditeljici ne-

brojeno puta molio se tijekom čitavog putovanja. Crkvi je poklonio nekoliko bogoslužnih predmeta, u knjizi se nalazi fotografija ornata, dar Iva Vizina crkvi. Zatim se pozdravio sa svojim najbližima. Ivo Visin prodao je slavni brik „Splendido“ 1860. g. i kupio 1862. g. trojarbolni jedrenjak tipa bark „Splendido“. Bark „Splendi-

do“ potonuo je 1868. godine pokraj otoka Unije - Kvarnerski zaljev. Iste te 1868. godine umire i Ivo Vizin pa izgleda da se i brod sudbonosnog imena „Splendido“ vezao uz život i smrt svoga kapetana. Pokopan je na Prčanju, gdje je i rođen, ispred stare Bogorodičine crkve.

Od materijalnih ostataka vezanih uz Visinov pothvat na moru u hramu Rođenja Bogorodice na Prčanju čuva se originalni portret kapetana Iva Vizina s natpisom vezanim uz njegov pothvat, originalni portret Federika Belavite, rad talijanskog autora Olivettija, počasna bijela zastava „Merito Navali“ koju je od njezina utemeljenja 16. travnja 1850. pa sve do pada Austrije dobio jedino kap. Visin, kutija u kojoj je originalno pohranjena zastava, Visinov orden reda Franje Josipa, slika brigantina „Splendido“, brončana bista kap. Visina ispred Bogorodičina hrama, rad Luke Tomanovića, ploča postavljena na pročelju rodne kuće kap. Iva

Visina. U Pomorskom muzeju nalazi se kopija originalne diplome s Prčanja vezana uz dobivanje počasne zastave „Merito Navali“, portret kap. Iva Vizina, studentski rad Vaska Lipovca, po uzoru na originalni portret s Prčanja, također njegov rad, akvarel jedrenjaka „Splendido“, model brika „Splendido“, rad Miroslava Štumbergera, portret Federika Belavite, rađen po originalu s Prčanja, amaterski rad Tomislava Cike, model brika „Splendido“, rad Pera Gračanina, stranica novinarskog članka iz časopisa „L'Osservatore Triestino“, reljef u bronci s dopojasnom figurom kap. Visina i jedrenjakom „Splendido“ u pozadini, Lipovčev rad, dio cje-

Kutija u kojoj se čuvala zastava Merito Navali

line od ukupno šest reljefa - djela velikog skulptora i slikara Vaska Lipovca, dvije slike, Tršćanska luka iz 1871. - platno našega najuglednijeg marinista XIX. vijeka Vasilija Ivankovića. Na velikoj kompoziciji sa slikama prćanjskih jedrenjaka u vlasništvu porodica Visin i Florio, autora Vasilija Ivankovića, nalazi se uz ostale brodove nava „Libertas“, koju je u zajednici s kapetanima Tripom i Ilijom Florio kupila supruga kapetana Špira Visina, Karolina Visin. Čuva se i jedina fotografija Iva Visina, gdje je s ordenom Franje Josipa, okačenom na reveru kaputa, fotografiran u svečanom, građanskom odijelu, stojeći prislonjen u ateljeu uz fotelju s duborezom i ukrasnim detaljima, u već poodmaklim godinama, vjerojatno nešto prije smrti. Pothvat kapetana Iva Vizina nije zaobiđen ni u filateliji, gdje je jedna od omiljenih tema „Slavna pomorska putovanja“. U sklopu ove tematike Jugoslavija je u zajednici poštanskih uprava Europe (CEPT) 1982. godi-

ne izdala poštanske marke s likom kap. Vizina, marku s prikazom jedrenjaka „Splendido“ FDC kuvertu i prigodan žig, kao i maksimum kartu. Pošta Crne Gore, u povodu jubileja „200 godina od rođenja Iva Vizina“ tiska marku i FDC kuvertu s prigodnim žigom. U znak sjećanja na pothvat kap. Vizina, Pomorski muzej Crne Gore utemeljuje dodjelu nagrade „Merito Navali“ pojedincima koji su zaslužni za očuvanje bokeljske pomorske tradicije i afirmacije rada muzeja.

Brik Splendido, model uradio kap.b.b. Miroslav Štumberger

ANDES

Piše:
Neven Jerković

Fotografija broda ANDES na kotorskom sidrištu 1970. godine dovela nas je do zanimljive priče o još jednom poznatom britanskom lineru koji na svojim plovidbama svim morima svijeta nije zaboravio posjetiti našu Boku kotorsku.

Sa navoza irskog brodograđilišta Harland and Wolff u

Bio je to izuzetno komforan i udoban putnički krstaš, standarda velike luksuzne jahte i prilagođen posebno odabranim i skupim putovanjima.

Belfastu porinuta je u more 7. ožujka 1939. novogradnja 1005, jedan od najluksuznijih britanskih putničkih brodova

koji je tom prigodom dobio ime ANDES. Dogodilo se je to na samu stotu obljetnicu osnutka poznate broderske kompanije

Royal Mail Steam Packet Company, koju je u rujnu 1839. osnovao James MacQueen. ANDES je imao 25689 GT, bio dug 204 metra, a mogao je prihvatiti 403 putnika u prvom i 204 u drugom putničkom razredu te 451 člana posade. Parne turbine ukupne snage 30000 KS omogućavale su mu plovidbu brzinom od 21 čvora.

Bio je namijenjen u floti Royal Maila održavati putničko-teretne pruge iz Southamptona prema lukama istočne obale Južne Amerike.

Kako je bio porinut svega šest mjeseci prije početka Drugog svjetskog rata i kada je već postalo vidljivo da se novi svjetski ratni sukob neće moći izbjeći, ANDES je rekviri-

ran pa je brzo prenamijenio ulogu da bi do konca 1939. bio potpuno dovršen i kompletiran u veliki vojni transportni brod za prijevoz 4096 potpuno opremljenih vojnika. Cijelo vrijeme rata plovio u aktivnoj službi bez većih incidenata. Ipak, zanimljivo je istaknuti njegovo sudjelovanje u velikom konvoju brodova iz Britanije prema Fremantleu u Australiji, kojeg su u svibnju 1940 sačinjavali još i AQUITANIA, QUEEN MARY, MAURETANIA, EMPRESS OF CANADA, EMPRESS OF JAPAN I EMPRESS OF BRITAIN. U svibnju 1945. ANDES je prebacio u Oslo i norvešku Vladu u egzilu, koja se je tamo vratila iz Londona po završetku nacističke okupacije Norveške.

Završetkom rata, ANDES je 1947. vraćen vlasniku, pa ga je Royal Mail poslao još jednom u Belfast, gdje je konačno preuređen za svoju originalno predviđenu namjenu. Od 1948. započinje redovno ploviti prema Južnoj Americi kao najluksuzniji putnički brod svoga vremena. Imao je stalnu i vjernu klijentelu, posebno među bogatim Argentincima koji su poslovno ili turistički znali često putovati u London.

Nakon što je Royal Mail odlučio za ovu profitabilnu transatlantsku prugu izgraditi tri nova broda (AMAZON, ARA-

GON i ARLANZA), ANDES je u studenom 1959. posljednji put zaplovio iz Southamptona prema lukama Cherbourg, Lisabon, Las Palmas, Rio de Janeiro, Santos, Montevideo i Buenos Aires. Po povratku je upućen u nizozemsko brodogradilište De Schelde Vlissingen gdje je potpuno preuređen u brod za kružna putovanja kapaciteta prihvata svega 480 „First Class Only“ putnika. Bio je to izuzetno komforan i udoban putnički krstaš, standarda velike luksuzne jahte i prilagođen posebno odabranim i skupim putovanjima. Sredinom lipnja 1960. potpuno novi ANDES je zaplovio na kružnim putovanjima iz Floride prema Karibima.

Uspješnu karijeru izuzetnog i nesvakidašnjeg putničkog krstaša ANDES obavlja cijelo sljedeće desetljeće i plovi svim morima svijeta sa odabranim putnicima koji su sebi mogli priuštiti bogatstvo i sjaj jednog doista nezaboravnog i luksuznog putovanja. Naravno, u njima je često dolazio i u Kotor.

Nesmiljena konkurencija sve modernijih i boljih putničkih krstaša, navela je upravu Royal Maila da koncem 1970. donese odluku o potpunom prestanku aktivnosti svih njenih brodskih kružnih putovanja. U veljači 1971. ANDES poduzima svoje posljednje kr-

starenje, na kojem je prvi put u svojoj uspješnoj karijeri doživio probleme sa glavnim pogonskim strojevima. Prodan je belgijskim rezalištima brodo-

va, pa je u svibnju otplovio u Ghent gdje je u tamošnjem rezalištu Van Heyghen Freres do konca godine razrezan u staro željezo.

Andes kolovoz 1970.

Period XIII i XIV vijeka je doba definitivnog formiranja gradske komune Kotor sa svim karakteristikama razvijenog evropskog grada, sa formiranim gradskim magistratima, sudstvom, notarijatom, sa gradskim Statutom čije najstarije datirano poglavlje potiče iz 1301. godine. Na sreću, postoji sačuvan relativno veliki broj isprava, bilo u vidu pergamentskih listina sa pečatima iz ta dva vijeka ili notarskih unesaka najstarijih sačuvanih notarskih knjiga koje – istina nepotpuno – pokrivaju vrijeme od 1326. do 1337. godine, što i omogućavaju sagledavanje svih oblika života u našem drevnom gradu. Neki inserti iz tog života obrađeni su u ovom serijalu.

K A T A S T I K

zemljišnih posjeda kotorskih građana u gradskom distriktu i drugim teritorijama tokom prve polovine 14. vijeka

Piše:
Jovan J. Martinović

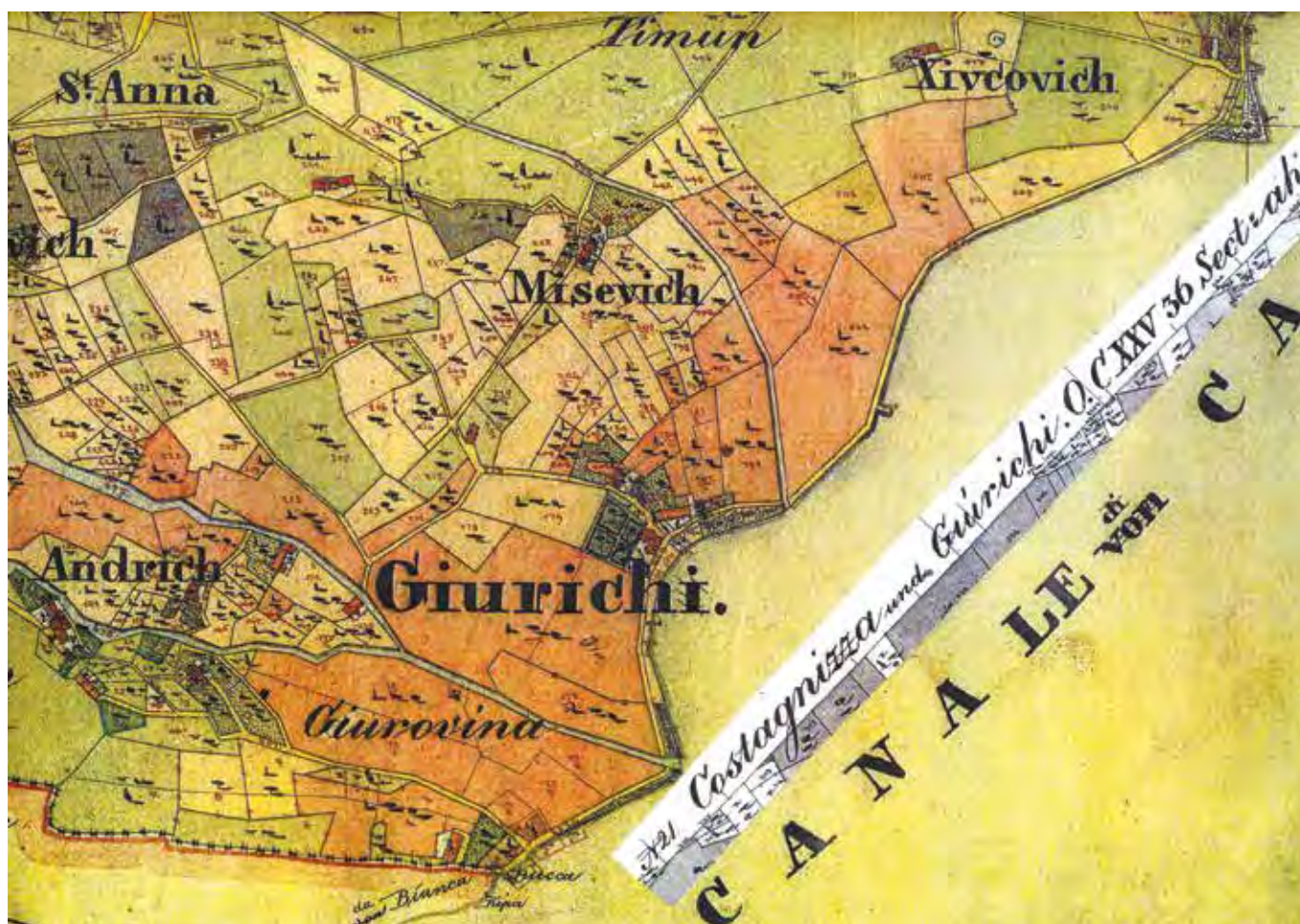
PODRUČJE TIVTA

Verige i Sveti Lovro (Angosce et Sanctus Laurentius)
Tjesnac Verige (ital. Catene) u kotorskim notarskim spisima nazivao se jednostavno *Angosce* od lat. “*angustus*”

= uzak, dakle, uzina, prolaz, tjesnac. U samom tjesnacu Verige nalazila se crkva Sv. Lovra, negdje na mjestu današnjeg naselja Lepetane, koja je takođe služila kao reper za označavanje lokacije pojedinih posjeda, pa je ova oznaka uzimana u smislu lokacije u tjesnacu Verige, obično na južnoj obali tjesnaca.

Brdo Svetog Anđela
(Angeli Sancti Mons)

Lokalitet se nalazi odmah ispod brda sa crkvom Sv. Vida, na putu prema Gornjoj Lastvi, okrenut jugu i zaklonjen od sjevernih vjetrova, pa stoga pogodan za gajenje vinove loze, kao uostalom i čitava ostala zapadna i jugozapadna

Stari katastarski pregled Gjurića

padina poluostrva Vrmac, sa nizom naselja.

Lastva i Oštra brda (Lastua et (H)Ostra Berda)

Selo Lastva (Gornja), položeno od brda Sv. Anđela do Pasiglava, takođe se nekoliko puta pominje u kotorskim notarskim spisima posmatranog perioda, najčešće u vezi sa posjedom pok. Tripuna Crneše. Naime, oko toga posjeda se vodi od 1330. do 1337. godine dugi i zamršeni zemljišni spor.

Pasiglava (Passiglaua, Pascacena, Pascaçoua)

Lokalitet Pasiglav nalazi se dosta visoko na zapadnoj strani poluostrva Vrmac, južno i iznad današnjeg sela Gornja Lastva, a ispod najvišeg vrha Vrmca, brda Sv. Ilija (746 m.n.m.). Čitav predio je obrastao bukovom šumom i makijom. Kuće naselja se nisu sačuvala, ali je ostala sačuvana jedna interesantna građevina od lomljenog kamena u suhozidu, koja u potpunosti oponaša tlocrt crkve, sa ulazom na zapadu i polukružnom apsidom na istoku. Ispod te

građevine se prostire groblje sa grobovima od nasatice pobijenih tanjih kamenih ploča, prekrivenim debelim kamenim pločama.

Jakalj (Jakindol) (Jachindol)

Ovaj lokalitet zahvata plodnu zaravan gotovo romboidnog oblika, ispod brda Sv. Anđela, sela Lastva (Gornja) i Pasiglava, kroz koju protiče potok Jakalj i čini današnje poluostrvo Seljanovo, sjeverno od Tivta. Dolina je dobila ime po nekada tamo postojećoj crkvi Sv. Jakova, koja se pomi-

nje u svega nekoliko unesaka posmatranog perioda, i koju svakako treba razlikovati od crkve Sv. Jakova od Lođe u starom gradu Kotoru.

Kavač – Kasestre (Caueç – Cassestre)

Današnje naselje Kavač prostrlo se niz plodne zapadne obronke južnog dijela poluostrva Vrmac, sa obiljem izvora pitke vode, od kojih se jedan zvan Češljar ili Češljarevac pominje već i u dokumentima 14. vijeka. Sa sjeverne strane omeđuje ga rječica Gradec, a sa južne strane potok Odoljen. Izgleda da je ovaj pitomi i župni položaj bio naseljen već i u antičko doba.

Jedan dio sadašnjeg naselja Kavač nazivao se u kotorskim notarskim spisima 1326 – 1337. godine Kasestre, odnosno, ta se dva naziva vrlo često kontaminiraju, pa će se desiti da se u određivanju granica sa susjedima pominju zemljišni posjedi, koji su već obrađeni pod prethodnom odrednicom Kavča.

Češljar (Cessilareueç, Cessiliaroueç)

Izvor vode u Korvešu, također dijelu naselja Kavač prema raskrsnici Trojica. Poznato je da se na zapadnim obroncima Vrmca nalazi mnogo živih voda, među kojima i izvor Češljar, kao i zemljišta za obrađivanje, od kojih se jedan dio naziva također Češljar.

Korveš (Corvesce, Carvesce)

I ovaj lokalitet se najtješnje vezuje za lokalitete Kavač, Kasestre i izvor Češljar, što znači da se nalazio na višim kotama zapadnih pristranaka polu-

ostrva Vrmac, iznad niza lokaliteta koji se više vezuju uz obalni dio posjeda kotorskih građana, od Jakindola preko Tivta do Dumidrana.

Krstac – raskrsnica Trojica (Chersteç, Cresteç)

I ovaj lokalitet se pominje u svega dva uneska, koji su dovoljno precizni da se lokalizuje nekoliko zemljišnih posjeda, a neki pisci ga pominju u ataru sela Mrčevac, što bi bilo dosta daleko od raskrsnice Trojica, koja se ovdje identifikuje sa lokalitetom Krstac.

Kulina Brda (Culina Berda)

I ovome lokalitetu se danas ime izgubilo, a svakako se nalazio na takozvanoj tivatskoj strani poluostrva Vrmac, svakako u višim zonama njegovih padina. Na njemu su također imali svoje posjede kotorski građani ali je, osim u nekim slučajevima, teško ustanoviti granice sa posjedima na drugim lokalitetima.

Paregij (Paregium)

Ovaj lokalitet se ne može tačno ubicirati, budući da se samo u dva uneska javlja samostalno, ali bez ikakvog bližeg repera, dok se u tri ostala uneska javlja jednom u vezi sa Tivtom, a dva puta u veti sa Korvešom.

Faš (Fasse, Pasce)

Lokalitet pod ovim imenom uvijek se dovodi u vezu sa područjem Tivta, ali neodređeno tako da se tačna mikrolokacija nije mogla ustanoviti, ali se u jednom unesku pominje između Tivta i Veriga.

Tivat (T/h/eudum, Tiuetum, Teueto)

Neposredno na lokalitet Jakindol nastavlja se prostrano područje Tivta, uz obalu mora, od Jakindola do Dumidrana, Gradeca i Mrčevca, ali ovo područje se u notarskim aktima posmatranog perioda navodi pod više imena, kao naprimjer: Crni Plat ili Pin, pa zatim Nepogreh, Saline (Soline) i Pleč.

Čitavo ovo područje je sve do 19. vijeka bilo u rukama kotorskih plemićkih porodica, koje su sagradile na svojim veleposjedima lijepe ljetnikovce, ponekad opasane visokim zidovima, sa kulama na uglovima, za odbranu od eventualnih napada sa suprotne sjeverne obale Zaliva, koja je do kraja 17. vijeka bila pod vlašću Turaka, a ponekad i male crkve tipa kućnih kapele, od kojih su neke sačuvane i do danas.

Dumidran (Dimidrana, Damidrana, Dumidrana)

Lokalitet Dumidran se nastavlja neposredno na područje Tivta, na desnoj obali potoka Gradec, sa obje strane starog kolskog puta što se spušta sa prevoja i raskrsnice Trojica i prolazi ispod Kavča i pored crkve Sv. Petra na Gradecu izlazi na tzv. Jadransku magistralu u blizini današnjeg Aerodroma Tivat. Ponekad je vrlo teško razgraničiti posjede na ovom lokalitetu od posjeda na lokalitetima Gradec i Mrčevac.

Gradac (Gradeç, Graçe, Grace)

Lokalitet Gradac nalazi se istočno od Dumidrana, bliže Donjim Bogdašićima i Kavču, a pored potoka Gradec, a na jednom bržuljku se i danas nalazi stara crkva Sv. Pe-

tra sa jednim preromaničkim latiničnim natpisom i jednim ćirilničnim natpisom sa pomenom zetskog episkopa Neofita iz druge polovine 13. vijeka. Natpisi su preneseni mnogo kasnije sa ruševina stare benediktinske opatije Sv. Mihaela na malom poluostrvu Prevlaka.

Mrčevac

(Merceuec, Merçouec, Merçobacio)

Mrčevac je lokalitet čije se ime i danas sačuvalo u istom obliku, a nadovezuje se neposredno na Dumidran, Gradac te Kavač, odnosno, Kasestre. Zamljišni posjedi Kotorana u Mrčevcu ne pominju se mnogo, u svega nekih 8 slučajeva, a radi se o već uobičajenom repertoaru unesaka o zavještanjima, prodaji, zalozima ili sporovima.

Bobovište

(Bobouista)

Lokalitet Bobovište se nalazi otprilike na sjevernom kraju sletno-poletne piste Aerodroma Tivat, od predjela Brdišta do ušća rječice Gradnošnice, izbijajući na obalu Tivatskog zaliva, na čijem dnu – po staroj sačuvanoj tradiciji – leži antički grad Bobovac.

Luštica

(Lustiça, Glustiça)

Poluostrvo Luštica odnosno njegovi stanovnici, ljudi (*homines*) Sv. Mihaila na Prevlači, najčešće se pominju kada od stanovnika Kotora primaju stoku na ispašu, a samo se jednom pominje krečana (*calcaria*) kamenoresca Milena, kakvih je u prošlosti na Lušticama bilo veoma mnogo.

NOVODOBIJENI POSJEDI

Grbalj (Gherbili, Çopa de Gherbili)

Na oblast Miholjskog zborna neposredno se nastavlja plodna župa Grbalj, podijeljena na Soliočko polje koje izlazi na Tivatski zaliv, i Mrčevo polje koje izlazi na plažu Jaz blizu Budve.

Grbalj nije bio oduvijek svojina Kotora, već su mu ga dali vladari iz loze Nemanjića najvjerovatnije 1307. godine, da bi bio podijeljen na tzv. ždrebave, nešto veće površine obradivog zemljišta, koje su se opet dijelile na manje parcele zvane karati ili karube (*carap-tus*, *caruba*), kojih je uvijek bilo u svakom ždrebu po 24, kako se to može vidjeti iz pojedinih notarskih unesaka o podjeli ili preraspodjeli zemljišta, u kojima je takođe naveden i veliki broj mikrolokaliteta, od kojih su se neka imena sačuvala do danas.

Zemljišta u Grblju obično nisu bila vinogradi kao u oblasti Tivta i Miholjskog zborna, već najčešće posjedi sa zaseocima i posadnicima (*posadenicus*, *villanus*) na kojima se uzgajalo žito: pšenica (*frumentum*) i ječam (*hordeum*), što se takođe pominje u notarskim unescima, i gdje su se davale na ispašu domaće životinje.

Mrčevo polje (Merceua pollia, Merçeuca polglia)

Južni dio župe Grbalj naziva se Mrčevo polje i izbija prema jugu na plažu Jaz. Na njegovom istočnom kraju nalazi se duhovni centar čitave župe Grbalj, manastir Podlastva (ili Sv. Gospođa) u kome su vršena arheološka istraživanja pa je ispod poda crkve otkriven ostatak mozaika od nekog starijeg sakralnog objektu, što

potvrđuje nalaz krstolikog krstioničkog bazena koji se po obliku datira u prvu polovinu 6. vijeka. Isto tako su na obližnjem lokalitetu Tamnice i Mirine, uočeni ostaci veće trikonhalne građevine, sa zidovima ponegdje očuvanim do visine 2 m, sa nizom starohrišćanskih arhitektonskih ulomaka.

Ledinac = Njeguši

(Ledinçe, Ledinneçe)

Donedavno se smatralo da se termin "Ledinac" odnosi na oblast Ledenice iznad Risna, ali je ustanovljeno da se radi o prednjem, zapadnom dijelu doline sela Njeguša, odnosno zaseoku Raičevići. Analizirajući potanko notarske zemljišno-knjižne uneske, na samom Ledincu, koji je kao i ostali novodobijeni posjedi bio podijeljen na ždrebave, uspjeli smo utvrditi još nekih šest mikrolokacija vezanih uz Ledinac, kao što su, naprimjer: Kneždol (*Chneçdol*), Zalazi (Çalasti), Lopatin Do (*Lopattindol*), Sjenokos (*Senecos*), te potok Njeguš (*Nelgost pottoc*), kao i Žanjev Do (Çagnodol).

Bijela

(Biela, Bela)

Lokalitet Bijela u opštini Herceg Novi pominju se u kotorskim notarskim spisima relativno rijetko. Naselje Bijela leži najistočnije i proteže se od Kumbora do rta Svete Nedjelje, na samom početku ulaza u tjesnac Verige.

Kruševica

(Crosouiçe, Crosceuiçe)

Lokalitet Kruševica, ili tačnije Bjeljske Kruševica, je uski plato na obroncima planine Orjen iznad Bijele. Pominje se u svega dva uneska.

Po želji autora, tekst nije lektoriran

Memoriam

LEPOSAVA LEPA ČATIPOVIĆ SMOJE (20. 2. 1920. - 11. 3. 2016.)

Lepa Smoje, jedna od legendi Splita, supruga Miljenka Smoje, plesna koreografinja, preminula je u Splitu mjesec dana nakon svoga 96. rođendana.

Rođena je 20. veljače 1920. godine u Zadru, od majke Veronike i oca Fedora Čatipovića, koji je bio policijski kapetan u Sreskome načelstvu.

Lepa će ostati zapamćena kao voditeljica splitskog Mozaika kroz koji su prošla mnogobrojna poznata lica, među kojima su se kasnije istaknuli arhitekt Jerko Rošin, Severina i Jelena Rozga.

Veliki dio djetinjstva provela je u Kotoru s obzirom na to da joj je otac dobio premještaj, prvo u Herceg Novi pa zatim u Kotor, na funkciju šefa javne sigurnosti za Bokokotorski zaljev.

Lepa je u Kotoru pohađala osnovnu školu, išla na vjeronauk. Kako je služba sigurnosti uključivala i brigu o kotorskom zatvoru, a kako je njezina obitelj stanovala u velikoj kući uz policijski ured, njezin otac u zatvoru bi organizirao teatar pa je ona tu napravila prve baletne korake, igrala je balerinu u Ševi. Bila je najživahnije dijete u školi, imala je prijateljicu - kontesinu Nadu Ivanović, iz obitelji propalih grofova. U Kotoru je boravila sve dok otac nije dobio premještaj u Šibenik.

Lepa je bila Smojina partnerica pola stoljeća. Upoznali su se nakon Drugoga svjetskog rata, nakon što je on izišao iz propalog braka, u koji se upustio jako mlad. Njoj su tada bile 24, a njemu 21 godina. Dug život s poznatim književnikom naveo je i nju da se pod stare dane iskuša u književnosti. Lepa je tako postala književnica u 88. godini života, kada je napisala knjigu „Ona“, u kojoj je progovorila o svome životu i braku s Miljenkom Smojom.

Pokopana je u Žrnovnici, gdje je posljednje zajedničko počivalište i Miljenka Smoje, kao i majke i kćerke Lepe Smoje iz prvog braka.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić i knjižari "SO"
U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Sunka Sir

www.ledo.hr

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

RADIO
DUX
97,4 fm
www.radiodux.me

102 fm
SKALA
RADIO
Kotor

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

88,5mhz 90,8 mhz
radio
Tivat

RADIO TIVAT
E-mail radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com
tel/fax-032/672-202,670-131
marketing 032/660-100

BokaNews

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr